

Jalostuksen tavoiteohjelma 2026–2030

Englanninsetteri

Kanakoirakerho – Hönshundssektionen ry
Englanninsettereiden jaostoimikunta

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa xx.x.xxxx
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt xx.x.xxxx

Kuva Pasi Lähdekorpi

Sisällys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	8
4. RODUN NYKYTILANNE	10
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	10
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	11
4.1.2 Jalostuspohja	15
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	23
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	24
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	25
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	25
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	26
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	26
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	26
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	30
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	40
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	42
4.3. Terveys ja lisääntyminen	43
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	43
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	54
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	55
4.3.4 Lisääntyminen	56
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	58
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	59
4.4. Ulkomuoto	60
4.4.1 Rotumääritelmä	60
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	65
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	68
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	68
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	69
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	70
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	70
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	72
6.1 Jalostuksen tavoitteet	72
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	76

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	77
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	79
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	81
7. LÄHTEET	83
8. LIITTEET	84

1. YHTEENVETO

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma on järjestyksessään kuudes jalostuksen tavoiteohjelma englanninsetterille.

JTO:n seurantajakso on viisi vuotta ja PEVISA-ohjelma päivitetään samaan rytmiin. Rotujärjestö anookin PEVISA-ohjelmalle jatkoa CL- ja PRA- muutoksin vuosille 2026–2030.

Ohjelman esittämät rodun jalostuksen keskeiset tavoitteet:

Säilyttää ja kehittää rodun perinnöllisiä metsästysominaisuuksia

Laajentaa rodun jalostuspohjaa

Vaalia ja kehittää rodun tasapainoista luonnetta sekä koulutettavuutta

Ylläpitää ja parantaa rodun terveyttä

Vaalia pohjoismaisen metsästystyyppin rodun alkuperäiseen käyttötarkoituksen vaatimaa rakennetta ja jaloa ulkomuotoa

Päivitetystä tavoiteohjelmassa englanninsetterin rodunjalostuksen tavoitteena on: englanninsetteri on tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä metsästyskoira, joka terveytensä, luonteensa, rakenteensa ja käyttöominaisuuksiensa puolesta selviytyy oivallisesti rodun alkuperäisessä käyttötarkoituksessa, mutta myös ystävällisenä kotikoirana.

Englanninsetteripopulaatiota koskevat keskeiset jalostustavoitteet ovat rodun jalostuspohjan laajentaminen sekä terveyden vaaliminen. Suomen ja ulkomaiden geenimateriaalin monipuolisella hyödyntämisellä estetään rodun elinvoiman heikkenemistä ja rajoitetaan lisääntymis- ja terveysongelmia. Tavoitteeseen liittyen pyritään mm. sukusiitosasteen pitämällä alhaisena, tuontikoirien ja jalostusurosten määrien kasvattamiseen sekä yksittäisten urosten ja eri sukulinjojen tasapainoiseen käyttöön jalostuksessa. PEVISA-ohjelmassa ehdotetaan jatkettavaksi jälkeläismäärän rajoittamista:

Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Englanninsetterin luonnetta koskeva keskeisin jalostustavoite on vähentää rotumääritelmän ja rodunomaisen käyttötarkoituksen mukaisesta luonteesta poikkeavien yksilöiden määrää kannassa.

Käyttöominaisuuksien suhteen keskeisenä jalostustavoitteena on englanninsetteri, joka on tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä metsästyskoira. Elegantin tyylin ja tulisen metsästysinnon rinnalla kehitetään tasapainoista luonnetta, helppoa koulutettavuutta ja yhteistyöhalua. Tavoitteina ovat myös mm. linnun oton täsmällisyys ja lentoonajon halukkuus. Perinnöllisten käyttöominaisuuksien seurantaan käytetään ominaisuusarviointia koearvostelun yhteydessä ja tiedot tallennetaan rotujärjestön ylläpitämään jalostustietokantaan.

Terveyden osalta keskeisin jalostustavoite on englanninsetteri, joka ilmiasultaan ja perimältään terveenä selviytyy metsästyksessä ja kestää pitkäaikaisen raskaan fyysisen rasituksen.

Tavoitteina on kartoittaa edelleen rodun kyynärnivelten tilaa ja alentaa HD-astetta sekä C-, D- ja E-lonkkaisten osuutta kuvatuista koirista.

HD-tulokseltaan C-, D- ja E-lonkkaiset koirat esitetään rajattavaksi jalostuksesta PEVISA-ohjelman raja-arvon avulla edelleen myös seuraavassa PEVISA-ohjelmassa:

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuva- ja kyynärnivellausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B. Kyynärniveltutkimustulos aste 3 on hylkäävä (7.5 Kennelliiton yleisen jalostuksen tavoiteohjelman vastainen jalostuskäyttö). Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita kyynärkuvaustulosta.

Rodussa harvinaisena tavattujen sairauksien yleistyminen pyritään torjumaan jatkamalla PEVISA-ohjelmassa olevaa vaatimusta DNA-testauksesta CL ja PRA rcd4 varalta vähintään toiselle pentueen vanhemmalle seuraavin ehdoin:

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla CL -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on CL-geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla PRA rcd4 -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on PRA rcd4 -geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Ulkomuotoon liittyvänä keskeisenä jalostustavoitteena on rotumääritelmän ja rodunomaisen käyttötarkoituksen mukaisen ulkomuodon ja rakenteen säilyttäminen. Tavoitteina on mm. käyttötarkoitukseensa soveltuvan tyylikkään rotutyypin hyväksyttäminen ja vaaliminen, tasapainoinen ja riittäväluustoinen rakenne, oikea sukupuolileima sekä ryhdikkäiden ja eloisien liikkeiden vaaliminen sekä rakenteellisten virheiden vähentäminen.

Tavoiteohjelmassa esitetään keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Näitä ovat mm. tietojen kokoaminen, jalostustietokannan ylläpito, kasvattajien ja tuomareiden kouluttaminen, jalostusneuvonnan ja -suositusten antaminen sekä kansainvälinen yhteistyö. Lisäksi tarkastellaan rotuun kohdistuvia riskejä sekä esitetään tavoiteohjelman toteutumisen seurantakeinot.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Käyttökoetulos

Koiralla tai sen lähisukulaisella (vanhemmat tai pentuesisaret) on oltava käyttökoepalkinto rodunomaisesta kokeesta (KAKE, KAME, KATU) tai sijoitus kilpailusta (Kultamalja, Derby), myös vastaavat tulokset pohjoismaisissa käyttökokeissa hyväksytään

Näyttelytulos

Koiralla on oltava hyväksytty näyttelytulos virallisesta arvosteluluokasta (ei pentuluokka)

Terveys

Koiran tulee täyttää rodun PEVISA-ohjelman vaatimukset

PEVISA-ohjelman vaatimusten lisäksi on suositeltavaa, että koira, jolla on todettu olkanivelen kasvuhäiriö (OCD) rajataan jalostuskäytön ulkopuolelle. Jalostukseen käytetään vain PRA rcd4 ja CL tutkimustulokseltaan normaali – normaali tai normaali – kantaja yhdistelmiä.

Arkoja ja aggressiivisia yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.

Jalostukseen on suositeltavaa käyttää koiria, joilla ei esiinny toistuvasti, ja usein tuloksettomia seisontoja, tai koiria, jotka eivät ole toistuvasti kieltäytyneet ajamasta tervettä riistalintua lentoon.

Kuva Petri Kesävaara

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Englanninsetterin varhaismuodot perustuvat ilmeisesti jo 1500-luvulla käytettyihin ”setting dog”-nimityksen saaneisiin lintukoiriin. Ne olivat matalajalkaisia, pitkärunkoisia, vahva- ja kiharakarvaisia ja varsin karkearakenteisia. Paikantaessaan linnun tai lintuparven ne yleensä heittäytyivät makaavaan ”seisontaan”. Nuo setterin varhaismuodot olivat samankaltaisia kuin Ranskassa käytetyt ns. peltospanielit. Nekin pysähtyivät hetkeksi saatuaan ilmavainun riistasta. Ilmeisesti kaikkien

setterirotojen taustalta löytyy myös espanjalaista pointteria, perdigueoa. Kanaalin molemmin puolin kehitettiin tuohon aikaan hyvin monia tuollaisia spanieleihin pohjautuvia verilinjoja, joihin valkea setteri pohjautuu.

Varsinaista englanninsetteriä on jalostettu noin 220 vuotta eli suurin piirtein 1785-luvulta lähtien. Pyrkimyksenä on ollut kehittää perusväriltään valkea, mutta myös mustaa, ruskeaa tai keltaista väriä omaava tai kolmivärinen, kohtuullisen pitkäkarvainen, hyvävainuinen seisova lintukoira, joka olisi korkeajalkaisempi kuin tuolloinen spanieli ja kykenevämpi työskentelemään laajemmin, suurella vauhdilla, kestävästi ja silti tyylikkäästi vaikeissakin maastoissa: kanervikoissa, nummilla, soilla tai tuntureilla.

Monet englantilaiset, skotlantilaiset ja walesilaiset aatelismiehet ja varakkaat porvarit olivat pyrkineet tuollaisen setterin kehittämiseen. Nykyisen englanninsetterimme kannalta keskeisin kasvattajahahmo oli kuitenkin Edward Laverack (1800–1877). Laverack kertoo kirjassaan ”The Setter” (1872) rakentaneensa kasvatustyönsä tiukan sukusiitoksen avulla. Kuitenkin on aivan ilmeistä, ettei Laverackin 40 vuotta jatkunut kasvattajan työ ole voinut tapahtua ilman vieraampaakin verta. Laverack pääsi kasvatustyöllään hyvin lähelle asettamiaan päämääriä. Hän loi englanninsetterin, jolla on pitkä, kevyt pää yhdensuuntaisin horisontaalisin linjoin, tummat silmät, matalalle ja taakse sijoittuneet korvat, vahva eturakenne, vinot lavat, vankka lantio, leveä reisi, voimakkaasti kulmautuneet raajat ja vaihtelevalla säältä suojaava turkki. Käyttöominaisuuksista hän asetti korkeimmalle tyylin ja nopeuden, sekä valtavan kestävyuden liittyneenä hyvään linnunlöytökykyyn.

Laverackin innostus liian monien sukupolvien sukusiitokseen johti lopulta laskukauteen. Onneksi hänen ihailemansa ystävä R. Ll. Purcell Llewelin jatkoi hänen kasvatustyötään säilyttämällä parhaita ominaisuuksia ja karsimalla heikkouksia. Llewelin on todennut, että Laverackin setterilinjalte oli ominaista kovakorvaisuus, vaikea opetettavuus ja taipumus yksin metsästämiseen. Llewelin kykeni vähentämään näitä heikkouksia, mutta samalla säilyttämään ja kehittämään edelleen Laverack-setterin tasapainoista, eleganttia ja jaloa olemusta. Hänen luomaansa setteriä alettiin USA:ssa ja Kanadassa kutsua Llewelin-setteriksi, ja juuri se on myös meidän pohjoismaisen setterimme käyttöperimän tausta. Myös Llewelin pyrki Laverackin tavoin sisäsiitokseen peräkkäin muutamien polvien ajan, mutta hän liitti aina määräväleihin linjaansa tarkoin valitsemaansa vierasta verta. Llewelin kehitti setterinsä hieman kevyemmäksi kuin Laverack, mutta säilytti periaatteessa kaikki rakenteelliset ominaisuudet samoin kuin valtavan metsästysinnon. Muiden englantilaisten kennelien yksilöistä hän haki erityisesti opetuksen herkempää vastaanottokykyä ja taipumusta yhteistoimintaan.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Pohjoismaihin englanninsetteri alkoi juurtua 1800-luvun loppupuolella. Valtaosaltaan suosittiin Laverackin aloittaman ja Llewelinin jatkaman linjan perintöainesta. Rodun harrastajat olivat yleensä varakkaita kartanonomistajia, teollisuusjohtajia ja virkamiehiä. He tekivät keskenään yhteistyötä yli kansallisten rajojen, ja tästä syystä englanninsetterillä on hyvin paljon yhteistä historiaa Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Suomessa. Englanti oli luonnollisesti tärkein jalostuksellisen yhteistyön kumppani. Kuitenkin Norja ja etenkin Tanska ovat saaneet merkittäviä siitosyksilöitä Saksasta ja Hollannista, ja Suomeen puolestaan tuotettiin hyviä käyttökoiria Venäjältä ja Baltian maista.

Koska englanninsetterin harrastus pohjoismaissa 1900-luvun ensimmäisten 50–60 vuoden aikana on aivan valtaosaltaan rajoittunut linnunmetsästäjien piiriin, setterimme on pysynyt niin ulkomuodoltaan kuin käyttöominaisuuksiltaan hyvin yhtenäisenä. Tähän on myös ratkaisevasti vaikuttanut vilkas kanssakäyminen asian harrastajien kesken, tiivis palkintotuomareiden vastavuoroinen käyttö näyttelyissä ja kokeissa sekä yhteispohjoismaiset neuvottelutilaisuudet.

Englanninsetterin kotimaassa ja USA:ssa alkoi tapahtua melko varhain eriytymistä show-tyyppiin ja field trial -tyyppiin, aivan kuten tapahtui eräiden muidenkin metsästyskäyttöön jalostettujen rotujen kohdalla. Tähän eriytymiseen lienee ollut vaikuttamassa tämän kauniin, terveen ja hyväluonteisen rodun herättämä mielenkiinto, jolloin ulkomuoto ja puhtaalle perhekoirallekin sopiva luonne ovat tulleet ainoiksi jalostustavoitteiksi. Pohjoismaat tämä kehitys tavoitti enenevässä määrin 1970-luvulla. Metsästysominaisuudet jäivät sivuun. Näyttely- ja käyttösetterin eriytymisen takia Brittein saarilla ja USA:ssa on tuloksena ollut se, että käyttösetteriväki on vieroksunut koiranäyttelyitä. Rotua on metsästäjien keskuudessa jalostettu vain metsästysominaisuuksia silmällä pitäen, jolloin koirat ovat ulkomuodoltaan hyvin erityyppisiä: päät ovat menettäneet Laverack-linjansa, jalous on kärsinyt ja kaukaa katsoen setterirotuja ei enää erota toisistaan.

Pohjoismaissa metsästyssetterin jalostuksessa on onnistuttu säilyttämään varsin yhtenäinen tyyppi, joka on laajimmin nähtävillä Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Pohjoismaihin ja Suomeen rotu juurtui 1800-luvun lopulla. Pohjoismaissa on tuosta ajasta lähtien tehty merkittävää jalostuksellista yhteistyötä ja onnistuttu säilyttämään rodulle alun perin asetetut vaatimukset. Useimmat ensimmäisiin rotukirjoihin merkityistä englanninsettereistä olivat Suomessa kasvatettuja ja jotkut Venäjällä asuvien suomalaisten kasvattamia. Ruotsista, Venäjältä ja Englannista oli tuotu muutama koira ja joku yksittäinen Belgiasta, Ranskasta ja Irlannista. Rotukirjoihin merkittyjen koirien taustat olivat varsin usein Englannissa. Valtaosaltaan nämä alkuaikojen setterimme olivat mustavalkoisia eli blue beltoneja.

1800-luvun loppupuolella oli tyypillistä, että kukin kasvattaja pyrki itsenäisesti luomaan ihanteellista metsästyssetteriä. Vasta kun vuonna 1893 alettiin järjestää kenttäkokeita ja kanakoiraväki enenevässä määrin kiinnostui koetoiminnasta, alkoi myös syntyä yhtenäisempää käsitystä kasvatustavoitteista. Settereiden, niin kuin pointterinkin, kannalta kaikkein tärkein tapahtuma oli Hönshundssektionin – Kanankoiraosaston perustaminen Finska Kennelklubin alaisuuteen 11.5.1901. Se oli pohjoismaiden ensimmäinen kanakoirien rotujärjestö.

Englanninsettereitä rekisteröidään nykyisin Suomessa noin 70–90 yksilöä vuosittain. Rodun kokonaismäärä on reilu 1000 koiraa. Englanninsetterin kauniin ulkonäön ja miellyttävän luonteen takia rotu on kuitenkin jakautunut kahteen eri ryhmään, joiden yksilöitä ei juuri käytetä keskenään jalostukseen metsästyksessä ja kokeissa käytettäviin käyttölinjaisiin englanninsettereihin sekä seurakoiriin. Käyttölinjan osalta rodun geenipohjaa laajentaa englanninsetterin yleisyys muissa maissa, varsinkin yhteydet pohjoismaihin ovat hyvät.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Englantilaisten kanakoirien rotujärjestö Kanakoirakerho -Hönshundssektionen ry (KKK-HHS) on pohjoismaiden vanhin rotujärjestö. Se perustettiin 11.5.1901 Finska Kennelklubbenin ensimmäiseksi osastoksi nimellä Finska Kennelklubbens Hönshundssektion. Vuonna 1935 perustettiin Suomen

Kanakoirakerho ry, johon liittyivät lähinnä suomenkieliset. Finska Kennelklubbens Hönshundssektion ja Suomen Kanakoirakerho yhdistyivät vuonna 1983. Yhdistyksen nimeksi tuli tällöin Kanakoirakerho - Hönshundssektionen ry.

Nykyään Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry. toimii valtakunnallisella tasolla Suomen Kennelliiton alaisena rotujärjestönä ja edustaa englantilaisia kanakoirarotuja pointtereita ja settereitä. Kanakoirakerho-Hönshundssektionen ry:n toimiva organisaatio muodostuu hallituksesta, rotujaoksista sekä eri tehtäviin nimetyistä toimikunnista.

Jokaisella rodulla on rodun harrastajien esittämä ja yhdistyksen hallituksen nimeämä jaostoimikunta. Rotujaokset järjestävät edustamansa rodun harrastajille omia koulutuspäiviä ja kilpailuja. Tavoitteena on harrastajien keskinäistä yhteydenpitoa lisäämällä viedä kunkin rodun tasoa eteenpäin. Jaostoimikunnat ovat vastanneet 1990-luvun alusta alkaen rotukohtaisesti kunkin rodun jalostuksen ohjauksesta. Tätä ennen KKK-HHS ry:ssä toimi kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta.

Tiedon tarpeen ja määrän kasvaessa katsottiin 2000-luvulla jälleen tarpeelliseksi muodostaa kaikkien rotujen yhteinen jalostustoimikunta jaosten rinnalle. Toimikunta perustettiin yleiskokouksessa maaliskuussa 2012. Päävastuu rotukohtaisesta jalostuksen ohjauksesta kuuluu kuitenkin yhä rotujaoksille.

Jalostustoimikunta on kerhon hallituksen alainen toimikunta, joka koordinoi jalostukseen liittyvää tiedonkeruuta kerhon sisällä ja toimii linkkinä kerhon ja jaosten välillä mm. eri asiantuntijaelimiin. Jalostustoimikunta myös pyrkii pysymään ajan tasalla yleisistä koiran jalostukseen ja kasvatukseen liittyvistä asioista ja auttaa jaoksia tiedon hankinnassa kerhon ulkopuolisilta tahoilta. Jalostustoimikunta myös antaa lausunnot kennelnimianomuksiin sekä mahdollisiin rekisteröintiin liittyviin poikkeuslupa-anomuksiin.

Yhdistyksen tarkoituksena on järjestää kokeita ja kilpailuja jalostustyön tueksi settereiden ja pointtereiden käyttöominaisuuksien selvittämiseksi ja parantamiseksi. Toiminnan painopiste on kuluneen sadan vuoden aikana ollut selkeästi koetoiminnan kehittämisessä, mutta myös näyttelytoiminta on kuulunut Kerhon aktiivisen mielenkiinnon kohteisiin. Kanakoirien jakaantuminen näyttely- ja käyttölinjoihin on herättänyt jäsenet puolustamaan Kennelliiton jalostusstrategian hengessä rakenteeltaan tervettä, vaatimaan metsästyksen soveltuvaa kanakoiratyyppiä.

Jäsenyys KKK-HHS ry:ssä

KKK-HHS ry:llä on useita eri jäsenmuotoja. Yhdistyksen jäsenet ovat koe-, vuosi-, perhe-, vapaa-, kirjeenvaihtaja- tai kunniajäseniä. Yksityinen henkilö voidaan hyväksyä koe- tai vuosijäseneksi kirjallisen hakemuksen perusteella.

Koejäseneksi hyväksytään kaikki rotujärjestön jäsenyydestä kiinnostuneet. Koejäsen on oikeutettu kaikkiin rotujärjestön tarjoamiin palveluihin kuten kerhon julkaisuihin, jalostusneuvontaan, osallistumiseen koulutustapahtumiin ja koetoimintaan samalla tavalla kuin muutkin jäsenet. Koejäsenellä on äänioikeutta lukuun ottamatta kaikki samat etuudet kuin vuosijäsenelläkin.

Koejäsenen osallistuttua kanakoirien koetoimintaan (ei tulosvaatimusta) hänet voidaan hyväksyä vuosijäseneksi ilman uutta hakemusta. Osallistumista rodunomaiseen kokeeseen on haluttu pitää

varsinaisen jäsenyyden ehtona siksi, että päätösvalta rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta vaalivassa rotujärjestössä pysyisi jatkossakin niillä, joilla on asiaan harrastusta.

Kanakoirakerhon kokonaisjäsenmäärä oli vuoden 2025 alussa 549. Jäsenrekisterissä ei ole tietoa, kuinka moni jäsenistä on englanninsetterin omistaja.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Kanakoirakerhon jalostustoimikunta on perustettu 2012 ja siinä on edustettuna 8 jäsentä rotujärjestön kaikista roduista. Jalostustoimikunta on järjestää jalostuskatselmuksen (rakennekatselmus) 1–2 vuoden ikäisille koirille ikäkausikilpailujen yhteydessä. Toimikunta kehittää ja pitää yllä rotujärjestön jalostustietokantaa <https://koiratietokanta.fi/kanakoirakerho/>. Jalostustoimikunta pitää rotujärjestön puolesta yhteyttä Kennelliittoon rotujen jalostukseen ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Jalostustoimikunta ohjaa rotujärjestön jaostoimikuntien laatimien jalostuksen tavoiteohjelmien tekemistä. Jalostustoimikunta järjestää noin joka toinen vuosi rotujärjestön yhteiset jalostuspäivät keväällä.

Kuva Linda Prättälä

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Perinnöllinen monimuotoisuus ja laaja jalostuspohja on tärkeää.

Jalostuspohjan laajuus ylläpitää rodun elinvoimaa ja suojaa esimerkiksi perinnöllisten vikojen ja sairauksien puhkeamiselta. Monimuotoisuus tukee myös immuunijärjestelmää. Monimuotoisuutta edistää se, että rodun eri koiria käytetään jalostukseen, eikä jalostuskäyttö keskity tiettyihin yksilöihin

tai pieneen osan rodun koiria. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin edellyttää perinnöllistä vaihtelua koirien välillä. (MMT Katariina Mäki 5.8.2013, Kennelliitto)

Tässä osiossa arvioidaan Suomen kennelliiton jalostustietojärjestelmän tietoihin perustuen rodun nykytilaa. Pääosin tiedot ovat esitetty viimeisimmän kymmenen vuoden ajalta. Tapauskohtaisesti tarkastelujakso on pidempi tai lyhyempi.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rekisteröintimäärät Suomessa

Englanninsettereitä on rekisteröity Suomessa ajanjaksolla 2013-2023 yhteensä 684 yksilöä, ja viimeisimmän kymmenen vuoden jaksolla keskimäärin 58 koira vuosittain (taulukko 1).

Taulukko 1. Vuositalasto – rekisteröinnit. Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

Vuositalasto - rekisteröinnit											
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Pennut (kotimaiset)	55	40	74	34	38	57	38	83	79	43	48
Tuonnit	3	15	9	6	7	10	9	11	8	6	11
Rekisteröinnit yht.	58	55	83	40	45	67	47	94	87	49	59
Pentueet	9	6	13	6	7	9	5	14	13	7	8
Pentuekoko	6,1	6,7	5,7	5,7	5,4	6,3	7,6	5,9	6,1	6,1	6,0
Kasvattajat	9	6	12	5	7	8	5	14	11	7	7
jalostukseen käytetyt eri urokset											
- kaikki	9	6	11	5	7	9	5	14	12	7	7
- kotimaiset	2	2	6	2	5	6	2	9	8	2	4
- tuonnit	3	2	1	3	1	1	1	2	2	3	3
- ulkomaiset	4	2	4	0	1	2	2	3	2	2	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 5 kk	6 v	5 v 5 kk	3 v 10 kk	4 v 8 kk	5 v	4 v 9 kk	4 v 11 kk	4 v 9 kk	6 v 4 kk	5 v 5 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
- kaikki	9	6	13	6	7	9	5	14	12	7	8
- kotimaiset	7	6	10	6	3	4	4	8	7	5	7
- tuonnit	2		3		4	5	1	6	5	2	1
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 3 kk	4 v 1 kk	4 v 1 kk	4 v 8 kk	5 v 1 kk	3 v 11 kk	3 v 11 kk	4 v 7 kk	4 v 11 kk	4 v 8 kk	5 v 7 kk
Isoisät	17	12	21	9	11	17	10	24	23	14	12
Isoäidit	17	12	21	10	12	17	10	27	23	14	13
Sukusiitosprosentti	1,09%	2,08%	1,40%	2,93%	0,72%	2,48%	0,66%	3,18%	1,25%	1,80%	1,57%

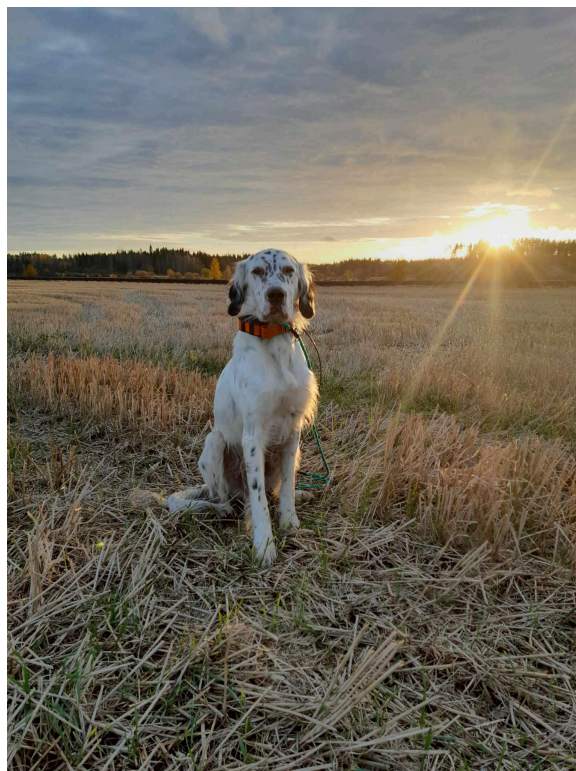
Jakautuminen linjoihin

Suomen englanninsetteripopulaatio on jakautunut kahteen eri ryhmään, joiden yksilöitä ei juurikaan käytetä keskenään jalostuksessa. Taulukossa 2 eri linjoista peräisin kotimaassa kasvatetut koirat on jaettu ryhmiin sukutaulujen perusteella. Jako ei ole tarkka, koska meillä on muutamia linjojen välisiä yhdistelmiä. Ensimmäisen ryhmän muodostavat sukulinjat, joiden yksilöitä käytetään rodunomaisesti kanalintujen metsästyksessä ja esitetään metsästyskokeissa, ns. käyttölinjaiset englanninsetterit. Toisen ryhmän muodostavat muut englanninsetterit, jotka ovat lähinnä näyttely- ja seurakoiria. Näyttely- ja seurakoiraryhmän sisällä on vielä erotettavissa taustaltaan englantilainen ja amerikkalainen tyyppi.

Taulukko 2. Englanninsettereiden rekisteröinnit Suomessa vuosina 2013–2023 rodun eri linjojen mukaan jaoteltuna. Kotimaisten kasvattajien pentumäärät ja tuonnit on esitetty taulukossa erikseen. Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

vuosi	Kaikki rekisteröinnit			Kotimaassa kasvatetut			Tuonnit		
	Käyttö	Muut	Yhteensä	Käyttö	Muut	Yhteensä	Käyttö	Muut	Yhteensä
2013	22	37	59	12	36	48	10	1	11
2014	15	34	49	11	32	43	4	2	6
2015	54	33	87	48	31	79	6	2	8
2016	45	49	94	40	43	83	5	6	11
2017	24	23	47	18	20	38	6	3	9
2018	30	37	67	25	32	57	5	5	10
2019	32	13	45	31	7	38	1	6	7
2020	3	37	40	0	34	34	3	3	6
2021	47	36	83	42	32	74	5	4	9
2022	36	19	55	28	12	40	8	7	15
2023	39	19	58	37	18	55	2	1	3
Yhteensä	347	337	684	292	297	589	55	40	95

Rodun vuosittaiset rekisteröintimäärät vaihtelevat. Osan vaihtelusta selittää, että pentue voidaan rekisteröidä eri vuodelle kuin se on syntynyt.

Kuva Sarianna Kujanen

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoirien osuus Suomessa on vaihdellut samalla tavalla rekisteröintimäärien kanssa. Rekisteröidyistä englanninsettereistä tuontien osuus on pysynyt melko vakiona viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tuontien osuus on 13,89% koko rekisteröintimäärästä (taulukko 1 ja taulukko 2).

Keskeisimmät maat, joista englanninsettereitä on tuotu ja rekisteröity Suomeen, ovat olleet Norja ja Ruotsi sekä Tanska. Erityisesti käyttölinjaisissa pohjoismainen yhteistyö on ollut varsin vankkaa ja monipuolista. Tuontikoiria käytetään myös jalostukseen, kts. kohta 4.1.2. Tuontien osalta voidaan todeta, että se on lievästi uroksiin painottuvaa. Tuontien määrä on esitetty kokonaisuudessaan taulukoissa 1 ja 2.

Toimivien yhteyksien myötä Norjan, Ruotsin ja Tanskankin englanninsetterit ovat laajentamassa Suomen käytävissä olevaa geenipohjaa. Useiden vuosikymmenten vuorovaikutuksen jäljiltä pohjoismaiden sukulinjoissa on melko runsaasti yhtymäkohtia. Suurin osa Suomessakin jalostukseen käytetyistä yksilöistä pohjautuvat pohjoismaisiin käyttölinjoihin. Aivan viimeisimpinä vuosina myös käyttölinjaisia englanninsettereitä on alettu tuomaan Keski-Euroopan maista, joissa kanta on varsin laaja; Italiassa rekisteröidään vuosittain yli 15000, Ranskassa n. 6000, Espanjassa n. 3500, Kreikassa n. 2000 ja Kroatiassa n. 700 englanninsetteriä (NESK). Yksittäisiä tuonteja on käytetty myös jalostukseen. Näistä maista olisi mahdollista saada täysin uutta verta nykyiseen populaatioomme vielä lisää.

Muiden kuin käyttölinjaisten koirien tuonti on lähinnä Venäjältä, Virosta ja Italiasta. Yksittäisiä koiria on tuotu myös Iso-Britanniasta, USA:sta, Puolasta ja Unkarista. Näistä maista tuodut koirat ovat lähes poikkeuksetta linjoista, jotka ovat vieraantuneet rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja näin ollen ne eivät laajenna käyttökoirien populaation monimuotoisuutta ja geenipohjaa käytännössä.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Rodun jalostukseen käytettävien koirien keskimääräinen jalostuskäytön ikä on melko korkea, vaihdellen tarkastelujakson (vuodet 2013-2023) aikana urosten osalta 3 v 10 kk aina 6 v 4 kk:teen ja narttujen 3 v 11 kk aina 5 v 7 kk:teen (taulukko 1). Käyttölinjaisten koirien osalta tätä selittävät mm.

käyttökoetusvaatimukset. Jalostukseen pyritään käyttämään usein käyttökokeissa palkittuja koiria, koska mm. rotuyhdistyksen pentuevälityksessä julkaistavien yhdistelmien tulee täyttää terveysvaatimusten lisäksi myös käyttökoetuoksille asetetut vaatimukset. Rodun uros- ja narttulistalle hyväksytään myös vain koirat, joilla on näyttöä menestymisestä rodunomaisessa käyttökokeessa.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esille tuloon.

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on

heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär-parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia-aste vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän - viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (Lähde: Kennelliiton internetsivut, MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Rodun sukusiitosaste on pysynyt melko alhaisena, sen vaihdellessa tarkastelujakson (2013-2023) aikana 0,66 % - 3,18 % välillä **keskiarvon ollessa 1,74 %** (kuva 1)

Kuva 1. Englanninsettereiden sukusiitosprosentti 2013–2023. Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

Huomioitavaa: Sukusiitosaste on muilla kuin kotimaisilla roduilla laskettu puutteellisen sukupolvitiedon mukaan, joten se on aliarvio todellisesta tilanteesta.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostuspohjan laajuutta tarkastellaan sukupolvittain jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen määrää, isien ja emien lukumäärien suhdetta ja tehollisen populaation kokoa tarkastelemalla. Jalostustietojärjestelmän jalostuspohja per sukupolvi -luvut on laskettu nelivuotisjaksolta siten, että esimerkiksi sukupolvi 2023 koostuu vuosien 2020–2023 luvuista. Taulukkoa 3 tarkasteltaessa tulee huomioida, että nuorimpien ikäluokkien koiria tullaan vielä käyttämään jalostukseen, joten nämä prosenttiluvut kasvavat seuraavien vuosien aikana.

Taulukko 3. Jalostuspohja per sukupolvi (4 vuotta) Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

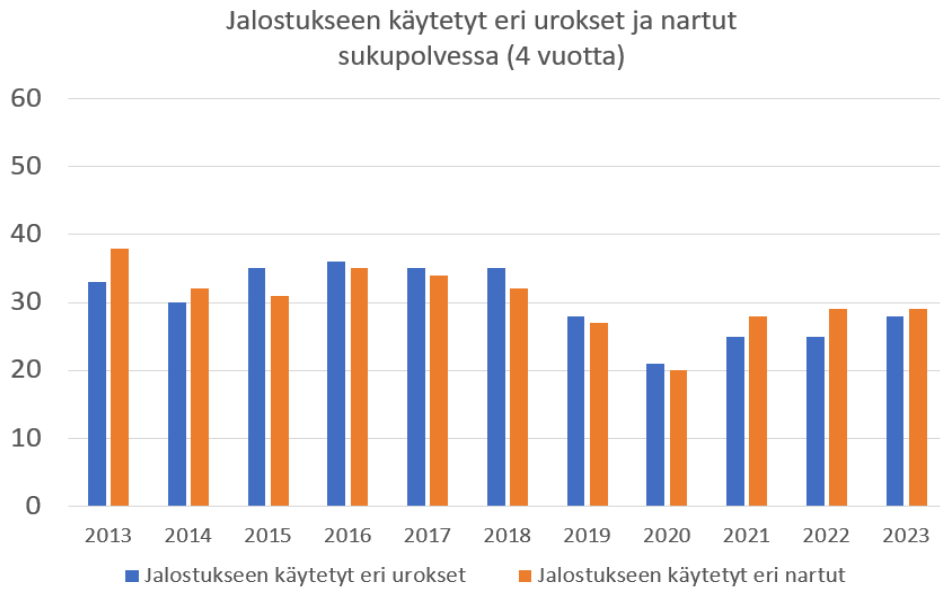
Jalostuspohjaa tarkasteltaessa tulee huomioida, että rodun eri linjat ovat tässä yhdessä ja niitä ei voi käsitellä erikseen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä. Rodun jalostuspohja on varsin kapea, kun huomioidaan, että eri linjaisia koiria ei käytetä käytännössä ollenkaan keskenään jalostukseen.

Vuosittilasto - jalostuspohja

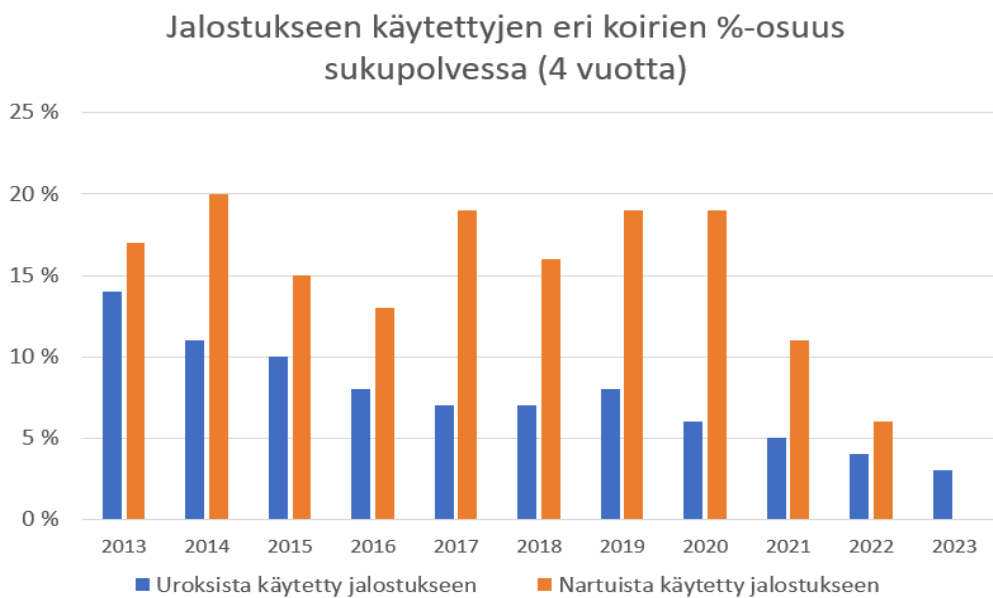
	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Per vuosi											
- pentueet	9	6	13	6	7	9	5	14	13	7	8
- jalostukseen käytetyt eri urokset	9	6	11	5	7	9	5	14	12	7	7
- jalostukseen käytetyt eri nartut	9	6	13	6	7	9	5	14	12	7	8
- isät/emät	1,00	1,00	0,85	0,83	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,88
- tehollinen populaatio	12 (67%)	8 (67%)	16 (62%)	8 (67%)	9 (64%)	12 (67%)	7 (70%)	19 (68%)	16 (62%)	9 (64%)	10 (62%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0%	8%	3%	0%	4%	12%	6%	8%	2%	10%	12%
- nartuista käytetty jalostukseen	0%	0%	0%	0%	32%	15%	28%	11%	14%	35%	0%
Per sukupolvi (4 vuotta)											
- pentueet	34	32	35	27	35	41	39	42	42	40	44
- jalostukseen käytetyt eri urokset	28	25	25	21	28	35	35	36	35	30	33
- jalostukseen käytetyt eri nartut	29	29	28	20	27	32	34	35	31	32	38
- isät/emät	0,97	0,86	0,89	1,05	1,04	1,09	1,03	1,03	1,13	0,94	0,87
- tehollinen populaatio	38 (56%)	37 (58%)	36 (51%)	27 (50%)	36 (51%)	44 (54%)	46 (59%)	47 (56%)	43 (51%)	42 (52%)	48 (55%)
- uroksista käytetty jalostukseen	3%	4%	5%	6%	8%	7%	7%	8%	10%	11%	14%
- nartuista käytetty jalostukseen	0%	6%	11%	19%	19%	16%	19%	13%	15%	20%	17%

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Jalostukseen käytettävien urosten ja narttujen osuus koko populaatiosta on ollut laskusuuntainen uroksilla ja vaihteleva nartuilla viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämä seuraa selkeästi rekisteröintimääriä, mutta käytettävien jalostuskoirien määrä koko populaatiosta tulisi olla laajempi (kuva 2 ja 3).

Kuva 2. Jalostukseen käytettyjen eri urosten ja narttujen määrä sukupolvessa (4 vuotta) vuosina 2013–2023. Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

Kuva 3. Jalostukseen käytettyjen eri urosten ja narttujen prosentuaalinen osuus syntyneistä sukupolvessa (4 vuotta) vuosina 2013-2023. Lähde SKL jalostustietojärjestelmä

Isät/emät -luku

Isät/emät -luku kertoo, mikä on eri isien ja emien lukumäärien suhde sukupolvittain. Ideaalitulanteessa narttuja ja uroksia käytettäisiin yhtä paljon. Tarkastelujakson aikana (Taulukko 3) isät/emät luku on pysynyt varsin muuttumattomana eri vuosien välillä, sen ollessa juuri alle yksi (0,99) keskiarvoisesti. Tämä kertoo sen, että eri urosten jalostuskäyttö on englanninsettereilla varsin tasaista ja se edesauttaa rodun monimuotoisuuden säilymistä. Mitä lähempänä suhde on yhtä, sitä tasaisempaa on eri urosten jalostuskäyttö. Mitä tasaisemmin uroksia käytetään jalostukseen, sitä tehokkaammin saadaan säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koira. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 * Nu * Nn / (2 * Nu + Nn)$, jossa

Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja

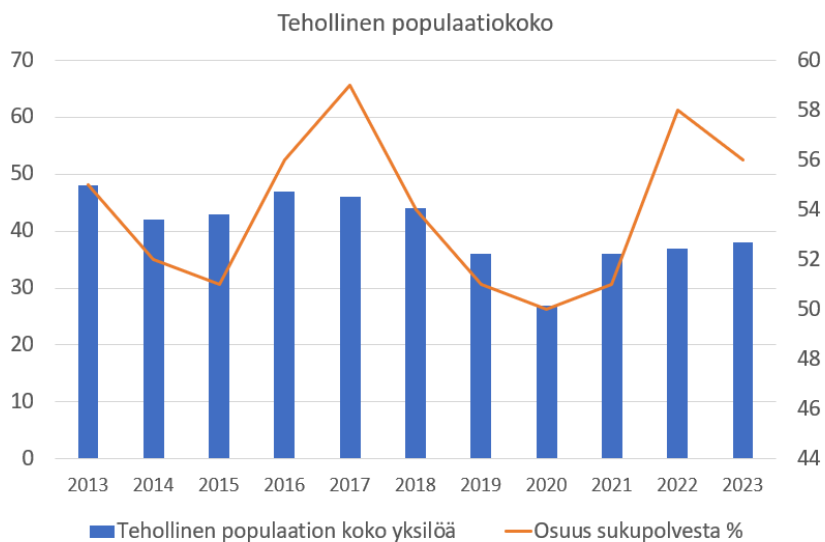
Nn on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Jos rodun tehollinen koko on alle 50–100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koira jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan. (Lähde: Kennelliiton internetsivut, MMT Katariina Mäki 31.10.2013)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Rodun tehollinen populaatio on ollut laskusuuntainen, mutta viimeisimpinä vuosina se on kuitenkin lähtenyt taas hieman nousuun. Tehollinen populaatiokoko on kuitenkin ollut alle 50 koko tarkastelujakson ajan (taulukko 3 ja kuva 4).

Kuva 4. Englanninsettereiden tehollinen populaatiokoko (per sukupolvi) koko populaation osalta. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Huomioitavaa: Kaavassa ei pystytä ottamaan huomioon jalostuskoirien keskinäisiä sukulaisuuksia, joten luku on yliarvio.

Rodun jalostuspohjan säilyttämisenä riittävän laajana on asiaan kiinnitettävä huomiota ja pyrittävä käyttämään useampia koiria jalostukseen sekä rajaamaan yksittäisten koirien osuutta jalostuspohjassa. Englanninsettereiden ns. eri linjoja ei juurikaan käytetä keskenään jalostukseen, niiden hyvin erilaisen käyttötarkoituksen vuoksi. Tämä pienentää osaltaan käytettävissä olevaa jalostusmateriaalia, jolloin myös tehollinen populaation koko on optimistisempi kuin todellisuudessa. Jalostuspohjan laajuutta kuvaava rodun tehollinen populaatio on näin molempien linjojen osalta käytännössä hyvin pieni. Rodun pitämisenä terveenä ja sukusiitosasteeltaan alhaisena sekä jalostuspohjaltaan laajempaan vaatii, että pitkällä aikajaksolla pariuotuvien koirien lukumäärää kasvatetaan.

Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt urokset ja nartut

Suomessa on rekisteröity viimeisen kymmenen vuoden aikana 684 englanninsetteriä, joista kotimaassa kasvatettuja on ollut 589 ja 95 tuonteja (taulukko 2). Kymmenen vuoden aikana käytettiin 20 urosta tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista (taulukko 4). Näistä 8 kpl käyttölinjaisia (merkitty **oransseilla** merkeillä) Listan koirista viisi on tuonteja (**siniset** merkit) ja kolme ulkomaista urosta (**violetit** merkit).

Taulukko 4. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Jalostusurokset									
#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	ITIKKAKORVEN RUSORAHKASAMMAL	5	31	5,26%	5%	0	0	5	31
2	CISOSAN GOOD MORNING	4	28	4,75%	10%	6	37	4	28
3	● REX	5	24	4,07%	14%	1	10	5	24
4	SET'R RIDGES GOING FOR GOLD ●	3	18	3,06%	17%	8	37	3	18
5	SETT PATROL'S JEARIM	3	17	2,89%	20%	1	7	3	17
6	● PUNANENÄN VOIMAMIES	2	16	2,72%	23%	3	22	2	16
7	LOKI PRIDE RAVANDLIL ●	2	16	2,72%	25%	2	15	2	16
8	RITAILAN GIVE ME A BREAK	2	15	2,55%	28%	0	0	2	15
9	● TIURFOTEN'S JAGGER ●	2	14	2,38%	30%	3	21	2	14
10	● SÄNKIPELLON POJU	2	14	2,38%	33%	1	8	2	14
11	CENHAMN'S GOLDEN SPARKLES	2	14	2,38%	35%	0	0	2	14
12	FAIRRAY N WINGFIELD NOBODY IS PERFECT BUT ME ●	2	14	2,38%	38%	1	1	2	14
13	NATTASET UNFORGETTABLE LOVE	2	11	1,87%	39%	1	8	2	11
14	● PRIHAN VIGGE	1	10	1,70%	41%	0	0	1	10
15	YAVANNA'S KARIYA CENHAMN	2	9	1,53%	43%	1	5	6	31
16	SET'R RIDGE'S SENSATION AT SAMSPRING ●	1	9	1,53%	44%	6	36	3	25
17	SALTWATER HOT COMMODITY	2	9	1,53%	46%	4	23	2	9
18	● SETERFJELLET'S CALLI ●	1	9	1,53%	47%	1	6	1	9
19	● ILDFOTEN'S L-YUKON ●	1	9	1,53%	49%	0	0	1	9
20	● BJÖNNMYRA'S MURPHYS KID ●	1	9	1,53%	50%	2	14	1	9

Kuva Jaakko Lehtonen

Taulukko 5. Viimeisen 10 vuoden aikana jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Jalostusnartut

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	RYPEKULLET'S HOPE	5	24	4,07%	1	10	5	24
2	EDENBRIDGE THRONES DAENERYS	4	22	3,74%	7	38	4	22
3	BLACK HAPPIES FOOL FOR LOVING	3	22	3,74%	0	0	3	22
4	ITIKKAKORVEN METSÄTÄHTI	2	18	3,06%	5	31	3	25
5	HEEGÅRDS SALLY	2	18	3,06%	2	10	2	18
6	CISOSAN AAMUN AURINKO	3	17	2,89%	4	28	4	25
7	CENHAMN'S GAILLARDIA	3	16	2,72%	1	5	3	16
8	AILIGASLAMMEN BIHCI	2	16	2,72%	3	22	2	16
9	GARANTAIN JIPPII	2	15	2,55%	0	0	2	15
10	SETT PATROL'S FEARLESS LEADER	2	14	2,38%	0	0	2	14
11	SETT PATROL'S ETERNAL FLAME	2	14	2,38%	1	6	2	14
12	ÖDEBYGDENS O THORA	2	14	2,38%	2	14	2	14
13	HANGMAN'S BLACK BETTY	2	14	2,38%	0	0	2	14
14	BLUE BALTIC'S MONTE FRESIA	2	12	2,04%	1	7	2	12
15	LATIN LOVER JEWEL FROM AERDEN	1	10	1,70%	5	30	2	19
16	AILIGASLAMMEN BEAIVVAŠ	2	10	1,70%	1	8	2	10
17	FINNSTAR DORA DIAMOND	1	10	1,70%	0	0	1	10
18	AILIGASLAMMEN BIEGGA	1	10	1,70%	1	8	1	10
19	BLUE BALTIC'S ARMY OF LOVERS	3	10	1,70%	2	11	3	10
20	SETT PATROL'S FAIT HOPE AND LOVE	2	9	1,53%	0	0	2	9

Nartuista käyttölinjaisia on taulukossa 9 kpl (merkittynä **oranssilla**), tuontikoiria on 5 kpl (merkittynä **sinisellä**).

Jalostuskoirien käyttömäärät

Suomessa englanninsettereiden jalostustoiminnassa käytetään liiallisesti joitakin yksittäisiä uroksia. Yli viidentoista jälkeläisen omaavia uroksia on 7 kpl. Eniten käytettyjen urosten käyttömäärä on kuitenkin selvästi tasoittunut verrattuna edelliseen jalostuksen tavoiteohjelmaan. Näillä seitsemällä eniten käytetyllä uroksella on yhteensä 24 pentuetta, joissa on yhteensä 150 jälkeläistä tilastointiaikana. Tämä on rekisteröityjen koirien määrästä 22 prosenttia. Jalostukseen käytetyistä uroksista muutamalla uroksella on runsaasti pentueita toisessa polvessa, nämä koirat ovat muu -linjaisia.

Suomeen rekisteröityjen narttujen osalta jalostuskäyttö on myös maltillisempaa verrattuna edelliseen jalostuksen tavoiteohjelmaan (taulukko 5). Yli viidentoista jälkeläisen omaavia narttuja on yhteensä 8 kpl viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Näillä on yhteensä 24 pentuetta, joissa yhteensä 173 jälkeläistä tilastointiaikana. Tämä on rekisteröintimäärästä 25 %. Jalostukseen käytetyistä nartuista muutamalla nartulla on runsaasti pentueita toisessa polvessa, nämä koirat ovat muu -linjaisia.

Kun tarkastellaan tarkemmin mitä koiria käytetään liiaksi jalostukseen, nähdään että käyttölinjaisten koirien osuus kaikista tarkastelujakson aikana syntyneistä pentueista on urosten osalta vain 33 % ja narttujen osalta vain 38 %. Tiettyjä yksilöitä ja sukulinjoja on käytetty enemmän jalostukseen, pääasiassa muu -linjaisissa koirissa.

Johtopäätös on, että jalostukseen käytetään populaatioon nähden prosentuaalisesti liian vähän koiria. Neljästä vuodesta koostuvan sukupolven aikana uroksista on käytetty viimeisen kymmenen vuoden aikana jalostukseen keskimäärin vain 8 %. Nartuissa luku on hieman korkeampi eli 14 %.(kuva 3)

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Runsaimmin käytettyjen urosten ja narttujen välillä on jonkin verran keskinäistä sukulaisuutta. Erityisesti tämä koskee muu-linjaa edustavia koiria. Käyttökoirien osalta sukulaisuutta on vähemmän, vaikka koiria on näiden urosten ja narttujen osalta listoilla liki saman verran molemmissa linjoissa.

Muu-linjaisissa on etenkin toisessa polvessa kolme enemmän käytettyä urosta, joiden pentuemäärät toisessa polvessa muodostavat tarkasteluaikana noin 17 prosenttia rekisteröidyistä pennuista.

Viidentoista runsaimmin jalostukseen käytetyn nartun joukossa on kolmen siskoksen ryhmä, joilla on yhteensä 6 pentuetta ja 37 jälkeläistä, ja näiden koirien emällä itsellään on myös 22 jälkeläistä. Nämä koirat ovat muita kuin käyttölinjaisia.

Käyttölinjaisten osalta voidaan havaita listalta yksittäisiä vanhempi- jälkeläinen- sukulaisuuksia.

Taulukko 6. Runsaimmin jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen keskinäinen lähisukulaisuus. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Koirat	Sukulaissuhde
SET'R RIDGE'S SENSATION AT SAMSPRING	isän isä
CISOSAN GOOD MORNING	isä
ITIKKAKORVEN RUSORAHKASAMMAL	poika
ITIKKAKORVEN RUSORAHKASAMMAL	sisko
ITIKKAKORVEN METSÄTÄHTI	veli
CISOSAN AAMUN AURINKO	sisko
CISOSAN GOOD MORNING	veli
REX	isä
RYPEKULLET'S HOPE	äiti
PRIHAN VIGGE	poika
SET'R RIDGES GOING FOR GOLD	isä
CENHAMN'S GOLDEN SPARKLES	poika

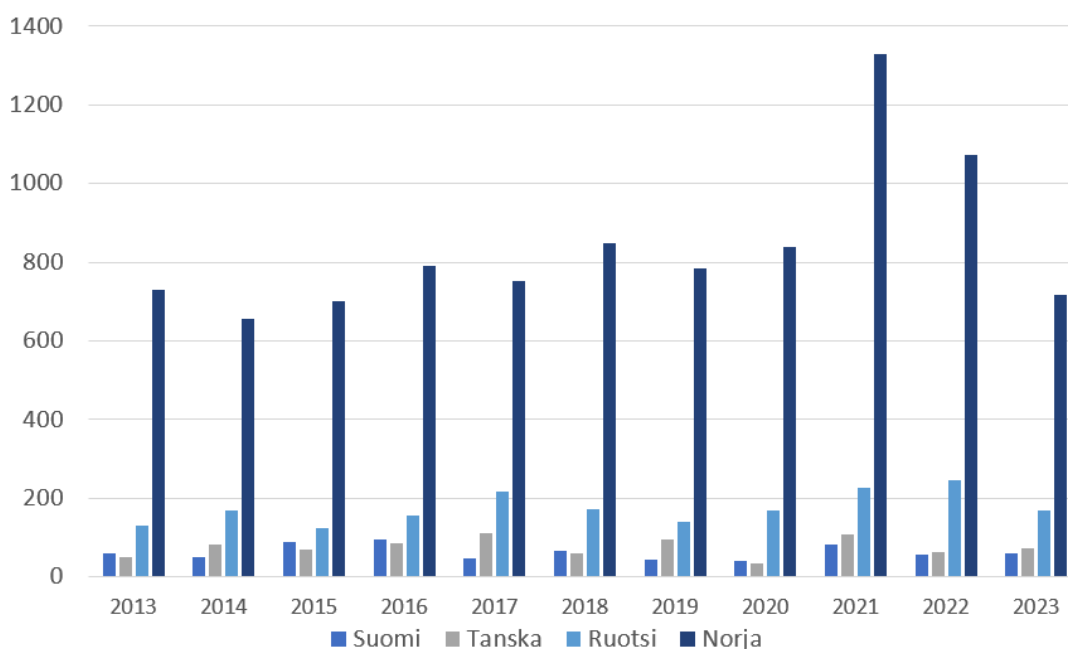
CENHAMN'S GAILLARDIA	tytär
TIURFOTEN'S JAGGER	isä
GARANTAIN JIPPII	tytär
EDENBRIDGE THRONES DAENERYS	äiti
SETT PATROL'S FAIT HOPE AND LOVE	tytär
SETT PATROL'S FEARLESS LEADER	tytär
SETT PATROL'S ETERNAL FLAME	tytär
ÖDEBYGDENS O THORA	äiti
HANGMAN'S BLACK BETTY	tytär

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Englanninsetteriä käytetään sen alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisesti varsin yleisesti Keski-Euroopassa. Esim. Italiassa rekisteröidään vuosittain yli 15000, Ranskassa n. 6000, Espanjassa n. 3500, Kreikassa n. 2000 ja Kroatiassa n. 700 englanninsetteriä. Näistä maista on Suomeen tuotu joitakin yksilöitä ja muutamia niistä on käytetty myös jalostukseen. Keski-Euroopasta tuotuja englanninsettereitä on myös muissa Pohjoismaissa melko runsaasti ja niitä on varsin useasti käytetty jalostukseen. Näin ollen myös suorien tuontien lisäksi voidaan rodun monimuotoisuuteen vaikuttaa käyttämällä valikoiden muiden Pohjoismaiden koiria, joissa on näitä Euroopan verilinjoja.

Suomessa englanninsettereiden käyttölinjaisista koirista suurin osa on pohjoismaisia sukulinjoja. Norjassa, Ruotsissa sekä Tanskassa setterit ovat suurelta osin käyttölinjaisia. Ruotsissa ja Norjassa rekisteröintimäärissä on huomattava ero Suomeen verrattuna. Rekisteröintien määrät 2013–2023 on esitetty kuvassa 5.

Rekisteröinnit Pohjoismaat 2013-2023

Kuva 5. Englanninsettereiden rekisteröinnit Pohjoismaissa vuosina 2013–2023 (poissulkien Islanti). Lähteet: Pohjoismaisten Kennelliittojen tietokannat. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Muut merkittävät maat, mistä koiria on tuotu Suomeen, ovat Venäjä, Viro ja Italia. Yksittäisiä koiria Iso-Britannia, USA, Puola ja Unkari. Kuten aikaisemmin todettua, näistä maista tuodut koirat ovat lähes poikkeuksetta linjoista, jotka ovat vieraantuneet rodun alkuperäisestä käyttötarkoituksesta ja näin ollen ne eivät laajenna käyttökoirien populaation monimuotoisuutta ja geenipohjaa käytännössä.

Rodun kotimaassa, Englannissa, rotu kuuluu The Kennel Clubin uhanalaisten kotimaisten rotujen elvytysohjelmaan. Rotu kuuluu ohjelman piiriin, mikäli sitä rekisteröidään alle 300 kpl vuodessa. Englanninsetteri on seurattavien rotujen joukossa lähellä raja-arvoa olevan rekisteröintimääränsä vuoksi. Vuosina 2014-2023 (The Kennel Clubin tilasto) englanninsettereitä rekisteröitiin 140-332 yksilöä vuodessa, keskiarvon ollessa 262 yksilöä vuodessa.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Kotimaassa rodun jalostuspohja on kapea. Käyttökoirien jalostuspohjaa laajentamaan on perinteisesti käytetty pohjoismaisia koiria. Näiden sukulaissuhteissa on yhtymäkohtia ja onkin tärkeää, että keskitytään valitsemaan tuodut koirat sukulinjoista, jotka lisäävät rodun jalostuspohjaa maassamme.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Rodun jalostuspohjaa kaventaa merkittävästi se, että eri linjaisia koiria ei käytetä keskenään jalostukseen. Syynä tähän on ensisijaisesti perinnöllisten metsästysominaisuuksien vaaliminen. Rodun populaatiot käyttölinjaisten koirien osalta ovat laajat pohjoismaisella tasolla tarkasteltuna, ja sitä kautta geenipohjaa voidaan pitää laajana.

Käyttölinjaisten koirien osalta yhteydet muihin pohjoismaihin, joissa rotu on säilyttänyt vahvan aseman käyttökoirarotuna, ovat erittäin tärkeät. Tuontien osalta on tärkeää huolehtia, että tuomme maahan terveitä koiria joiden sukulaissuhteet eivät ole liian lähellä jo tuotujen ja kotimaassa kasvatettujen koirien kanssa.

Rodun tiettyjen yksilöiden liiallinen jalostuskäyttö kaventaa jalostuspohjaa erityisesti, jos nämä yksilöt ovat läheistä sukua toisilleen. Liian läheisen sukulaissuhteen omaavia koiria ei tulisi käyttää jalostuksessa, mikäli niiden yhteinen osuus koko rodun yksilöistä on korkea. Lähisukulaisten liiallinen jalostuskäytön uhkana on hitaasti kasvava, monen sukupolven aikana tapahtuva sukusiitosasteen nousu.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Rodun rekisteröintimäärän trendin ollessa selvästi laskevan suuntainen on syytä alleviivata yksittäisten koirien käytön aiheuttamaa suurta vaikutusta koko rodun jalostuspohjaan ja sen teholliseen populaatioon. Näihin vaikuttavat vahvasti myös keskinäiset sukulaissuhteet ja yhtymäkohdat pohjoismaisten verilinjojen osalta.

Englanninsetteripopulaatiota koskeva keskeinen jalostustavoite ovat terveyden vaaliminen ja rodun jalostuspohjan laajentaminen. Suomen ja ulkomaiden geenimateriaalin monipuolisella hyödyntämisellä estetään rodun elinvoiman heikkenemistä ja rajoitetaan lisääntymis- ja terveysongelmia. Tavoitteeseen liittyen pyritään mm. sukusiitosasteen pitämisenä alhaisena, tuontikoirien ja jalostusurosten määrien kasvattamiseen niin, että ne sopivat omaan koirakantaan. Suositellaan yksittäisten urosten ja eri verilinjojen tasapainoiseen käyttöön jalostuksessa. PEVISA-ohjeessa ehdotetaan jatkettavaksi jälkeläismäärän rajoittamista:

Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmässä englanninsetterin kerrotaan olevan käyttäytymiseltään ja luonteeltaan hyvin aktiivinen ja riistaintoinen sekä erittäin ystävällinen ja hyväluonteinen. Rodun käyttötarkoitus on seisova lintukoira ja se on selvennetty ao. mukaisesti:

Keskikokoinen, puhdaslinjainen, olemukseltaan ja liikkeiltään tyylikäs.

Selvennys: Jalo, kevyt, mutta voimakas metsästyskoira, jonka linjat ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat teräksiset ja ryhti hyvä. Ilme lempeä ja ystävällinen, hieman surumielinen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Rotu on jakautunut alkuperäistarkoituksen mukaiseen metsästystyyppin käyttölinjaisiin ja muihin. Metsästystyyppin koirilla päätarkoitus on kanalintujen metsästys ja muiden osalta lähinnä näyttely- ja seurakoira käyttö sekä muut harrastukset, kuten esim. agility.

Käytännössä jakautuminen on ollut niin selvää, ettei eri linjojen koiria käytetä keskenään jalostukseen lainkaan. Tilanne on sama kaikkialla maailmassa, myös rodun alkuperämaassa. Käyttöominaisuudet ja alkuperäisen tyyppin säilyttäminen ovat olleet metsästäväälle väelle tärkeimpiä, kun taas muun linjaisten osalta on ollut pyrkimyksenä lähinnä menestyä näyttelykehissä, joissa pärjääminen on myös pitkälti ohjannut jalostusvalintoja.

Käyttölinjaisen englanninsetterin metsästyskäyttäytyminen on voimakas käyttäytymistarve, johon pitää tarjota tilaisuuksia. Erot jalostuksen painopisteissä näkyvät myös käyttöominaisuuksissa. Myös temperamentissa on selkeä ero, jonka voi parhaiten havaita juuri rodunomaisessa kokeessa. Muun linjaisilla yksilöillä ei ole vuosikymmeniin voitu todentaa olevan riittävästi toivottuja metsästysominaisuuksia.

Muun linjaista on nähty metsästyskokeissa varsin harvoin ja silloinkin esitykset ovat tuomarikertomusten perusteella jääneet vaisuiksi. Hyvin usein jo hakutyöskentely (tyyli, vauhti ja hakulaajuus) ovat sen verran puutteellisia, että lintutyön mahdollisuus jää teoreettiseksi.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Englanninsetterin luonteessa tai käyttäytymisessä ei ole sellaisia ominaisuuksia, jotka olisi sisällytetty PEVISA-ohjelmaan. Rodun koirien hermostuneisuutta ja arkuutta on syytä seurata, koska ne ovat luonteen ominaisuuksia, jotka vaikuttavat merkittävästi koirien käyttöominaisuuksiin sekä niiden päivittäiskäyttäytymiseen.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Rodun ollessa vilkas ja erittäin riistaintoinen se asettaa koirien arkitottelevaisuudelle haasteita. Tärkeimpänä luonteen kartoitustilanteena toimivat kuitenkin kanakoirien metsästyskokeet, missä tehtävässä ominaisuusarviointilomakkeessa on kohta, missä tallennetaan merkintä, jos koiran

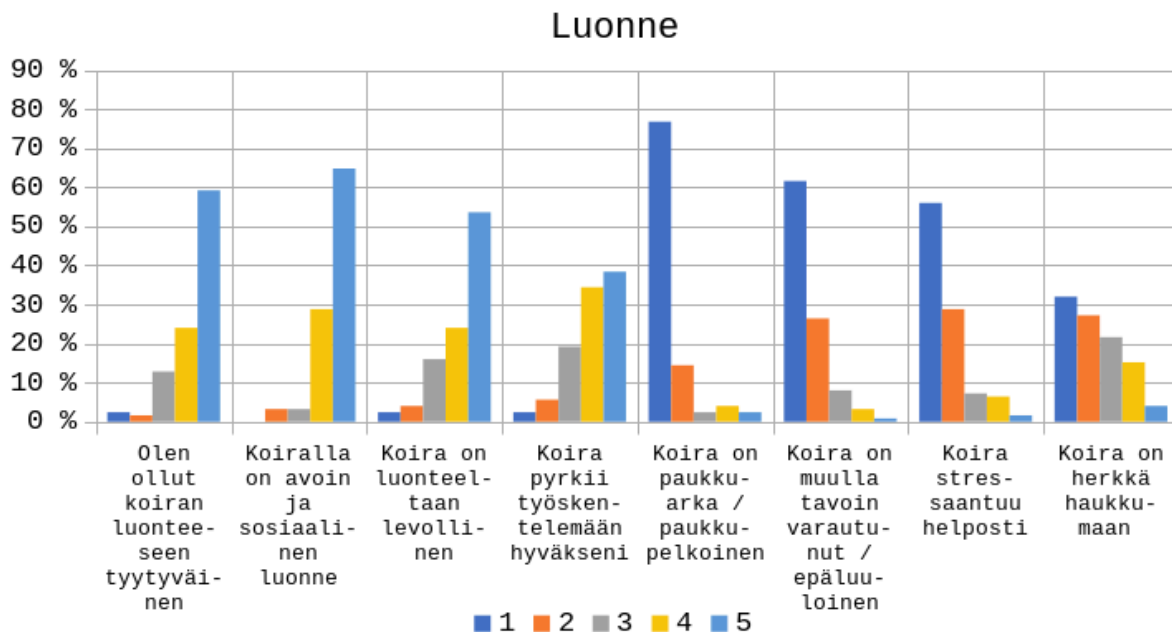
käyttäytyminen on ”ei toivottu”. Myös sanalliseen koekertomukseen voidaan liittää kuvausta koiran käyttäytymisestä.

Rodun luonnetta ja käyttäytymistä päivittäistilanteissa kartoitettiin englanninsettereiden jaostoimikunnan huhtikuussa 2024 aikana toteuttamalla omistajakyselyllä. Kyselystä tiedotettiin rotujärjestön internetsivujen, rotujärjestön Facebook-sivulla ja englanninsettereitä koskevissa Facebook-ryhmissä. Vastausten määrä (125 kpl) oli melko hyvä. Eniten vastauksia (75 %) saatiin käyttökoiraksi koiransa luokilleilta omistajilta. Narttujen osuus (56 %) oli hiukan suurempi uroksia. Sukupuolet käsitellään yhdessä. Eri linjoja ei erotella vastauksissa.

Luonnekysely

Luonteen merkitys jalostustoiminnassa nousee korostetusti esille arkipäivän elämässä, sillä metsästyskoirallakin suuri osa ajasta kuluu perheen parissa sekä muita ihmisiä ja koiria tavaten.

Luonteella on myös merkitystä koiran käyttööminaisuuksiin ja koulutettavuuteen. Englanninsettereitä osallistuu luonnetestiin hyvin vähän. Arvioita yksilöiden luonteesta saadaan käyttökokeiden tuomarikertomuksista sekä näyttelyarvosteluista.

1	2,4	0	2,4	2,4	76,8	61,6	56	32
2	1,6	3,2	4	5,6	14,4	26,4	28,8	27,2
3	12,8	3,2	16	19,2	2,4	8	7,2	21,6
4	24	28,8	24	34,4	4	3,2	6,4	15,2
5	59,2	64,8	53,6	38,4	2,4	0,8	1,6	4

Kuva 6. Omistajien luonnehdinta koirien luonteesta, taulukossa kuvatut prosenttiluvut. Neljässä ensimmäisessä kysymyksessä 1 = erittäin tyytymätön/ sulkeutunut ja arka/erittäin levoton/ei ja 5=erittäin tyytyväinen/ avoin ja sosiaalinen/täysin levollinen/kyllä. Neljässä viimeisessä kysymyksessä 1=ei lainkaan ja 5=erittäin arka/erittäin varautunut/erittäin helposti/erittäin herkkä Lähde KKK-HHS ry. englanninsetterin omistajakysely

Kyselyn perusteella koirien omistajat ovat tyytyväisiä englanninsetterin luonteeseen. Englanninsetterin voi sanoa olevan avoin ja sosiaalinen sekä levollinen luonteeltaan. Siltä löytyy myös yhteistyökykyä vaikkakin sen suhteen omistajat ovat vastauksissaan edellisiä kohtia varovaisempia. Yhteistyökyky on seisovalle lintukoiralta toivottava piirre, ja omistajien hajoavat mielipiteet tässä kohtaa pistävät silmään (kuva 6).

Myöskään paukkupelkoisuutta ja varautuneisuutta ei juuri havaittu (kuva 6) Arviot haukkuherkkyydestä olivat hieman lisääntyneet edelliseen kyselyyn nähden. Kennelliiton terveyskyselyssä haukkuherkkyydestä oli muutamia mainintoja. Rotujärjestön omassa kyselyssä oli pääsääntöisesti mainintoja koiran hyvästä ja tasapainoisesta luonteesta, mutta myös yksittäisiä mainintoja huonosta hermorakenteesta. Kuitenkin pääosan vastaajista mielestä hänen koiransa ei stressaannu helposti.

Englanninsettereiden luonteet vastaavat pääosin rotumääritelmän luonnekuvausta. Yksittäisiä mainintoja oli koirien arkuudesta. Vaikka englanninsetteriä pidetäänkin pääosin luonteeltaan miellyttävänä ja ongelmattomana rotuna, kasvattajien on syytä painottaa asian merkitystä jalostus- ja kasvatustoiminnassaan: esiintyviä luonneongelmia (arkuutta tai vihaisuutta) on kyettävä karsimaan rodusta pois. Yhdistelmiä on syytä harkita perusteellisesti ja hankkia myös luonteesta riittävästi tietoa ja kokemusta.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Viime vuosina rotujärjestö on tarjonnut käyttökokeiden rinnalle myös muita vaihtoehtoja ja suosittelee erityisesti muille harrastajille rodunomaisen kokeen vaihtoehtona MH-luonnekuvausta tai luonnetestiä LTE.

Rotujärjestön jalostustoimikunta on laatinut englanninsetterille ihanneprofiilin MH-luonnekuvausta varten ja toimittanut sen Kennelliiton luonnetyöryhmälle. Profiili on vertailupohjan puuttuessa ylimalkainen ja vaatii tulevaisuudessa uuden tarkastelun, kun materiaalia kertyy riittävästi. Myös nykytilanteen vertailu profiiliin on mahdotonta testattujen mitättömän määrän takia.

Luonnetestausta ja MH-Luonnekuvausta ei ole englanninsettereille tarkastelujakson aikana juurikaan tehty. Ainoastaan neljä koiraa on osallistunut MH-luonnekuvaukseen ja seitsemän on suorittanut luonnetestin. Kaikki osallistuneet koirat ovat muu-linjaisia. Pisteissä on suuri hajonta, pienin pistemäärä 83 pistettä ja suurin 221 p, eli testitulokset ovat olleet hyvin erilaisia. Testien vähäisyyden takia testit eivät anna luotettavaa kuvaa englanninsettereiden luonteesta.

Taulukko 7. MH-luonnekuvaukseen osallistuneet ja luonnetestatut (LTE) englanninsetterit 2013–2023. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Vuosi	Nimi	LTE	Linja
2015	BLUE BALTIC'S CRYSTAL CLEAR	83	Muut
2015	BLUE BALTIC'S GUARDIAN ANGEL	93	Muut
2015	BLUE BALTIC'S SURPRISE SURPRISE	138	Muut
2017	CISOSAN MIDNIGHT MOVER	221	Muut
2021	CASAVERSA S WINTER SNOWY LOVE	108	Muut
2021	MY DESIGN AVIATOR	234	Muut
2021	SIL'VER FOG PRESLI	176	Muut
Vuosi	Nimi	MH	Linja
2018	NATTASET AUTUMN PLAY	suoritettu	Muut
2018	FAIRRAY BULLSEYE FOR SETT PATROL	suoritettu	Muut
2023	NATTASET SPRING KISS	suoritettu	Muut
2023	NATTASET SPRING ROMANCE	suoritettu	Muut

Jalostustarkastus

Rotujärjestö on ottanut käyttöön roduilleen vuonna 2013 jalostustarkastuksen rakennekatselmuksen nimellä (liite 2), joka keskittyy lähinnä koirien rakenteeseen, mutta siinä huomioidaan myös koiran luonne yleisesti. Tähän mennessä katselmukseen on osallistunut 27 englanninsetteriä. Kolmella koiralla on mainintana "väistelee". Suurin koirista on ollut avoimia, mutta osa on ollut muuten tilanteessa hieman rauhattomia. Kukaan koirista ei ole vinkunut/ piippaillut, mikä on hyvä asia. Pääasiallisesti katselmuksessa käy nuoria koiria, alle 2-vuotiaita, jolloin nuoren iän myötä voi näkyä tietynlainen vireys / rauhattomuus tilanteessa.

Rodunomaisten kokeiden ominaisuusarviointilomakkeelle tulee tuomarin kirjata omana kohtanaan havaintonsa, jos koiran käytös on ollut "ei toivottavaa". Kertyneissä lomakkeissa ei ole mainintoja ellei vielä ei toivottavasta käytöksestä.

Näyttelyt

Erikoisnäyttelyn laatuarvosteluissa on vuosina 2021-2024 ollut muutamia yksittäisiä mainintoja ujoudesta/arkuudesta. Nämä ovat johtuneet lähinnä siitä, että koira ei ole antanut koskea itseensä tai on väistellyt tuomaria. Useimmiten on voinut olla kyseessä myös näyttelyharjoittelun puute, ja tilanne on ollut koiralle uusi.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Verrokkietoa muiden Pohjoismaiden vastaavista ominaisuustilastoista ei ole saatavilla.

Sukupuolten väliset erot

Kyselyn vastausten mukaan luonteen ominaisuudet jakaantuvat hyvin tasaisesti.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Englanninsetteri on metsästyksen jalostettu seisova kanakoira. Seisovia kanakoiria käytetään pääsääntöisesti kanalintujen metsästyksen. Tämän lisäksi rotua käytetään myös noutavana koirana, esimerkiksi kyyhky- ja sorsametsällä. Jalostuksen ja alkuperäisen tyyppin säilyttämisen kannalta olennaisin tieto käyttöominaisuuksista ja luonteesta saadaan rodunomaisista kokeista.

Kultamalja ja Derby ovat Kanakoirakerhon perinteiset nuorten koirien kilpailut. Kultamalja-kilpailu on tarkoitettu alle kaksi- ja Derby alle kolmevuotiaille koirille. Englanninsetteriä on pidetty suhteessa irlanninsettereihin ja gordoninsettereihin varhaiskypsänä rotuna. Tätä näkemystä vahvistaa se, että englanninsetteri on onnistunut voittamaan vuodesta 1948 asti kilpaillun Kultamaljan viimeisen kymmenen vuoden aikana neljästi. Derbystä on kilpailtu vuodesta 1935 ja tämänkin palkinnon englanninsetteri on voittanut viidesti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tämän lisäksi nuortenluokan palkitsemisprosentti rodunomaisissa kokeissa on noussut tilastointijakson aikana.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Englanninsetterin metsästysominaisuudet on hyvin keskeinen vaalittava asia koko rodulle. Parhaiten nämä ominaisuudet ovat säilyneet ja monelta osin kehittyneet jopa eteenpäin Pohjoismaissa ja muutamissa Keski- ja Etelä-Euroopan maassa. Käyttöominaisuuksien osalta metsästyksessä vieraantuneita koiria tavataan myös kotimaamme lisäksi pääsääntöisesti rodun alkuperäismaassa ja Yhdysvalloissa. Rotu on vahvasti jakautunut kahtia; metsästyskoiriin ja muihin.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun kotimaassa englanninsetteri on pääasiassa seurakoira. Se on säilynyt alkuperäisen tarkoituksen mukaisena metsästyskäytössä lähinnä Pohjoismaiden ja Etelä- sekä Keski-Euroopan maiden ansiosta. Rekisteröintimääriltään suurimmissa maissa, Italiassa, Ranskassa, Espanjassa ja Norjassa sitä käytetään lähes ainoastaan alkuperäisen tarkoituksensa mukaisesti kanalintujen metsästyksen.

Kokeet

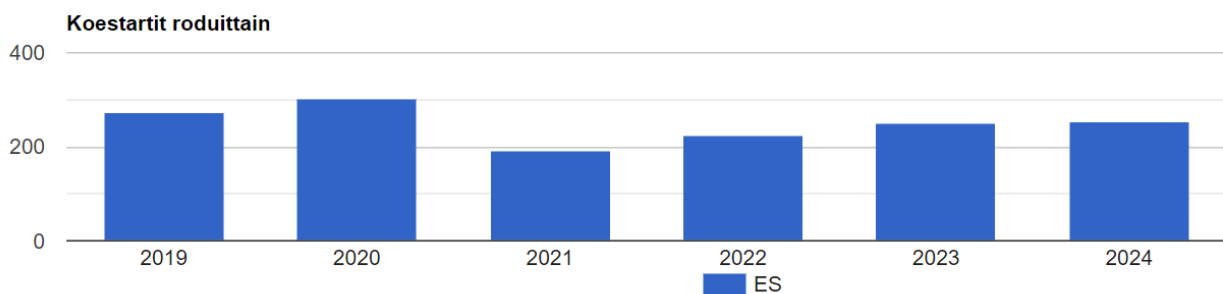
Englantilaisten kanakoirien rodunomaiset kokeet ovat kanakoirien kenttäkoe (KAKE), kanakoirien tunturikoe (KATU) ja kanakoirien metsäkoe (KAME). Rodunomaiseksi kokeeksi ei luokitella esimerkiksi mannermaisille seisotaroduille rodunomaiseksi kokeeksi määriteltyä kanakoirien erikoiskoetta (KAER). Kuitenkin Suomen muotovalion arvoon tarvittavat tulokset (AVO 1 tai 2 x AVO 2) voi saavuttaa KAER kokeiden kautta.

Englantilaisten kanakoirien metsästyskokeiden tärkeimpinä tavoitteina on arvioida koiran metsästysintoa, linnunlöytökykyä, tyyliä ja opetuksen vastaanottokykyä sekä luonnetta. Käyttökokeissa tavallisimpia todettuja rikkeitä ovat linnun perään ryntääminen (peräänmeno), linnunkäsittelyn epäonnistuminen tai epätarkkuus sekä nihkeys linnun lentoon ajossa.

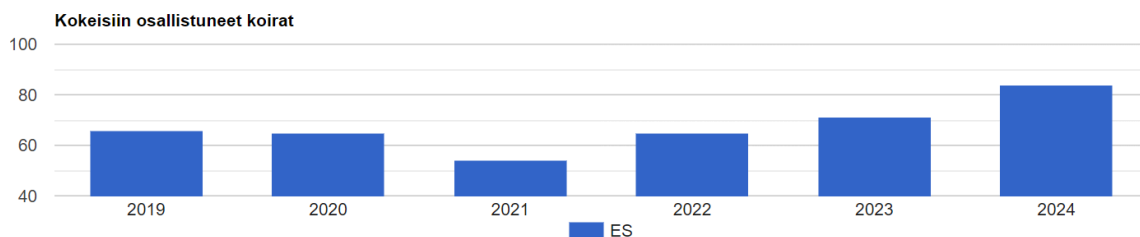
Kuumeneminen lintutilanteessa vaikuttaa olevan valitettavan yleistä. Vaikka omistajan kouluttajantaidoilla asiaa on mahdollista korjata, koira pitäisi saada kohtuullisin ponnistuksin pysymään hallinnassa. Käytännön kannalta koiran pysyminen rauhallisena ja toimintakelpoisena peräkkäisissä

riistakontakteissa on tärkeää ja arvostettava ominaisuus. Tähän tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös jalostusyksilöitä valittaessa. Tämän ominaisuuden toteaminen edellyttää mahdollisuutta linnun pudottamiseen koetilanteissa. Koirien tuntemiseen olisi käytettävä aikaa ja kyettävä olemaan yliarvioimatta mahdollisia koiran koulutuksellisia puutteita.

Rodunomaiset kokeet tarjoavat paikan arvioida koirien ominaisuuksia. Kun osallistumisia kertyy niin arviointivarmuus myös kasvaa. Osallistujamäärät rodunomaisissa kokeissa kasvoivat tasaisesti aina koronavuoteen 2021 asti sen jälkeen koestarttien määrä on kasvanut takaisin 250 startin tuntumaan. Viime vuosikymmenen aikana oli nähtävissä, että vaikka monen yksittäisen koiran koestarttien lukumäärä kasvoi, ei uusien koirien määrä lisääntynyt samalla tavalla rodussa. Ilahduttavasti vuodesta 2021 lähtien kokeisiin osallistuneiden yksittäisten koirien määrä on vuosittain kasvanut nousten vuonna 2024 ennätyskelliseen 84 koiraan.

Kuva 7. Kokeisiin osallistuneiden eri koirien lukumäärä vuosina 2019–2024. Kaikki koeluokat (NUO, AVO, VOI) ja koemuodot (KAKE, KATU, KAME) yhteensä. Lähde KKK-HHS ry jalostustietokanta

Kuva 8. Koestarttien ja kokeisiin osallistuneiden koirien lukumäärä vuosina 2019–2024. Kaikki koeluokat (NUO, AVO, VOI) ja koemuodot (KAKE, KATU, KAME) yhteensä. Lähde Jalostustietokanta, KKK-HHS ry.

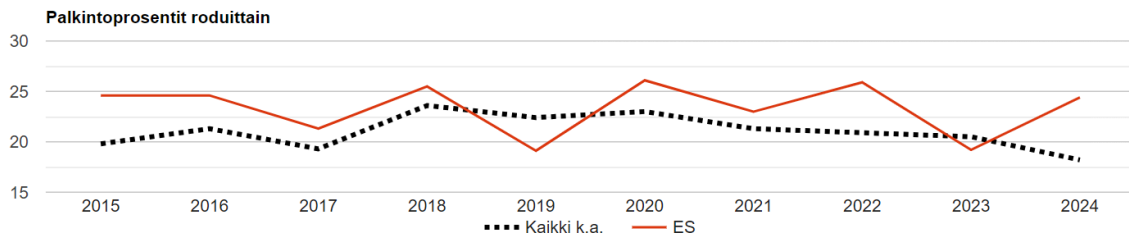
Saadakseen enemmän eri koiria näytille ja niiden ominaisuuksia dokumentoitua rotujaos onkin jo järjestänyt pitkän ajan rotukilpailuja vuosittain. Rodun oma epävirallinen rotumestaruuskilpailu ES Open on esimerkki kokeesta, missä pyritään madaltamaan koiran tuontia kokeisiin koulutuksellista puutteista huolimatta ja näin saada laajempi kuva rodun käyttöominaisuuksista, kun normaalien kokeiden osalta. Ensisijaisena tarkoituksena on tuoda esille juuri niitä koiria, jotka eivät normaalisti käy kokeissa, joko pienen koulutukseen liittyvän puutteen tai esim. ohjaajan metsästyksellisten prioriteettien vuoksi. Ilahduttavasti ES Open osallistujien määrät ovatkin olleet hyvällä tasolla.

Viime vuoden aikana kokeisiin osallistuneesta 84 koirasta 15 osallistui vain yhteen kokeeseen. Enimmillään koestartteja kotimaassa kertyi yhdelle koiralle 12 kappaletta. Selkeästi koetoimintaan on saatu mukaan lisää koiria, jalostuksen kannalta tätä kehityssuuntaa on pidettävä hyvänä.

Suomen Kennelliiton jalostustietokannasta selviää, että osallistuminen muihin kuin rodunomaisiin metsästyskokeisiin englanninsetterin osalta on hyvin marginaalista. Esim. mannermaisten kanakoirien erikoiskokeeseen ei ole ollut osallistujia juurikaan, vaikka koirillemme se on mahdollista. Agility ja Rallytoko ovat saaneet muutamia osallistujia rodusta jalostustietokannan mukaan.

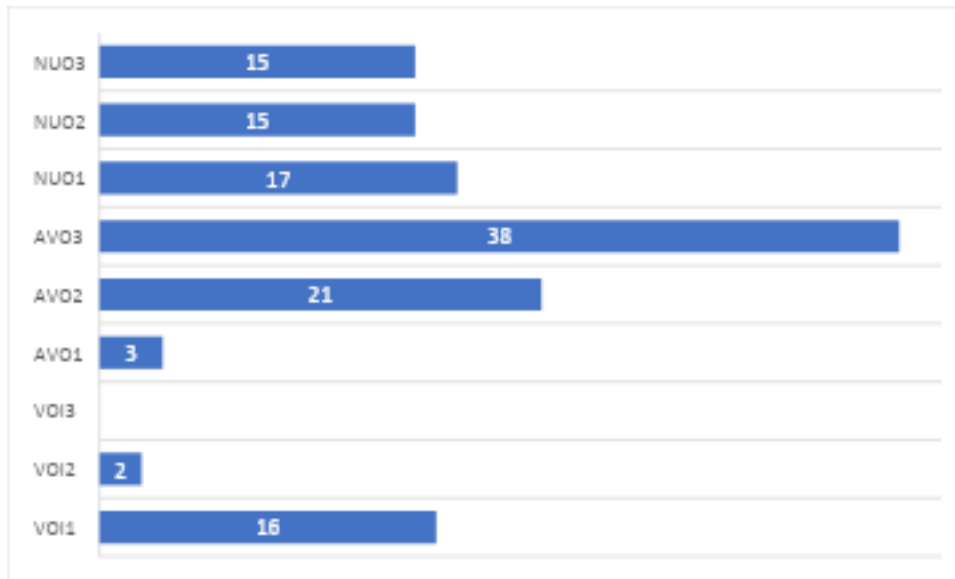
Kokeissa menestymistä tarkasteltaessa voidaan huomata, että tämän vuoden aikana n. 40% kaikista kokeisiin osallistuneista koirista palkittiin, vastaavasti noin neljäsosa koekäynneistä tuotti tuloksen.

Verrattaessa englanninsetterin palkitsemisprosenttia muihin brittiläisiin kanakoirarotuihin viimeisen 10 vuoden osalta voidaan todeta sen ollen pääsääntöisesti keskimääräistä parempi lukuunottamatta vuosia 2019 ja 2023.

Kuva 9. Kokeisiin osallistuneiden koirien palkitsemisprosentti vuosina 2015 – 2024, Kaikki kaikki koeluokat (NUO, AVO, VOI) ja koemuodot (KAKE, KATU, KAME) yhteensä. Lähde KKK-HHS ry jalostustietokanta

Kun tarkastellaan sitä, mille tasolle koira yltää koeurallaan eli mikä on paras palkinto minkä se saa nähdään, että esim.2015-2024 välisenä aikana kilpailleista koirista uransa tähän mennessä yleisin taso on AVO3. Tässä tarkastelussa koiralla voi siis olla useampikin palkinto samasta luokasta ja alemmista. Esim. VOI0 koirat ovat kilpailleet VOI luokassa jo, mutta pohjalla on AVO1 laatupalkinto. Palkintojakaumaa ei voi verrata muiden rotujen vastaaviin koemuotoihin, koska säännöt ovat erilaiset. Englantilaisten kanakoirien koemuodoissa AVO1 laatupalkinnon taso muodostaa harrastajien tuntemaan ”neulansilmän”, jota on vaikea läpäistä. Siksi koiramäärät, joilla on kelpoisuus kilpailla voittajaluokassa, ovat vähäiset.

Kuva 10. Minkä palkinnon englanninsetteri 2015–2024 on parhaimmillaan saavuttanut rodunomaisissa käyttökokeissa (KAKE, KATU tai KAME)? Lähde KKK-HHS ry jalostustietokanta

Ominaisuusarviointikaavake ja rotujärjestön jalostustietojärjestelmän käyttö jalostuksessa

Vuonna 2016 rodunomaisissa koemuodoissa otettiin käyttöön täysin uusi tiedonkeruutapa, joka perustuu ominaisuusarviointiin. Malli on haettu Norjasta, jossa sitä on jo testattu kymmenillä tuhansilla koirilla ja todettu käyttökelpoiseksi sekä hyvin toimivaksi. Uusi ominaisuusarviointikaavake (kuva 11 ja liite 3). muuttaa koiran arviointia kokeissa siten, että koiran toiminnan kannalta keskeisimmät ja tärkeimmät toimet hakutyöskentelyssä ja lintutyössä on pilkottu pienempiin osiin, osasuorituksiin, ja ne kirjoitetaan numeerisessa muodossa kaavakkeelle. Tässä ei kerätä pisteitä, vaan ainoastaan pilkotaan koiran suoritus pienempiin palasiin myöhempää hyödyntämistä varten. Varsinainen koearviostelu ja palkinto määräytyvät kuten ennenkin kokonaissuorituksen perusteella. Tällä tavoin koiran suorituksesta kuitenkin jää aina jalostuksellisesti tärkeää tietoa myöhempää käyttöä varten numeerisessa muodossa. Sai koira lopulta palkintoa tai ei, sillä ei ole edes varsinaisen tiedonkeruun kannalta sinänsä merkitystä. Suoritus kuitenkin työstetään aina samalla tavoin numeeriseen muotoon.

Ominaisuusarviointikaavake

PVM 15.10.16	LUOKKA	ROTU/SP 2/1	OMISTAJA	OSOITE	KOENRO 16909	RYHMANRO	NRO
-----------------	--------	----------------	----------	--------	-----------------	----------	-----

Koiran nimi: **MYRHEDENS K-VELHO** Rek. nro: **FIN11285/08** Omistajan puh.nro: _____

Näyttelytuloks: _____ Aika: _____ Koira on säädösten mukaisesti rokoitettu Koiran emä: **MYRHEDENS H-HELLE** Emän rek. nro: **S40084/2003**

Ohjaaja: _____ Metsästyskortin nro: _____ Olen tutustunut kanakoirien koesääntöihin Ohjaajan allekirjoitus _____

<p>Velho työskentelee erittäin hyvällä tyyllillä ja vauhdilla. Kaikesta toiminnasta näkee tavoitteena olevan lintujen löytäminen ja niiden saaminen isännän reppuun. Haku on kulloiseenkin maastoon optimaalisen laajaa sekä maaston peittävä, tuuleen tukeutuen. Kolme ensimmäistä erää ovat linnuttomia. 4.erän lopulla Velho ottaa erittäin piirteikkään seisonnan kivirakasta, aivan ohjaaja, tuomarin ja paritoverin edestä. Ilkka ilmoittaa seisonnan, joten annan toimintaluvan. Ilkan vielä viritellessä haulikkoa ja reppua selästä, näen riekon olevan parin metrin päässä Velhosta ja me pari metriä Velhon takana. Ilkan annettua nostolupa, Velho tekee lyhyen noston ja lyö maahan, näen riekon siirtyvän seuraavan ison kiven taakse. Velhosta näki että se olett linnun lähtevän, kun löi maihin. Uudella nostolla Velho saa luja hermoisen riekon siivilleen, saaden sen melkein suuhun. Ilkka tiputtaa riekon. Velho on täysin rauhallinen linnun lähtiessä ja ammuttaessa. Suorittaa täysin korrektin noudon. Tämä oli erinomainen suoritus Vel</p>	<p>Linnun käsittely, arviointi jokaisesta lintuyöstä erikseen</p> <table border="1"> <tr> <td>Paikallistaminen 1-4</td> <td>4</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Nosto 1-6</td> <td>3</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Hyväksyty nosto, rasti</td> <td>1</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </table>								Paikallistaminen 1-4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	Nosto 1-6	3	0	0	0	0	0	0	0	0	Hyväksyty nosto, rasti	1	0	0	0	0	0	0	0	0																																																						
	Paikallistaminen 1-4	4	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																		
	Nosto 1-6	3	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																		
	Hyväksyty nosto, rasti	1	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																		
	<p>Linnun löytökyky, työskentely, merkitään lukumäärät erissä</p> <table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>Yht.</td> </tr> <tr> <td>Haku aika</td> <td>10</td> <td>10</td> <td>10</td> <td>17</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>47</td> </tr> <tr> <td>Seisonta parihaussa</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>1</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Seisonta ilman kilpalutlannetta</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Tulokseton seisonta</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Parin seisonta</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Mahdollisuus linnuille</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> <td>0</td> </tr> </table>																		Yht.	Haku aika	10	10	10	17	0	0	0	0	47	Seisonta parihaussa	0	0	0	1	0	0	0	0	1	Seisonta ilman kilpalutlannetta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Tulokseton seisonta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Parin seisonta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Mahdollisuus linnuille	0	0	0	0	0	0	0	0	0	<p>Haku</p> <table border="1"> <tr> <td>Metsästysinto 1-6</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Vauhti 1-6</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>Itsenäisyys paritoverista 1-6</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>Hakulaajuus 1-4-6</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Maastonpeitto 1-4-6</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>Yhteistyöohjaaja 1-4-6</td> <td>4</td> </tr> </table>	Metsästysinto 1-6	6	Vauhti 1-6	5	Itsenäisyys paritoverista 1-6	6	Hakulaajuus 1-4-6	4	Maastonpeitto 1-4-6	4	Yhteistyöohjaaja 1-4-6	4
										Yht.																																																																																		
	Haku aika	10	10	10	17	0	0	0	0	47																																																																																		
	Seisonta parihaussa	0	0	0	1	0	0	0	0	1																																																																																		
	Seisonta ilman kilpalutlannetta	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																		
	Tulokseton seisonta	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Parin seisonta	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																			
Mahdollisuus linnuille	0	0	0	0	0	0	0	0	0																																																																																			
Metsästysinto 1-6	6																																																																																											
Vauhti 1-6	5																																																																																											
Itsenäisyys paritoverista 1-6	6																																																																																											
Hakulaajuus 1-4-6	4																																																																																											
Maastonpeitto 1-4-6	4																																																																																											
Yhteistyöohjaaja 1-4-6	4																																																																																											
<p>Säestäminen ikm</p> <table border="1"> <tr> <td>Oma-aloitteinen ikm</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ryöstä</td> <td></td> </tr> </table>									Oma-aloitteinen ikm		Ryöstä																																																																																	
Oma-aloitteinen ikm																																																																																												
Ryöstä																																																																																												
<p>Nouto/Apport (hyväksyty=1, hylätty=2)</p> <table border="1"> <tr> <td></td> <td>1</td> </tr> </table>										1																																																																																		
	1																																																																																											
<p>Tiedotus, oma-aloitteinen</p> <table border="1"> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>																																																																																												
<p>Käyttäytyminen</p> <table border="1"> <tr> <td>Ei toivottu</td> <td></td> </tr> </table>									Ei toivottu																																																																																			
Ei toivottu																																																																																												
<p>Palkinto</p> <table border="1"> <tr> <td>KOEMUOTO</td> <td>KATU</td> </tr> </table>									KOEMUOTO	KATU																																																																																		
KOEMUOTO	KATU																																																																																											
<p>IK VOI P 1</p>																																																																																												
<p>Erityis-kiilä</p>																																																																																												

Kuva 11. Esimerkki täytetystä ominaisuusarviointikaavakkeesta. Kansainväliseksi käyttövalioksi 2016 valmistuneen englanninsetteriuros C.I.T FI KVA Myrdhedens K-Velhon valioitumisen kruunanneen viimeisen kanakoirien tunturikokeen ominaisuusarviointikaavake täytettynä. Lähde KKK-HHS ry jalostustietokanta

Uusi lomake myös tekee koirien arvostelusta yhtenäisempää ja koiran omistajille tuleva tietomäärä jokaisesta koekäynnistä nousee määrällisesti sekä tasollisesti. Myös tuomarityöskentelyä tämä ohjaa oikeaan suuntaan, koska kirjoitettavan tekstin pitää myös vastata numeerista arviointia. Tiedon keruun tarkoituksena on nimenomaan jalostuskäyttö, yksi työkalu lisää siihen.

Kun aikaisempi koiran koekäyttäytyminen sekä palkitsemisen perustelut olivat käsin kirjoitetussa vapaamuotoisessa tekstissä, niin tuomarin kirjalliset taidot, muistiinpanot ja muistaminen vaikuttivat suuresti lopputuloksen laatuun. Se vaihteli suuresti. Nyt uudessa ominaisuusarviointiin perustuvassa arvostelussa koiran suoritus on jalostuksen kannalta tärkeimmissä kohdissa pilkottu osiin ja niille annetaan numeerinen arvo. Arvosteluperusteet eivät ole muuttuneet, ainoastaan tapa kirjata ne ylös. Kun kaikki numeeriset arvot täytetään, nousee myös kilpailijoille palautteena tulevan tiedon taso. Arvostelun ymmärrettävyys paranee, kun tärkeimmillä arvosteluun vaikuttavilla asioilla on selkeä numeerinen arvo, joka on helppo sisäistää

Vanhemmassa arvostelumallissa koiran suorituksesta jäi käytännössä ainoastaan kokeen lopputulos eli mahdollinen palkintosija. Tämä malli ei kerro koirasta vielä kaikkea sitä, mitä olisi jalostuksen kannalta hyvä tietää. Ominaisuusarviointiin perustuvassa arvioinnissa kokeen lopputulos on vain yksi tekijä arvostelussa, kun eri osa-alueet on eroteltu toisistaan ja ne arvostellaan erikseen. Näin koirasta saadaankin paljon tarkempi kuva eli jos koiralla on esimerkiksi jokin palkitsemisen estävä tai

palkintosijaa laskeva koulutuksellinen puute, niin se ei vielä pilaa kaikkea. Tämä on jalostuksen kannalta oleellista tietoa.

Lomakkeilla kerätyt tiedot tallennetaan rotujärjestön ylläpitämään omaan jalostustietokantaan, mistä ne ovat kaikkien käytettävissä. Tällä hetkellä tietokanta mahdollistaa vasta koiran yksittäisten koekäyntien ominaisuusarviointien tarkastelun. Koirakohtaisen riittävän tietokannan muodoututtua voi suorittaa hakuja eri kriteerien perusteella ja saatua numeerista arvoa verrata muuhun populaatioon. Esimerkiksi voidaan ottaa linnunlöytöindeksi, jossa yksilön kykyä löytää ja päästä paritoveriaan ennen linnulle voidaan kuvata helposti ymmärrettävällä luvulla. Luvusta selviää, onko kyseessä tämän ominaisuuden kannalta parempi vai huonompi linnunlöytäjä suhteessa muihin ja vieläpä siten, että suhteellisen eron suuruus vielä korostaa ominaisuuden hyvyyttä tai sen puutetta.

Rotujärjestön oma jalostustietokanta, joka otettiin 2016 käyttöön, mahdollistaa tällä hetkellä myös rodunmaisten kokeiden analysoinnin eri vuosien, koemuotojen, koeluokkien ja rotujärjestön edustamien rotujen osalta ja niitä keskenään vertaillen. Tämä tieto on saatavissa vuodesta 2007 alkaen rotujärjestön rotujen osalta kattavasti. Näitä tuloksia on käytetty tässä JTO:ssa hyväksi ja ne täydentävät Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä saatavaa kuvaa rodusta. Ominaisuusarviointien tietoja käytetään jalostuksessa apuna. Ominaisuusarvioinnin edut ovat arvioinnin tason ja laadun paraneminen, koska numeeriset arvot ovat helppoja kaikkien ymmärtää ja vertailla. Avoimuus ja läpinäkyvyys paranevat sekä tulee mahdollisuus uudella tavalla käyttää tietojenkäsittelyä hyväksi eri tavoin.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Englanninsetteri on nykyisellään tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä, metsästyskelpoinen kanakoira. Ongelmiakin kuitenkin on, mutta selvää ei ole, missä määrin vaikeudet johtuvat ohjaajasta ja missä määrin koiran ominaisuuksista.

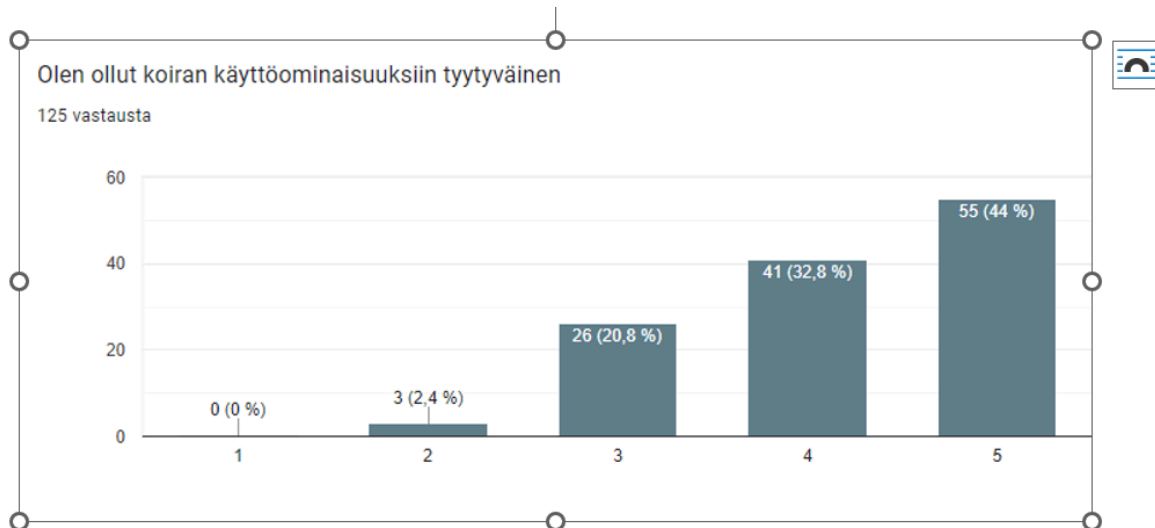
Vaikka omistajien käsitykset ja koulutustaidot tai -halut vaihtelevat paljon toisistaan, kuvastavat itse omistajien mielipiteet omistamistaan koirista rodun kelpoisuudesta käyttökoirana. Englanninsetterin maine rakentuu usein juuri omistajien puheiden ja kokemusten perusteella. Tässä mielessä saatu tieto kuvastaa sitä, mitkä piirteet ovat hyvällä tolalla ja missä olisi kehitettävää. Luotettavinta ja asiantuntevinta tietoa saadaan kuitenkin käyttökokeiden tuomarien arvioimana.

Alla olevissa tuloksissa on eroteltu metsästyskokeiden kautta saatu tieto koiran käyttöominaisuuksista, jota on täydennetty omistajille tehdyn kyselyn tuloksilla.

Englanninsettereiden jaostoimikunta toteutti keväällä 2024 englanninsettereiden omistajille kyselyn, jolla kartoitettiin koirien käyttöominaisuuksia ja luonnetta. Kyselyssä olivat mukana kaikki englanninsetterit.

Omistajakyselyn 125 vastauksesta oli metsästyksen käytettyjä koiria 94kpl (Huomattavaa oli, että koirista oli 59,3 % palkittuja koiria, mikä kertoo omistajienkin osaamisesta).

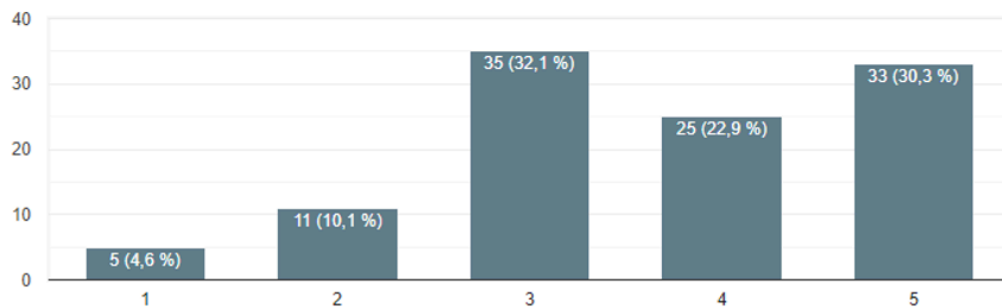
Omistajakyselyn perusteella omistajat ovat yleisesti tyytyväisiä englanninsetterin käyttöominaisuuksiin. Koiran koulutettavuutta sen sijaan vain joka toinen vastaaja pitää hyvänä. Koiran koulutettavuuteen vaikuttaa koiran lisäksi myös omistajan/kouluttajan oma kokemus.

Kuva 12. Tyytyväisyys koiran käyttöominaisuuksiin. (Lähde: Omistajakysely)

Koira on helposti koulutettavissa metsästyksen

109 vastausta

Kuva 13. Englanninsetterin käyttöominaisuudet ja koulutettavuus omistajan kokemana. 1=erittäin tyytymätön/ei ole 5 =erittäin tyytyväinen/aina. Lähde KKK-HHS ry englanninsetterin omistajakysely

Usean omistajan kokemuksen mukaan rotu on varhaiskypsä (riistalle herääminen, seisontaikä, metsästyskelpoisuus). Sen suhteen, että seisooko koira riistaa, ei omistajilla ollut epäselvyyttä.

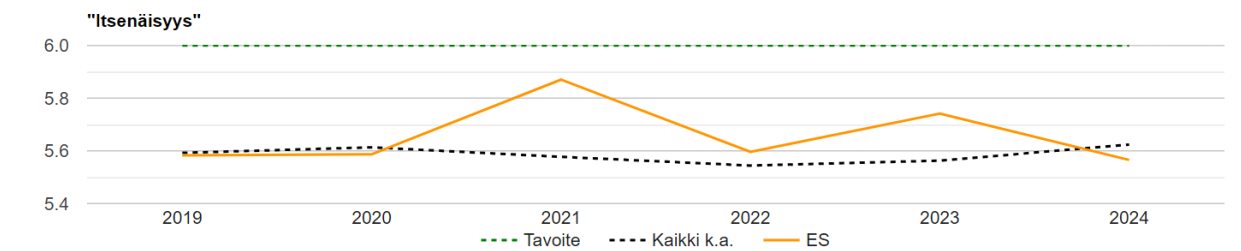
Seuraavat taulukot perustuvat kanakoirien metsästyskokeissa ominaisuus arviointi lomakkeeseen täytettyihin tietoihin vuosittainen otoskoko näkyy taulukosta 8.

Koirien käyttöominaisuudet on alla jaoteltu kolmeen osa-alueeseen; hakuun, linnunlöytökykyyn ja linnunkäsittelyyn. Näitä ominaisuuksia on verrattu kaikkien englantilaisten rotujen keskiarvoon ja toisaalta niiden kehitystä on tarkasteltu viimeisen viiden vuoden osalta.

Haku on jaoteltu metsästysintoon, vauhtiin, itsenäisyyteen(paritoverista), maastonpeittävyteen, hakulaajuuteen ja yhteistyöhön.

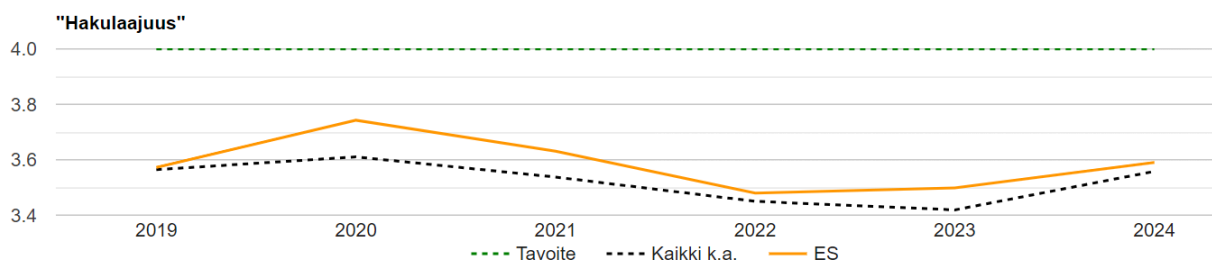
Metsästysinnon ja vauhdin osalta englanninsetterin ominaisuudet ovat hyvällä tasolla ja hyvin lähellä muiden rotujen keskiarvoa. Myöskin vuosittainen vaihtelu on varsin vähäistä.

Itsenäisyyden osalta vaihtelu on suurempaa; pääsääntöisesti englanninsetteri on muita rotuja itsenäisempi mutta tässä on vuosittaista vaihtelua johtuen mm. nuorten koirien määrästä.

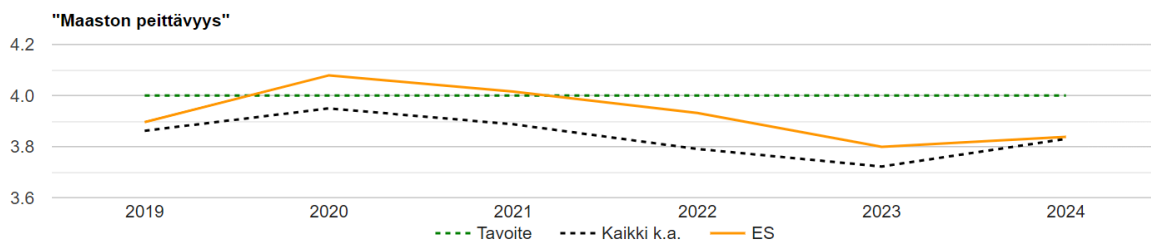
Kuva 14. Itsenäisyys paritoverista (Kanakoirakerhon jalostustietokanta)

Hakulaajuudeltaan englanninsetteri on ollut hieman rotujen keskiarvoa laajempi. Hakulaajuus on kaiken kaikkiaan laskenut hieman.

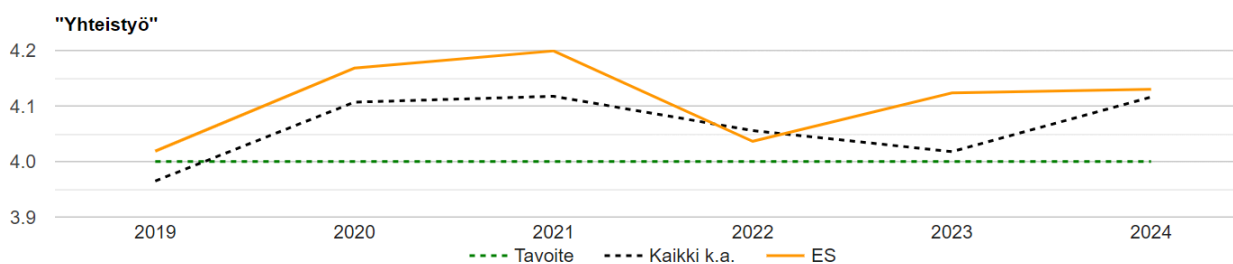
Kuva 15. Hakulaajuus (Kanakoirakerhon jalostustietokanta)

Maastonpeittävyys on myös ollut keskimääräistä lähempänä tavoitetasoa, joskin se on tarkastelujakson lopulla laskenut keskimääräisellä tasolla ollen tavoitteeseen nähden liian tiheää. (Kuva 16)

Kuva 16. Maaston peittävyys. (Kanakoirakerhon jalostustietokanta)

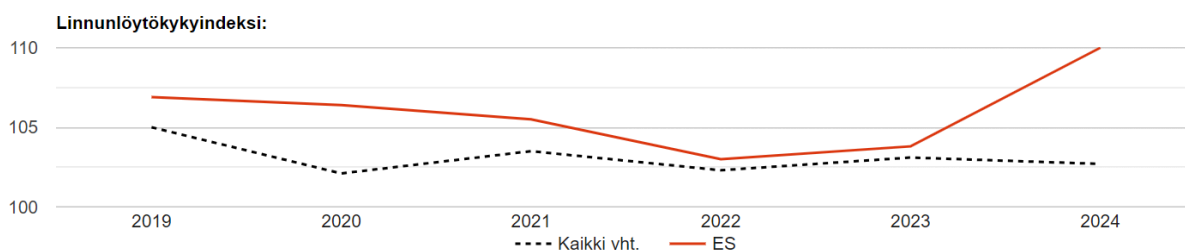
Yhteistyön osalta englanninsetteri, kuten muutkin rodut keskimäärin, on ollut tavoitteeseen nähden liian itsenäinen.

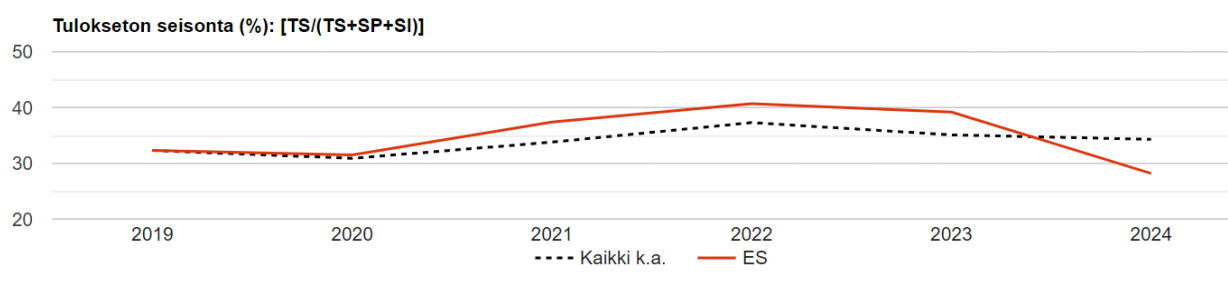
Kuva 17. Yhteistyö. (Kanakoirakerhon jalostustietokanta)

Linnunlöytökyky on eräs tärkeimmistä kanakoiran ominaisuuksista, aiemmassa omistajakyselyssä vuodelta 2019 käytännössä kaikki vastanneet kokivat koiransa vähintään hyväksi linnunlöytäjiksi.

Ominaisuusarviointi antaa katetta tälle uskomukselle myös tarkastelujaksolla. Englanninsetterin linnunlöytöindeksi (seisonnat parihaussa/paritoverin seisonnat) on kaikkien rotujen keskiarvoa parempi (kuva 18). Herkkyys linnuille on omiaan aiheuttamaan myös tuloksettomia seisontoja (kuva 19). Ilahduttavasti viime vuoden osalta näillä on ollut kuitenkin negatiivinen korrelaatio.

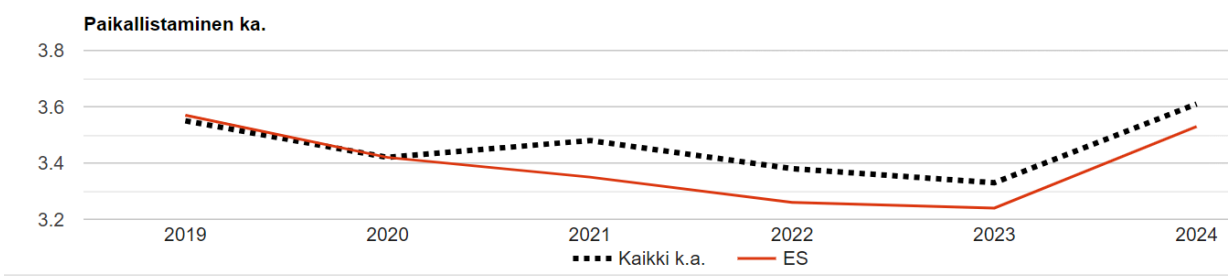

Kuva 18. Linnunlöytökykyindeksi. (Kanakoirakerhon jalostustietokanta)

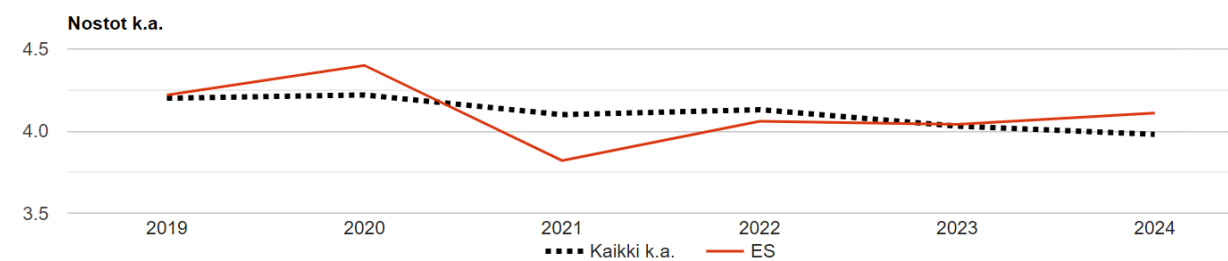
Kuva 19. Tulokseton seisonta. (Kana-koirakerhon jalostustietokanta)

Se että englanninsetteri usein voittaa linnut muilta roduilta johtuu myös siitä, että se seisoo lintua jo siinä vaiheessa, kun sen sijainnista ei ole täyttä varmuutta tämä näkyy kuvassa 20.

Kuva 20. Paikallistaminen. (Kana-koirakerhon jalostustietokanta)

Viime vuosina ominaisuusarvioinnin perusteella kaikkien rotujen nosto on heikentynyt, eikä englanninsetteri valitettavasti tee tässä asiassa poikkeusta. Osittain kyseessä on jalostukselliset tekijät, mutta myös koulutuksella on osansa tässä.

Kuva 21. Nostot. (Kana-koirakerhon jalostustietokanta)

Kuva Sarianna Kujanen

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

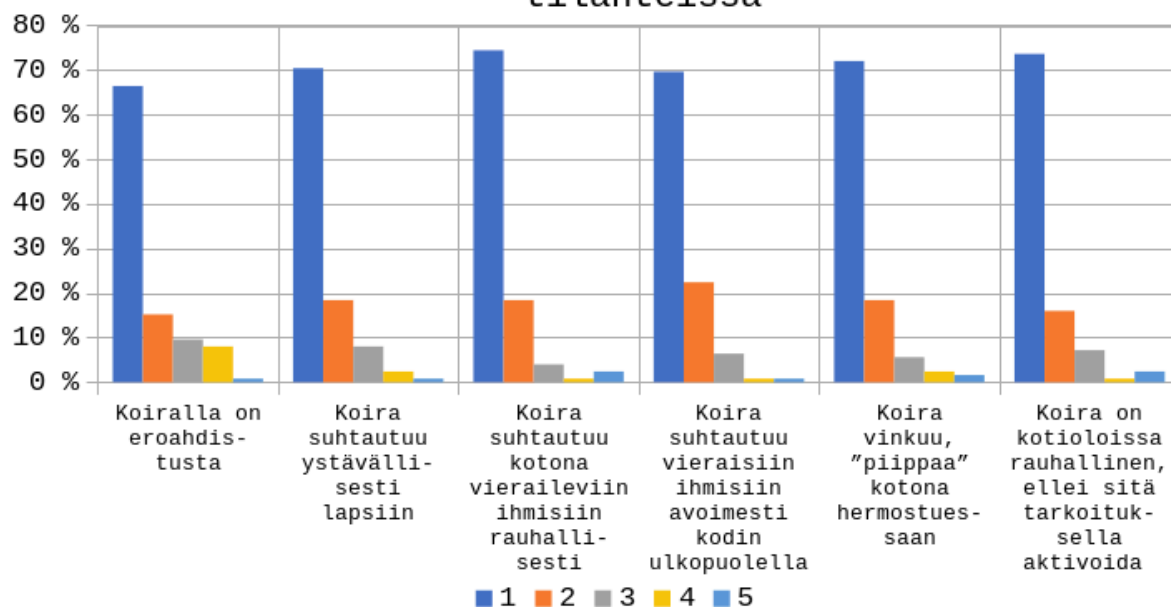
Yksinoloon liittyvät ongelmat

Omistajakyselyllä 2024 kartoitettiin myös englanninsetterin käyttäytymistä kotona.

Eroahdistuksesta eivät juurikaan englanninsetterit kärsi. Kennelliiton terveystarkastuksessa (n=153) 6,5 % mainitsi eroahdistuksen kuitenkin päivittäistä elämää haittaavana. Käyttäytyminen kotona koettiin pääsääntöisesti hyväksi. Ilman aktivointia kolme neljästä koirista on täysin rauhallisia eivätkä ne myöskään vingu. Vieraat eivät myöskään saa setteriä liiaksi riehumaan kotona.

Käyttäytyminen kotona ja päivittäisissä tilanteissa kuvaa erinomaisesti englanninsetteriä kaikin puolin ideaalisena kotikoirana (kuva 22), mikä voi toisaalta olla haaste, ellei sen aktiivisuutta ja kaikissa linjoissa esiintyvää metsästysviettiä huomioida.

Käyttäytyminen kotona ja päivittäisissä tilanteissa

1	66,4	70,4	74,4	69,6	72	73,6
2	15,2	18,4	18,4	22,4	18,4	16
3	9,6	8	4	6,4	5,6	7,2
4	8	2,4	0,8	0,8	2,4	0,8
5	0,8	0,8	2,4	0,8	1,6	2,4

Kuva 22. Koirien käytös kotona ja päivittäisissä tilanteissa, taulukossa prosentteina. Kysymyksessä 1 = ei lainkaan/erittäin ystävällisesti/ täysin rauhallisesti ja 5=jatkuvasti/ aggressiivisesti/ erittäin rauhaton. Lähde KKK-HHS ry. englanninsetterin omistajakysely

Lisäntymiskäyttäytyminen

Omistajakyselyssä ei noussut esiin lisääntymisen liittyviä käytöshäiriöitä. SKL:n terveystarkastuksessa oli maininta, että yhden yksittäisen koiran kohdalla yliseksuaalisuus on ollut peruste kastroitulle. Samoin tietoja astumishaluttomuudesta, mutta näiden todellinen syy on vaikea selvittää ja koskee yksittäisiä koiria. Lisäntymisestä enemmän kohta 4.3.4.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Englanninsetterit ovat lapsiystävällisen koiran maineessa ja tämä kysely osaltaan vahvistaa sitä, toki hieman oli lisääntynyt prosenttiosuus myös niistä koirista, jotka eivät suhtaudu avoimesti lapsiin. Kotona ja kodin ulkopuolella englanninsetteri suhtautuu vieraisiin ihmisiin avoimesti ja rauhallisesti omistajiansa mielestä pääsääntöisesti.

Pelot ja ääniherkkyys

Ääni-/paukkuarkuutta (kuva 6) englanninsettereillä ilmoitettiin olevan vähän. Kolme neljästä on täysin immuuni näille. Kuitenkin sanallisissa kommenteissa näistä muutamalla todettiin olevan arkuutta ukkosta, ilotulitusraketteja tai muita voimakkaita ääniä, mutta ei ampumista kohtaan.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Kyselyssä ei noussut esiin ikääntymiseen liittyviä käytöshäiriöitä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Kyselyssä ei noussut esiin rakenteeseen tai terveyteen liittyviä seikkoja, joista seuraisi rodulla käytöshäiriöitä.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Englanninsettereiden luonteet vastaavat pääosin rotumääritelmän luonnekuvausta.

Tässä osiossa englanninsetterin luonteesta ja rodulla mahdollisesti esiintyvistä luonteen ongelmista on pyritty hankkimaan tietoa lähinnä omistajakyselyn avulla. Varsinaisia luonteen mittaamisen menetelmiä (luonnetestit, MH-luonnekuvaus) on hyödyntänyt vain muutama koira vuosittain, joten tämä materiaali ei riitä laajempaan tarkasteluun.

On myös todettava, että kysely, joka perustuu omistajan subjektiiviseen arvioon omasta koirastaan antaa usein todellisuutta positiivisemmän kuvan.

Yhteenvetona yleiskuva englanninsetterin luonteesta täsmää pääosin rotumääritelmän mainintojen, erittäin ystävällinen ja hyvinluonteinen, kanssa.

Vaikka englanninsetterin kuuluu olla hyvin vilkas ja eloisa on sillä oltava kyky rauhoittua tarvittaessa. Liian vilkkaan temperamentin ja huonon hermorakenteen omaavan koiran keskittymiskyky ei ole riittävä ja se on hankala koulutettava. Tämä heijastuu myös metsästystilanteisiin, jossa kiihkeysvirheet ovat yleisimpiä.

Jossain määrin esiintyy kuitenkin arkuutta/ varautuneisuutta ja eroahdistusta kyselyiden mukaan. Paukkuarkuus sitä vastoin ei ole lisääntynyt rodussa edelliseen omistajakyselyyn verratessa.

Vaikka englanninsetteriä pidetäänkin pääosin luonteeltaan miellyttävänä ja ongelmattomana rotuna, kasvattajien on syytä painottaa asian merkitystä jalostus- ja kasvatustoiminnassaan: mahdollisesti esiintyviä luonneongelmia (arkuutta ja vihaisuutta sekä stressiherkkyttä) on kyettävä karsimaan

rodusta, jos niitä ilmenee. Yhdistelmiä on syytä harkita perusteellisesti ja hankkia myös luonteesta riittävästi tietoa ja kokemusta.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Rodun luonteessa olevia ongelmia ei voida yleistää mistä ne johtuvat. Selvästi arat ja hermostuneet yksilöt on suljettava pois jalostuksesta.

Kuva Linda Prättälä

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Englanninsetteri on tullut Kennelliiton PEVISA-ohjelman piiriin vuonna 1987. Tällöin pentueen rekisteröintivaatimuksen ehdoksi tuli lonkkakuvauslausunto molemmista vanhemmista. Englanninsettereiden uusiin PEVISA-ohjelma astuisi voimaan 1.1.2026 ja se olisi voimassa 31.12.2030 saakka. PEVISA-ohjelman mukaan pentujen rekisteröimisen ehtona on seuraavien ehtojen täytyminen:

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuva- ja kyynärnivellausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta. Rekisteröinnin raja-arvona on

lonkkaniveldysplasian aste B. Kyynärniveltutkimustulos aste 3 on hylkäävä (7.5 Kennelliiton yleisen jalostuksen tavoiteohjelman vastainen jalostuskäyttö) Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita kyynärkuvaustulosta (Päivitetty 1.1.2016).

Neuronaalinen ceroidi lipofuscinoosi (CL); Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla CL-geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on CL-geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

PRA rcd4 (Progressive Retinal Atrophy, etenevä verkkokalvon surkastuma); Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla PRA rcd4 -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on PRA rcd4 -geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Voimassa olevassa PEVISA-ohjelmassa on jälkeläisrajoitus; koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

Lonkkanivelten kehityshäiriö, HD (Hip Dysplasia)

Lonkkanivelten kehityshäiriö on polygeenisesti eli useasta eri geenistä periytyvä ominaisuus, joka johtaa pahimmillaan liikuntakyvyttömyyteen ja rajoittaa koiran rodunomaista käyttöä metsästyksen. Sairauden puhkeamiseen ja vaikeusasteeseen vaikuttavat myös kasvuaikaiset ympäristötekijät kuten ruokinta, kasvunopeus ja liikunnan määrä (hyvä lihaskunto tukee kehittyvää luustoa ja niveliä). Perinnöllisyydellä on merkittävä osa taudin ilmenemiseen. Sitä mitkä geenit tai kuinka monta geeniä ovat osallisena lonkkanivelten kehityshäiriöön, ei ole pystytty selvittämään. Sairaus on degeneratiivinen ja progressiivinen eli rappeuttava ja etenevä. Lonkkaniveldysplasiaa esiintyy kaikilla koiraroduilla.

Lonkkaniveldysplasian kehittymisessä tärkein vaihe on lonkkamaljakon muotoutuminen ja luutuminen koiran kasvuaikana. Lonkkamaljakon epänormaali muoto ja lonkkanivelten löysyys nuorella iällä johtavat eriasteisiin muutoksiin lonkkanivelessä ja nivelrikon kehittymiseen vanhemmalla iällä. Epänormaali nivelten kehitys voi johtua luuston rakenteesta, luustoa ja niveliä tukevan sidekudoksen heikkoudesta tai lonkkaniveliä tukevien lihasryhmien toiminnan epäsuhdasta (lihakset pitävät reisiluun pään lonkkamaljassa). Niihin voivat vaikuttaa hyvin monet eri tekijät mm. verenkierto, aineenvaihdunta ja hermoston toiminta.

Lievimmässä tapauksessa nivelessä esiintyy vähäistä löysyyttä, lievää lonkkamaljakon mataluutta ja lievää epäsymmetrisyyttä. Nivel ei ole täysin yhdenmukainen, reisiluun pää ei istu täydellisesti lonkkamaljakon muodostamaan kuppiin. Lievä dysplasia voi olla käyttökoirallakin lähes oireeton. Jos niveleen kehittyy dysplasian seurauksena nivelrikkoa eli degeneratiivisen nivelsairauden merkkejä, voi koiralla olla merkittäviä kipuja. Tämä näkyy erityisesti rasituksen jälkeen. Reisiluun pään liikkuminen pois lonkkamaljasta osittain tai kokonaan eli subluksaatio mahdollistaa dysplastiset muutokset: nivelrustoa ja sen alaista luuta häviää ja uudisluu (luupiikit) täyttää lonkkamaljan kuopan.

Useimmiten oireilu alkaa, kun nivelrikkoa alkaa kehittyä. Oireet, kuten kivusta johtuva ontuminen, ovat yksilöllisiä. Osa sairasta koirista oireilee, osa ei. Sairaus johtaa pahimmillaan liikuntakyvyttömyyteen ja rajoittaa koiran metsästyskäyttöä. Tällöin koira on haluton liikkumaan, makuulta nouseminen on vaikeaa

ja koiran takajaloissa tavataan atrofiaa eli lihaskatoa. Oireita voidaan helpottaa eläinlääkärin antamien ohjeiden mukaan. Koirille on tänä päivänä tarjolla paljon erilaisia hyväksi havaittuja lääkkeitä ja lisäravinteita, joilla koiran elämänlaatua voidaan parantaa sairaudesta huolimatta. Lonkkanivelen kasvuhäiriöt diagnosoidaan röntgenkuvauksessa.

Käytössä on arviointiasteikko, jossa aste A = terve, B = rajatapaus, C = nivelessä on lieviä muutoksia mutta ei aina rajoita koiran liikkumista ja metsästyskäyttöä, D ja E = nivelessä on selviä muutoksia ja usein myös nivelrikkoa ja usein aiheuttaa koiran vanhetessa oireita, joskus vaikeitakin.

Suomessa käytetään tuloksille A ja B luokittelua terve, C-, D- ja E-tuloksista tulee HD maininta eli luokitteluksi sairas. Periytymistavan vuoksi englanninsetterin jalostukseen maassamme tulee käyttää vain terveeksi (A ja B) luokiteltuja koiria. Tärkeää on myös seurata sisarusten ja sukulaisten dysplasia-asteita. Koiria, joiden jälkeläisillä todetaan runsaasti lonkkaniveldysplasiaa, ei tule käyttää jalostukseen.

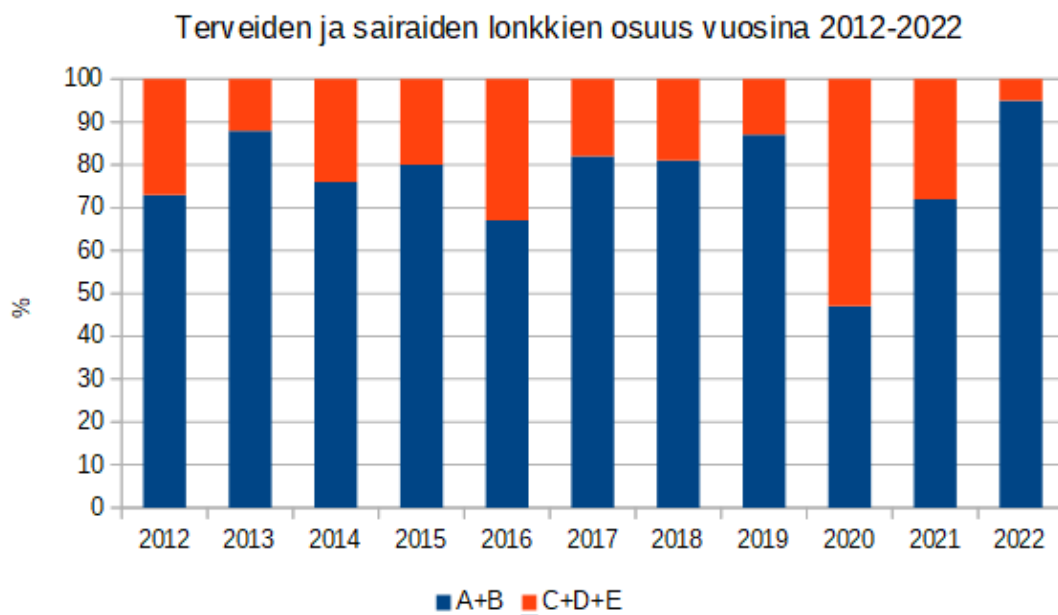
Taulukko 8. Englanninsettereiden HD tulokset vuosilta 2012–2022. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Vuosi	Syntyneitä	A	B	C	D	E	Yhteensä
2012	92	13	16	5	5	1	40
2013	69	15	7	2	1	0	25
2014	44	8	5	3	1	0	17
2015	87	14	17	7	1	0	39
2016	89	9	14	7	4	0	34
2017	68	12	20	6	1	0	39
2018	52	13	9	5	0	0	27
2019	42	12	7	2	1	0	22
2020	37	0	7	7	1	0	15
2021	84	12	12	5	3	1	33
2022	62	16	3	1	0	0	20
Yhteensä	726	124	117	50	18	2	311

Taulukko 9. Englanninsettereiden HD tulokset prosentteina vuosilta 2012–2022. Lähde SKL ry

Vuosi	Tutkittu	A	B	C	D	E
2012	43%	32%	40%	12%	12%	2%
2013	36%	60%	28%	8%	4%	0%
2014	39%	47%	29%	18%	6%	0%
2015	45%	36%	44%	18%	3%	0%
2016	38%	26%	41%	21%	12%	0%
2017	57%	31%	51%	15%	3%	0%
2018	52%	48%	33%	19%	0%	0%
2019	52%	55%	32%	9%	5%	0%
2020	41%	0%	47%	47%	7%	0%
2021	39%	36%	36%	15%	9%	3%
2022	32%	80%	15%	5%	0%	0%
Yhteensä	43%	40%	38%	16%	6%	1%

jalostustietojärjestelmä

Kuva 23. Lonkkaniveltulokset HD-vapaat (A+B) suhteessa HD-merkinnän (C+D+E) saaneisiin prosentteina ikäluokissa 2012–2022. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Tarkastellun kymmenen vuoden osalta terveiden lonkkien osuus kaikista kuvatuista on kahta poikkeusvuotta lukuunottamatta ollut yli 70 prosenttia. Keskimäärin rodussa on tarkastellun kymmenen vuoden ajalla ollut terveitä lonkkia 78 % kuvatuista koirista, eli sairaiksi luokiteltujen osuus on siten 22 %. Sairaiden osuus on hyvin samanlainen verrattuna edelliseen jalostuksen tavoiteohjelmaan (21 %).

Koiria on loppukuvattu tarkastellun jakson aikana 43 %. Kuvausprosentti on hieman noussut viimeisen jalostuksen tavoiteohjelman ajalta (39 %).

Kennelliiton jalostustietokannan perusteella laskettuna näistä HD merkinnän saaneesta koirasta (ikäluokat 2012-2022) noin 77 % prosenttia oli taustaltaan muita kuin käyttölinjaisia. Kehityshäiriö näyttää painottuvan enemmän näihin taustaltaan muut linjaisiin. Vuonna 2016 voimaan astunut PEVISA-ohjelman HD-rajat B on vaikuttanut ennen kaikkea muut linjaisten jalostusyhdistelmiin, kun raja-arvon täyttäviä koiria on ollut huomattavasti vähemmän tarjolla.

Jalostukseen käytettävillä koirilla tehdyillä lonkkakuvauksilla pyritään jalostusmateriaalista kartoittamaan ne yksilöt, joiden jälkeläisillä on suurempi alttius sairastua kyseiseen kehityshäiriöön. Kuvausten tavoitteena tulisi pitää vain terveiden koirien käyttämistä jalostukseen kaventamatta kuitenkaan sitä geenivarastoa, jota rodun puitteissa on käytössä.

Jalostukseen käytetään jatkossakin vain HD-vapaita yksilöitä (A-B). Jalostukseen käytettävän yksilön pentuesisarusten HD-status tulee pyrkiä myös selvittämään. Sellaista yksilöä, jonka kahdella tai useammalla pentuesisarella on HD, ei tulisi käyttää siitokseen. Koirien suositeltava kuvausikä on 1,5–3 vuotta. Jalostuskäytön rajaaminen HD-vapaisiin koiriin ei kavenna liiaksi rodun jalostuskäyttöön jääviä yksilöitä.

BLUP-indeksi

BLUP-indeksi on ennuste eläimen jalostusarvosta, genotyypistä. Indeksillä on tietyn aineiston perusteella laskettu arvio siitä, millaiset koiran perintötekijät ovat eli mikä on koiran arvo jalostuseläimenä kyseisessä ominaisuudessa. Indeksillä lasketaan tilastollisesti ns. BLUP- eläinmalli-menetelmällä, jossa otetaan huomioon jokaisen eläimen tulokseen vaikuttaneita ympäristötekijöitä. Lisäksi indeksiin vaikuttavat eläimen oman tuloksen ohella kaikkien sen sukulaisten tulokset. Näin eläimen perinnöllinen taso saadaan kyseisessä ominaisuudessa esiin. BLUP - eläinmalli-menetelmä ottaa myös huomioon parituskumppanin tason ja populaatiossa ominaisuuden suhteen tehdyn valinnan. Tämän seurauksena eri vuosina syntyneet eläimet ovat indeksinsä suhteen vertailukelpoisia, ja perimältään huonotasaisen parituskumppanin kanssa saadut huonotasaiset jälkeläiset eivät huononna eläimen indeksillä. Sukutaulutietojen käyttö mahdollistaa nämä kummatkin asiat.

Rodun indeksien keskiarvo on 100. Se tarkoittaa, että rotuun nähden genotyypiltään keskiarvoinen koira saa tuloksen 100. Alle sadan koira on huonompi ja yli sadan koira parempi kuin aineistossa olevat rodun yksilöt keskimäärin. Mitä suurempi indeksi on, sitä parempi koira on genotyypiltään. Koiran indeksiin

vaikuttaneiden lähisukulaisten määrä vaikuttaa indeksin varmuuteen. Mitä enemmän tutkittuja lähisukulaisia on, sitä varmempi on indeksi. Käytännön jalostusvalintaa voidaan tehdä indeksien perusteella valitsemalla yhdistelmiä, joiden keskiarvo (nartun ja uroksen indeksien keskiarvo) on parempi kuin koko rodun keskiarvo eli yli 100. Tämä uroksen ja nartun indeksin keskiarvo vastaa suunniteltujen pentujen indeksien odotusarvoa. Kun tietoa koirista kertyy lisää, indeksejä päivitetään.

Yksittäisen koiran indeksi muuttuu laskentakerrasta toiseen, jos siihen aiheen antavaa tietoa koirasta itsestään, sukulaisista ja muista rodun koirista saadaan lisää. (*Lähde: Kennelliiton artikkelit/ Katariina Mäki*)

Englanninsettereille on Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä laskettu BLUB-lonkkaindeksiä vuodesta 2013 saakka. Sen mukaan yli 100 indeksin omaavia koiria on 154 kpl (ikäluokat 2013–2022) korkein indeksi tällä hetkellä 116). Indeksien arvosteluvarmuus on ylimillään 78 %. Arvosteluvarmuuden vaihtelu on kuitenkin suuri sen ollessa alimmillaan 46 %.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö, ED elbow dysplasia

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa

käytetään myös erilaisia kipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa kyynärnivelkuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Suomessa arvostelussa käytetään IEWG:n esittämää kansainvälistä kyynärniveldysplasian arvosteluasteikkoa (Kuva 24)

Kuva 24. IEWG:n kyynärniveldysplasian arvosteluasteikko

0	Ei muutoksia.
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (processus coronoideus) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön processus anconaeus.

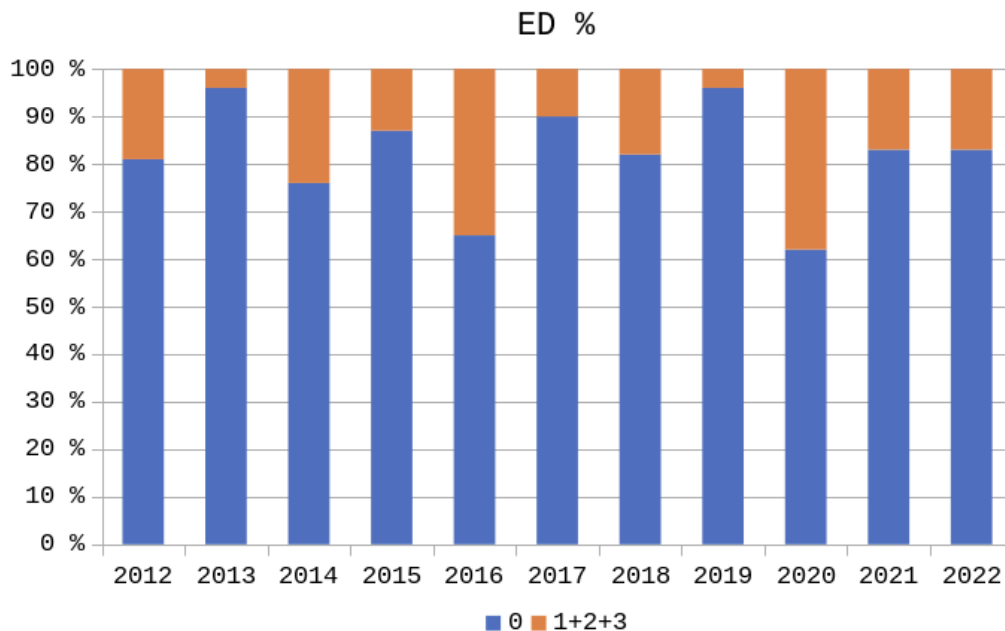
Jalostukseen käytettäville koirille tehdyillä kyynärnivelkuvauksilla pyritään jalostusmateriaalista kartoittamaan ne yksilöt, joiden jälkeläisillä on suurempi alttius sairastua kyseiseen kehityshäiriöön. Tavoitteena on vain terveiden koirien käyttäminen jalostukseen kaventamatta kuitenkaan sitä geenivarastoa, jota rodun puitteissa on käytössä.

Taulukko 10. ED tulokset vuosilta 2012–2022 lukumäärinä (ylempi) sekä prosentuaalisesti (alempi). Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	Yhteensä
2012	92	30	5	2	0	37
2013	69	22	0	1	0	23
2014	44	13	2	2	0	17
2015	87	34	4	1	0	39
2016	89	22	6	6	0	34
2017	68	35	2	0	2	39
2018	52	23	5	0	0	28

2019	42	22	1	0	0	23
2020	37	8	4	0	1	13
2021	84	29	4	0	2	35
2022	62	20	4	0	0	24
Yhteensä	726	258	37	12	5	312

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3
2012	40 %	81 %	14 %	5 %	0 %
2013	33 %	96 %	0 %	4 %	0 %
2014	39 %	76 %	12 %	12 %	5 %
2015	45 %	87 %	10 %	3 %	0 %
2016	38 %	65 %	18 %	18 %	0 %
2017	57 %	90 %	5 %	0 %	5 %
2018	54 %	82 %	18 %	0 %	0 %
2019	55 %	96 %	4 %	0 %	0 %
2020	35 %	62 %	31 %	0 %	8 %
2021	42 %	83 %	11 %	0 %	6 %
2022	39 %	83 %	17 %	0 %	0 %
Yhteensä	43 %	83 %	12 %	4 %	2 %

Kuva 25. Kyynärikkoniveltulokset ei muutoksia havaittu (0) suhteessa eri tasoisia nivelrikkomuutoksia havaittuihin (1+2+3) koiriin ikäluokissa 2012–2022. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Englanninsettereitä kyynärnivelten tutkiminen on yleistynyt vuonna 2016 voimaan astuneen PEVISA-ohjelman myötä. Tyypillisesti PEVISA-ohjelman myötä kyynäret on kuvattu nyt samalla kertaa lonkkien kanssa. Ikäluokista 2012–2022 on tutkittu tällä hetkellä 43 % koirista. Kyynärniveltutkimuksia on tehty ikäluokasta 2014 lähtien käytännössä saman verran kuin lonkkien ja parhaimmillaan ikäluokasta on kuvattu jo 57 %. Kuvausprosentti on noussut edelliseen jalostuksen tavoiteohjelmaan verrattuna (34 %).

Taulukossa 10 on esitetty jalostustietojärjestelmän kyynärniveltilasto vuosilta 2012–2022 syntyneiden ikäluokkien osalta.. Siitä nähdään nivelrikkomuutoksia omaavien koirien (tulokset 1, 2 ja 3) osuus on verraten suuri (kymmenvuotisjakson ka. 20 %) verrattaessa sitä kaikkiin tutkittuihin. Kennelliiton jalostustietokannan perusteella laskettuna näistä ED merkinnän saaneesta 54 koirasta (ikäluokat 2012–2022) noin 82 % prosenttia oli taustaltaan muita kuin käyttölinjaisia. Kehityshäiriö näyttää painottuvan enemmän näihin taustaltaan muut-linjaisiin.

Käyttörodun ollessa kyseessä koiran liikkeeseen ja sen toimintaan rasituksen jälkeen vaikuttaa usein kyynärnivelten lieväkin sairausaste vakavammin kuin lonkkanivelten. Juostessaan, englanninsetterin juoksuuylinsä takia, jossa se ojentaa eturaajat hyvin suoraksi ja ottaen koko painonsa aiheuttaman iskuvoiman eturaajojen varaan, koiran massa rasittaa kyynär- ja olkaniveliä selkeästi lonkkaniveliä enemmän, koska koiran paino osuu eturaajoille.

Jalostukseen käytettävillä koirilla tehdyillä kyynärniveltutkimuksilla pyritään jalostusmateriaalista kartoittamaan ne yksilöt, joiden jälkeläisillä on suurempi alttius sairastua kyseiseen kehityshäiriöön. Kuvausten tavoitteena tulisi pitää vain terveiden koirien käyttämistä jalostukseen kaventamatta kuitenkaan sitä geenivarastoa, jota rodun puitteissa on käytössä.

Jalostukseen on pääsääntöisesti pyrittävä käyttämään vain ED-vapaita yksilöitä (ED aste 0).

Ainoastaan poikkeustapauksissa, mikäli käyttöominaisuuksiin liittyvät erityisen painavat syyt niin vaativat, voidaan jalostukseen hyväksyä lievästi ED-sairaita yksilöitä. Myös jalostukseen käytettävän yksilön pentuesisarusten ED-status on hyvä selvittää. Sellaista yksilöä, jonka kahdella tai useammalla pentuesisarella on ED-status heikompi kuin 0, ei tulisi käyttää siitokseen. Koirien suositeltava kuvausikä on 1,5–3 vuotta. Jalostuskäytön rajaaminen ED-vapaisiin koiriin ei kavenna liiaksi rodun jalostuskäyttöön jääviä yksilöitä. Kymmenen vuoden keskiarvona kaikista tutkituista terveiden koirien osuus on 83 % ja vuositasolla alimmillaankin se on 62 %.

Neuronaalinen ceroidi lipofuscinoosi (CL)

Kyseessä on kertymäsairaus, jossa lipofusciinia ja ceroidi pigmenttiä kertyy neuroneihin ja glia-soluihin keskushermostossa ja muualla elimistössä. Pigmentin kertyminen soluihin haittaa niiden normaalia toimintaa ja edetessään johtaa solujen täydelliseen toimimattomuuteen.

Sairauden perinnöllisyys on autosomaalista resessiivistä periytymistä, jolloin virheellinen geeni on saatava kummaltakin vanhemmalta.

Taulukko 11. Autosomaalinen resessiivinen periytyminen esim. CL ja PRA rcd4

Vanhempi 1	Vanhempi 2 Genotyyppi (geeniasu)		
	Normaali	Kantaja	Sairas
Normaali	Kaikki = Normaali	1/2 = Normaali 1/2 = Kantaja	Kaikki = Kantaja
Kantaja	1/2 = Normaali 1/2 = Kantaja	1/4 = Normaali 1/2 = Kantaja 1/4 = Sairas	1/2 = Kantaja 1/2 = Sairas
Sairas	Kaikki = Kantaja	1/2 = Kantaja 1/2 = Sairas	Kaikki = Sairas

Taulukosta 11 nähdään, että ihanneyhdistelmissä (vihreällä pohjalla) on aina toinen vanhemmista Normaali. Muuten yhdistelmissä on riski, että syntyy sairaita pentuja. Ei ole siis tarpeellista karsia koiria jalostuksesta, eikä edes ihanteellisintakaan, vaan jalostuskoiria valitessa pyritään hankkimaan normaaleja ja välttämään sairaita.

Pennut ovat sairaita jo syntyessään, mutta sairauden eteneminen havaitaan vasta, kun solujen normaali toiminta on vakavasti häiriytynyt. Ensimmäisinä oireina ovat hämäränäön heikentyminen ja sokeutuminen. Oireet alkavat ennen vuoden ikää. Taudin edetessä neurologiset oireet pahenevat ja liikkuminen, syöminen sekä juominen käyvät hankalaksi. Sokeutumisen ja neurologisten oireiden takia koira voidaan arvioida luonnevikaiseksi, jolloin varsinainen sairaus voi jäädä toteamatta. Sairaus johtaa kuolemaan noin kahden vuoden iässä. Englanninsettereillä sairaus etenee muita rotuja nopeammin.

Dr F.Lingaas tutkimusryhmineen (Norwegian college of veterinary medicine, Oslo, Norway) on tutkinut sairautta norjalaisilla englanninsettereillä useiden vuosien ajan, ja tätä sairautta pidetään mallina ihmisellä esiintyvälle Batten taudin nuoruusmuodolle. Norjassa tehtyjen tutkimusten perusteella on olemassa geenitesti, jota on hyödynnetty myös suomalaisten koirien testauksessa. Myös Yhdysvalloissa on asiaa tutkittu ja Missouri-Columbia yliopisto on kehittänyt geenitestin englanninsettereille. Norjassa tehtyjen tutkimusten perusteella on pystytty selvittämään englanninsetterilinjoja, joissa kyseistä tautia on ollut ja näin myös kantajia kyseisen geenin suhteen.

Rotujärjestön toimet CL:n suhteen

Suomessa sairautta on todettu yksittäisinä tapauksina ennen geenitestausten tuloa mahdolliseksi, mutta tarkkaa lähdettä tähän ei ole. Ennen 2016 voimaan astunutta PEVISA-kautta rotujärjestön englanninsetterijaos organisoi CL- ja PRA rcd4 yhteistestauksia. Rotujärjestön englanninsetterijaos avusti jo kesällä 2008 CL-testausta. 19 koiran näytteet testattiin ja kaikki olivat puhtaita. Suomessa oli vuoden 2009 loppuun mennessä 21 testattua englanninsetteriä, joilla on 68 CL-vapaata jälkeläistä. Yhteistestauksia on järjestetty kesällä 2015 ja rotujärjestön rotujaos myös kustantaa hakemuksesta pentuevälitysvaatimukset täyttävien yhdistelmien testaamisen rotujärjestön jäsenille.

Listaa CL-testatuista suomalaisista koirista on ylläpidetty rotujaoksen sivuilla ja tiedot on tallennettu rotujärjestön omaan jalostustietokantaan. Rotujärjestön tietokannasta löytyvät myös Kennelliiton

tietokannassa olevat testaustulokset. Sitä vastoin vanhat tulokset eivät ole löydettävissä Kennelliiton tietokannasta.

Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmään on tallennettu vuoden 2016 alusta uudet geenitestaustulokset. Aikaisemmat tutkimustulokset tallennetaan jalostustietojärjestelmään, kun yksilölle rekisteröidään pentuja. Kennelliitto hyväksyy myös muiden Pohjoismaisten Kennelliittojen tallennetut tulokset (myös perinnöllisyyden perusteella) tuontikoirien ja jalostusyhdistelmien yksilöiden osalta. Rotujärjestön aiemmin testattujen koirien ja Kennelliiton jalostustietojärjestelmään tallennettujen koirien osalta 2008–lokakuu 2024 välisenä aikana on koiria tutkittu ainakin 100 kpl ja niistä 99 kpl ovat olleet normaaleja, yksi koira on kantaja. Tämän otoksen perusteella on syytä pitää CL-sairauden geenitestausta Pevisa- ohjelmassa, mutta sen ehtoa voidaan muuttaa.

PEVISA- ohjelman päivitys (1.1.2026 - 31.12.2030) CL- sairauden suhteen;

Neuronaalinen ceroidi lipofuscinoosi (CL); Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla CL-geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on CL-geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA rcd4)

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. Vuonna 2012 tuli mahdolliseksi testata vanhuusiän PRA tyyppiä geenitestillä. Geenitestillä seulotaan tätä PRA rcd4-tyyppiä. Sairaus puhkeaa tyyppillisimmin vasta yli 10 vuoden iässä.

PRA:n periytyminen on samalla tavoin peittyvästi periytyvä kuin edellä taulukossa 11 esitelty CL-taudin periytyminen. Geenitestillä selvitetään, onko koira sairausgeenin suhteen normaali/ terve, kantaja tai sairas.

Rotujärjestön toimet PRA:n suhteen

Ennen 2016 voimaan astunutta PEVISA-kautta rotujärjestön englanninsetterijaos organisoi CL- ja PRA rcd4 yhteistestauksia. Rotujaoksen ylläpitämän tilaston mukaan PRA testaus on vuoden 2014 loppuun mennessä tehty 20:lle Suomeen rekisteröidylle englanninsetterille. Näistä 14 koira olivat terveitä ja 5 ovat kantajia sekä yksi on sairas. Yhteistestauksia on järjestetty myös kesällä 2015 ja rotujärjestön rotujaos on myös kustantanut hakemuksesta pentuevälitysvaatimukset täyttävien yhdistelmien testaamisen rotujärjestön jäsenille.

Listaa PRA-testatuista suomalaisista koirista on ylläpidetty rotujaoksen sivuilla ja tiedot on tallennettu rotujärjestön omaan jalostustietokantaan. Rotujärjestön tietokannasta löytyvät myös Kennelliiton tietokannassa olevat testaustulokset. Sitä vastoin vanhat tulokset eivät ole löydettävissä Kennelliiton tietokannasta.

Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmään on tallennettu vuoden 2016 alusta uudet geenitestaustulokset. Vanhat aikaisemmat tulokset tallennetaan, kun yksilölle rekisteröidään pentuja. Kennelliitto hyväksyy myös muiden Pohjoismaisten Kennelliittojen tallennetut tulokset (myös perinnöllisyyden perusteella) tuontikoirien ja jalostusyhdistelmien yksilöiden osalta. Kun lasketaan yhteen vuoden 2014 loppuun mennessä testatut koirat, sekä Kennelliiton tietokantaan 01/2016–10/2024 välisenä aikana tallennetut koirat; 124 PRA-tulosta, joista 113 ovat tutkimuksen pohjalta normaaleja, kantajia on 10 kpl, ja yksi koira on ollut sairas (tutkittu ennen vuotta 2014). Tämän otoksen pohjalta voidaan todeta, että kun ikäluokissa 2008–2024 on testattu ainakin 124 koira, joista 8 % on todettu kantajiksi, testauksia on syytä jatkaa, mutta PEVISA- ohjelmaa taudin osalta voidaan muuttaa.

Tämänhetkisen tiedon mukaan voidaan PEVISA-ohjeeseen muuttaa:

PRA rcd4 (Progressive Retinal Atrophy, etenevä verkkokalvon surkastuma); Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla PRA rcd4 -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on PRA rcd4 -geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Terveyskyselyjen anti englanninsetteristä

Kennelliitto avasi keväällä 2019 verkkoon Koirien terveyskyselyn. Kysely on tarkoitettu erityisesti vuoden 2009 jälkeen syntyneille koirille, mutta siihen voivat vastata myös jo edesmenneiden koirien omistajat. Kyselyssä on 1.1.2025 mennessä tiedot 153 englanninsetteristä. Vuosina 2010-2024 syntyneiden koirien vastauksia oli 83 prosentin osuus, joten vastaukset peilaavat myös melko hyvin tämän jto:n ikäluokkia.

Vastausmäärästä 62,7 % oli narttujen vastauksia ja 37,3 % urosten. Kaiken kaikkiaan kyselyn perusteella englanninsetterit olivat terveitä koiria.

Lisäksi rotujärjestön englanninsetterijaos suoritti rodun omistajille ja kasvattajille kyselyn huhtikuussa 2024, johon tuli 125 vastausta. Vastausmäärä oli kohtuullinen. 85 prosenttia vastaajista oli ollut koiransa terveyteen melko tai täysin tyytyväinen.

Kennelliiton kyselyn mukaan koiran yleisestä terveydestä kysyttäessä vain 1,3 % oli sitä mieltä, että koira on sairastanut paljon ja/tai sairaudet ovat vaikuttaneet merkittävästi koiran hyvinvointiin ja elämänlaatuun. 72,5 % vastaajista olivat sitä mieltä, että koira on ollut aina terve ja hyvinvoiva. 83,7 % koirista oli terveyskyselyn mukaan terveydeltään omistajien odotusten mukaisia.

Viidenneksellä koirista oli kuitenkin omistajakyselyn (huhtikuu 2024) mukaan esiintynyt allergista oireilua, kuten korva-, iho-, suolisto-oireilua sekä kutinaa. Terveyskyselyssä prosentit olivat iho-ongelmien ja suolisto-ongelmien suhteen välillä 6-10 % vastanneista.

Koirien terveyskyselyssä 9,2 % koirista oli esiintynyt ontumaa tai liikuntavaikeuksia, jotka olivat pitkäkestoisia ja vaativat eläinlääkärin hoitoa, omistajakyselyssä 8 %, eli kyselyt samassa linjassa. Diagnooseista yleisimmät olivat oireileva spondyloosi (selkänikamien luusilloittuma) ja OCD (osteokondroosi, irtopala nivelessä) molemmat 2,6 % osuudella (terveyskyselyssä). Nämä molemmat saivat myös kaksi mainintaa rotujärjestön tekemässä omistajakyselyssä. OCD:n yleisyys ja esiintyminen englanninsetterillä on asia mihin kannattaa kiinnittää huomio. Se aiheuttaa ongelmia erityisesti nuorilla koirilla ja voidaan usein leikkaushoidolla hoitaa, mutta koiran jalostuskäyttöä ei tämän jälkeen suositella.

Kasvaimista yleisimmät olivat terveyskyselyssä hyvälaatuiset ihokasvaimet 5,2 % sekä maitorauhaskasvaimet 5,2 %.

Ruoansulatuskanavan ongelmista ja sairauksista englanninsetterillä esiintyy lähinnä herkkämahaisuutta 3,3 % terveyskyselyn koirista. Sitä vastoin esim. vatsalaukun kiertymistä ei kukaan maininnut terveyskyselyssä eikä omistajakyselyssä. Omistajakyselyn perusteella herkkävatsaisuutta oli esiintynyt paljon enemmän koirilla, jopa 23 % vastanneista. Kyselyssä ei eritelty tarkemmin, mitä herkkävatsaisuus oireiltaan oli.

Kohdun limakalvon tulehdus eli endometriitti tai kohtutulehdus eli pyometra mainittiin terveyskyselyn omistajien vastauksissa 4,6 %:lla. Kyselyn koirista 13,1 % steriloitu tai kastroitu, monista eri syistä, mm. yliseksuaalisuus, vaikeat valeraskaudet sekä muut terveyssyyt, ja käytännön syyt.

Maailmalla todettuja sairauksia ovat: kuurous, kilpirauhasen toimintahäiriö ja iho-ongelmat. Norjassa on myös tällä hetkellä geneettinen tutkimus käynnissä gordoninsettereiden ja englanninsettereiden osalta SLO- eli autoimmuunikynsisairauden ja kilpirauhasen vajaatoiminnan osalta. Kuuroutta oli terveyskyselyn otoksessa 1,3 %, kilpirauhasen toimintahäiriötä 1,3 % ja SLO- kynsisairautta 0,7 %. Yksittäisiä koiria oli mainittu myös omistajakyselyssä näiden sairauksien osalta. Rodulla on kuulotesti (BAER) kuuroudelle. SKL:n jalostustietojärjestelmästä ilmenee, että muutamia koiria on testattu.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kennelliiton Koiranet -jalostustietojärjestelmään voi koiranomistaja kirjata koiran kuolinsyyntä sekä -ajan, ja vähitellen yhä useampi näin toimiikin. Tätä dokumentoitua tietoa kannattaa käyttää jalostuksen tukena ja ohjata koiranomistajia käyttämään palvelua. Kuolinsyytilastoa saattaa vääristää se, että usein nuorena johonkin sairauteen kuolleen koiran omistaja saattaa raportoida kuolinsyyntä todennäköisemmin kuin hyvin vanhan, luonnollisesti vanhuuttaan kuolleen koiran omistaja.

Tällä hetkellä kuolinsyytilastossa on 622 englanninsetterin tilastoidut kuolinsyyt ja -iät. Englanninsetteri on melko pitkäikäinen rotu, taulukon keskimääräinen elinikä on 10 v 2 kk. Tätä laskee selkeästi useat nuorena tapahtuneet tapaturmat ja liikennevahingot sekä katoamiset.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmän tilaston perusteella yleisin kuolinsyy on vanhuus (luonnollinen tai lopetus). Tilaston mukaan vanhuuteen kuolleiden englanninsettereiden keskimääräinen elinikä on yli 12 vuotta. Kuolemaan johtavista sairauksista merkittävimpiä ovat kasvainsairaudet. Yleisin on syöpä, joka on ilmoitettu 118 englanninsetterin kuolinsyyksi. Keskimääräinen elinikä tässä tapauksessa on hieman yli kymmenen vuotta. Ks. taulukko 12.

Taulukko 12. Englanninsettereiden yleisimmät kuolinsyyt. 12/2024. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 3 kuukautta	159
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	10 vuotta 7 kuukautta	133
Kasvainsairaudet, syöpä	10 vuotta 1 kuukautta	118
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	10 vuotta 5 kuukautta	33
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 1 kuukautta	30
Muu sairaus, jota ei ole listalla	8 vuotta 5 kuukautta	30
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	8 vuotta 2 kuukautta	18
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 6 kuukautta	16
Luusto- ja nivelsairaus	9 vuotta 2 kuukautta	15
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	9 vuotta 8 kuukautta	14
Hermostollinen sairaus	4 vuotta 9 kuukautta	10
Sydänsairaus	9 vuotta 8 kuukautta	10
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	4 vuotta 9 kuukautta	7
Sisäeritysrauhasten sairaus	11 vuotta 1 kuukautta	6

Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 0 kuukautta	5
Immunologinen sairaus	8 vuotta 3 kuukautta	4
Selkäsairaus	11 vuotta 8 kuukautta	4
Kadonnut	6 vuotta 2 kuukautta	3
Pennun synnyttäminen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 5 kuukautta	1
Petovahinko	4 vuotta 11 kuukautta	1
Silmäsairaus	13 vuotta 10 kuukautta	1
Käyttökoira ei sovellu käyttötarkoitukseensa	10 vuotta 11 kuukautta	1
Kaikki yhteensä	10 vuotta 2 kuukautta	622

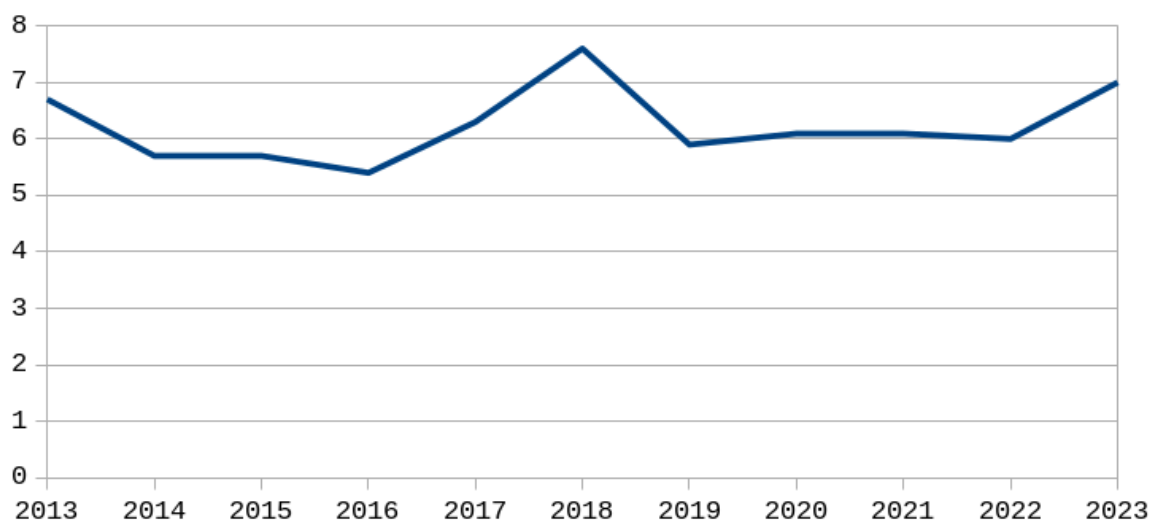
4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Pentueissa on rekisteröity keskimäärin 6,2 pentua vuosittain (kuva 27), vaihteluvälin ollessa n. 5–7 pentua. Englanninsetterin pentuekoko on n. pennun pienempi kuin esim. punaisella irlanninsetterillä (rodun JTO). Pieni ja etenkin pienevä pentukoko voi olla merkki sukusiitosdepressioista, joka näkyy juuri hedelmällisyydessä ensin eläimillä. Englanninsetterin pentuekoko näyttää kuitenkin pysyneen viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana tasaisesti samana. Poikkeamat ovat seurausta pentueiden välisestä vaihtelusta vuosien välillä.

2013-2023 pentuekoon keskiarvo on 6,2 pentua. Luku on sama kuin vuosien 1998-2019 keskiarvo (edellinen JTO), eli pentuekoko on pysynyt melko tasaisena pitkän aikaa.

Englanningsetterin pentuekoko 2013-2023 ka = 6.2

Kuva 27. Englanninsettereiden pentuekoko vuosina 2013 - 2023. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Astumisvaikeudet

Omistajakyselyn mukaan kaikista 15 jalostukseen käytetystä uroksesta 20 % oli astumisongelmia. Astumisvaikeuksia ei juurikaan kyselyyn vastanneet tarkemmin määritelleet, mutta niitä joka tapauksessa ilmenee.

Tiinehtymisvaikeudet

Kyselyssä 23 nartun omistajaa otti asiaan kantaa ja tiinehtymisvaikeuksia ei siis voida yleisellä tasolla pitää ongelmallisena asiana; tyhjäksi jäämistä astutuksen jälkeen esiintyy hieman, kyselyn perusteella 8,3 prosenttia nartuista.

Synnytysongelmat

Omistajakyselyn mukaan narttujen synnytykseen liittyviä ongelmia on ollut 21 prosentilla vastanneista, ja neljälle nartulle (17 %) oli tehty sektio eli keisarinleikkaus. Synnytysongelmien syyt olivat vaihdelleet, mm. yhden pennun pentueen iso pentu, polttoheikkoudet, kuollut pentu synnytykskanavassa.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Omistajakyselyn mukaan narttujen pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat eivät ole yleisiä. Suurin osa nartuista hoiti pentuja luontaisesti.

Pentukuoilleisuus

Omistajakyselyn mukaan 23 jalostukseen käytetyn nartun osalta neljännäksen osalta oli maininta pentukuoilleisuudesta.

Synnyttäiset viat ja epämuodostumat

Omistajakyselyn mukaan 23 jalostukseen käytetyn nartun osalta viidenneksen osalta oli maininta synnyttäisistä vioista. Häntämutka, kuuro tai kuuroja pentuja oli mainittu vikoina.

Kennelliiton terveystarkastuksen osalta synnyttäisistä vioista napatyrä oli yleisin 7,8 % ja pysyvän hampaan puutos 3,1 %, piilokiveksisyyttä ja häntämutkia esiintyi 1,6 %.

Kuva Maria Ikonen

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmiin

Englanninsetteri on yleisellä tasolla varsin terve rotu. Anatomisia piirteitä, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille ei ole.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodun terveyden osalta keskeisimmät ongelmat ovat korkeahko HD- ja ED- aste kuvatuista koirista. Lonkka- ja kyynärterveyden osalta on kuitenkin menty eteenpäin vuosien varrella, ja kuvausprosentit ovat hieman nousseet. Lisäksi erityyppiset allergiset oireilut (iho, kutina, ruoansulatuskanavaoireet) tuntuvat lisääntyneen omistajakyselyn perusteella, ja tätä tulee jatkossa myös seurata edelleen terveystarkastusten muodossa, sekä kiinnittää jalostusvalinnoissa tähän asiaan huomiota.

Terveyden osalta ongelmalliseksi on koettu jo aikaisemmin tutkimattomuus periytyvissä resessiivisissä sairauksissa kuten CL ja PRA. Vuonna 2016 tuli PEVISA -ohjelmaan voimaan näihin sairauksiin liittyvien DNA-tutkimusten pakollisuus. Tutkimuksia on tehty lähinnä lisääntyville rodun yksilöille. Tutkimukset on otettu ohjaamaan jalostusta muuallakin ja niiden perusteella sairaiden koirien käyttö on rajattu jalostuksen ulkopuolelle mm. Ruotsissa ja Norjassa. Siksi näitä DNA-tutkimuksia on syytä jatkaa, mutta niiden suhteen Pevisa-ehtoa voidaan muuttaa, koska isohko prosenttiosuus tutkituista koirista on ollut terveitä geenitesteissä.

Astumiseen, tiinehtymiseen- ja synnytyksiin sekä pentujen hoitoon liittyvät ongelmat eivät terveystarkastuksen vastausten mukaan ole jalostuksellinen iso ongelma rodussa. Omistajakyselyn perusteella kyseisiä ongelmia esiintyy, mutta ne ovat yksittäistapauksia. Rodun hyvien lisääntymisominaisuuksien turvaamiseksi ei keinosiemennykseen tulisi turvautua muulloin kuin siirto- tai pakastesperman käytön yhteydessä. Nartuista kiinnostumattomat ja astumishaluttomat urokset tulisi karsia pois jalostuksesta.

Astutusongelmien ja pentukuolleisuuden liitoksia esim. sukusiitostaantumaa voi pohtia. Rodun sukusiitosaste ei ole kuitenkaan yli 10 %, jolloin ongelmia odotetaan vasta yleensä esiintyvän. Pentuekoko on joka tapauksessa hieman pienempi kuin muilla setteriroduilla ja pointerilla.

Kuva Sarianna Kujanen

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Tässä luvussa esitetään englanninsetterin FCI:n mukainen rotumääritelmä lisättynä selvennyksellä. Selvennyksellä tarkoitetaan tässä rotujärjestön jalostustoimikunnan lyhennelmää vanhasta pohjoismaisesta ns. Fazerin 1930-luvulla laatimasta rotumääritelmästä. Selvennyksen jälkeen on rotua pitkään näyttelyissä arvostelleen Eeva Anttisen laatimat huomiot englanninsettareiden ulkomuodosta, jotka nykyisin osallistuvat koiranäyttelyihin.

KÄYTTÖTARKOITUS Seisova lintukoira.

FCI:N LUOKITUS Ryhmä 7 kanakoirat

Alaryhmä 2.2 brittiläiset ja irlantilaiset pointterit ja setterit käyttökoetus vaaditaan.

YLEISVAIKUTELMA Keskikokoinen, puhdaslinjainen, olemukseltaan ja liikkeiltään tyylikäs.

Selvennys: Jalo, kevyt, mutta voimakas metsästyskoira, jonka linjat ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat teräksiset ja ryhti hyvä. Ilme lempeä ja ystävällinen, hieman surumielinen.

**KÄYTTÄYTYMINEN /
LUONNE**

Hyvin aktiivinen ja riistaintoinen. Erittäin ystävällinen ja hyväluonteinen.

Selvennys: Ei arka eikä aggressiivinen.

PÄÄ Korkea-asentoinen, pitkä ja melko kuiva.

Kallo Kallo soikea korvien välistä, riittävän tilava. Niskakyhmy selvästi erottuva.

Otsapenger Selväpiirteinen

Kirsu Musta tai maksanvärinen karvapeitteen värin mukaan. Sieraimet avarat.

Kuono Kohtalaisen syvä ja lähes suorakaiteen muotoinen.
Etäisyys otsapenkereestä kuononkärkeen sama kuin niskakyhmystä silmiin.

Huulet Eivät liian riippuvat.

**Leuat / hampaat /
purenta**

Leuat vahvat ja lähes yhtä pitkät. Täydellinen ja säännöllinen leikkaava purenta; ylähampaat peittävät tiiviisti alahampaat suorassa kulmassa leukoihin nähden. Täysi hampaisto toivottava.

Selvennys: Pään asento selvästi selkälinjan yläpuolella ja muodostaa selkälinjan kanssa loivasti nousevan linjan. Pää pitkä, kapea ja kuiva. Otsapenger eli ”stop” ja niskakyhmy selvät. Selkeä otsauurre

ja kulmakaaret, ”meislatut” posket. Edestä katsoen kallo kaartuu loivasti korvasta korvaan, sivulta katsoen päälaen, kuononselän ja huulenalareunan oltava yhdensuuntaiset. Kuono-osan oltava riittävän syvä, suorakaiteen muotoinen niin sivuilta kuin ylhäältä katsoen. Huulet ovat hyvin kehittyneet, eivät löysät, riippuvat tai paksut.

Huomioitavaa: Nykyisin huomauttamista löytyy pään linjoista ja liian paksusta nahasta päässä ja roikkuissa huulissa. Hampaat eivät saa olla liian pienet.

Silmät Kirkkaat, lempeät ja ilmeikkäät. Väri vaihtelee pähkinänruskeasta tummanruskeaan, mitä tummemmat silmät sen parempi. Vaaleammat silmät hyväksytään vain maksavalkoisilla (liver belton) koirilla. Silmät ovat soikeat, eivät ulkonevat.

Selvennys: Silmät keskisuuret, kirkkaat, tummat, ilmeikkäät ja eloisan älykkäät. Vaaleat, sisään painuneet tai ulkonevat silmät ovat virheelliset. Silmäluomien oltava tiiviit.

Huomioitavaa: Nykykoirilla yleiset avoimet, roikkuvat alaluomet ovat paha virhe käytön kannalta. Silmiin kertyy roskia ja altistuvat tulehduksille.

Korvat: Kohtalaisen pitkät, matalalle kiinnittyneet, kauniisti päänmyötäisesti laskeutuvat. Ylempi osa silkinhienon, kärki samettisen karvan peitossa.

Selvennys: korvat keskisuuret. Ei spanielinkorvat. Korvien trimmaaminen niin, että pitkät karvat poistetaan, on virhe.

Huomioitavaa: korvakarvoja ei kuulu trimmata lähes kaljuksi.

KAULA Melko pitkä, lihaksikas, kuiva. Niskalinja hieman kaartuva, jalo ja tyylikäs. Kaula levenee lapoja kohti. Ei löysää kaulanahkaa.

Selvennys: Löysä kaulanahka, lyhyt ja paksu kaula virheitä.

Huomioitavaa: Nykyisin ohuet ja liian pitkät kaulat ovat lisääntyneet. Tasapainoisen rakenteen ja työskentelyn kannalta huomioitava virhe.

RUNKO Kohtuullisen pituinen.

Selkä Lyhyt ja suora.

Lanne Leveä, hieman kaareva, vahva ja lihaksikas.

Rintakehä Syvä ja leveä lapojen kohdalla, tilava ja pitkä. Viimeisetkin kylkiluut pitkät.

Selvennys: Runko on suorakaide eli korkeuttaan pidempi. Selkälänjan oltava ryhdikäs, kaulan tyvestä lantioon loivasti viettävä, lantio hieman jyrkemmin hännän tyveen viettävä, uroksella selvemmin kuin nartulla. Lanneosa melko lyhyt, lantio suhteellisen pitkä, leveä ja voimakas. Selän lihaksisto teräksinen. Pitkä, veltto ja ryhditön tai köyry tai notko selkä ja lanneosa ovat virheelliset, samoin kuin jyrkkä, lyhyt

ja heikosti kehittynyt lantio. Rintakehä tilava, pitkä ja ulotuttava kyynärpäiden tasalle ja eturaajojen väliin, poikkileikkaukseltaan munan muotoinen. Viimeisten kylkiluiden oltava hyvin kehittyneet = riittävän pitkät. Tynnyrimäinen rintakehä tai ns. kölirinta ovat virheitä samoin kapea, litteä rintakehä.

Huomioitavaa: Rintakehän tulee edessä ulottua eturaajojen väliin tukemaan kyynärpäitä. Tämä on kestävän ja ergonomisesti oikean laukan edellytys.

Häntä Lähes selkäviivan tasolle kiinnittynyt, keskipitkä ei ulotu yli kintereen, ei kihara- eikä nyörikarvainen. Hieman kaareva tai sapelinmuotoinen, ei ylöspäin kääntynyt. Hännän karvoitus on lippumainen tai hännässä on pitkät, riippuvat hapsut, hännän tyvestä karva on lyhyempää. Karva pitenee hännän puoliväliin ja lyhenee vähitellen kohti kärkeä. Karva on pitkää, kiiltävää, pehmeää, silkkistä, laineikasta mutta ei kiharaa. Koira heiluttaa eloisasti häntäänsä liikkeessä, eikä nosta selkälinjan tasoa korkeammalle.

Selvennys: Keskipitkä, korkeintaan kintereeseen ulottuva, tyvestä vahva ja kärkeä kohti oheneva, suora tai lievästi sapelimainen, selkäviivan jatkona vilkkaasti ja elävästi liikkuva. Virheitä on liian pitkä häntä, tyvestä heikko häntä ja selkäviivan yläpuolella kannettu. Häntä ei saa myöskään olla liian kaareva tai mutkalla. Koukkuhäntä (=nivelvika) nollaava virhe.

RAAJAT

Eturaajat Suorat, voimakkaat luut ja lihakset.

Lavat Taakse sijoittuneet, viistot.

Kyynärpäät Tiiviisti rungonmyötäiset

Kyynärvarret Suorat, hyvin lihaksikkaat, pyöreäluiset.

Välikämmenet Lyhyet, vahvat, pyöreäluiset ja suorat.

Etukäpälät Päkiät vahvat. Käpälät tiiviit. Varpaat kaarevat ja tiiviisti yhdessä, varpaiden välissä suojaava karvoitus.

Selvennys: Lapojen oltava lihaksikkaat, pitkät ja viistot sekä tiiviisti runkoon liittyvät. Lapaluun pituus sama kuin olkavarren. Eturaajojen liikkeiden oltava vapaat, joustavat ja elegantit. Eturaajat suorat, kuivat ja selkeästi rungon alla. Voimakkaat luut ja lihakset. Kyynärvarren ja välikämmenen kulman oltava selvä, mutta ranne ei liian taipuisa. Ulko- tai sisäkierteiset kyynärpäät ja käpälät ovat virheitä. Käpälät soikeat, polkuanturat joustavat ja voimakkaat. Hajavarpaisuus ja litteät, heikot polkuanturat virheitä.

Huomioitavaa: Viime aikoina yleistynyt englanninsettereiden etuosan huononeminen. Lavat ovat asettuneet liian eteen, olkavarret ovat lyhentyneet ja tulleet suuremmiksi. Näin rintakehä ei ulotu eturaajojen väliin eivätkä raajat saa rungosta tukea liikkeessä. Tämä on vakava virhe käytön kannalta ja siihen tulee kasvattajien kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoiria valitessaan.

TAKARAAJAT Lihaksikkaat, myös sääri. Pitkät lonkkanivelestä kintereeseen.

Reidet Pitkät.

Polvet Hyvin kulmautuneet.

Kintereet Matalat, eivät ulko- eivätkä sisäkierteiset.

Takakäpälät Kuten etukäpälät.

Selvennys: Takaraajat kintereeseen saakka pitkät, hyvin kulmautuneet, joustavaliikkeiset. Reisien lihasten oltava leveät ja voimakkaat. Luusto vahva ja suhteessa koiran kokoon. Virheitä ovat ulko- ja sisäkierteiset kintereet ja käpälät sekä hentolaisuus ja lihasköyhyys.

Huomioitavaa: Kintereiden ”paikan” merkitystä ei ymmärretä. Korkealle asettuneet kintereet heikentävät takaraajojen työskentelyä, oikeaa liikerataa ja kestävyyttä. Kintereiden tulee sijaita matalalla ja niiden tulee olla suora-asentoiset. Käpäliin ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Nuorillakin koirilla on matalia käpäliä ja pehmeitä ranteita. Tämä on käyttökoirilla paha virhe ja yleistynyt voimakkaasti.

LIIKKEET Vapaat ja sulavat ilmentäen nopeutta ja kestävyyttä. Kintereet liikkuvat vapaasti ilmentäen hyvää takaraajan työntövoimaa. Takaa katsottuna koko takaraaja on samassa linjassa. Liikkuu ryhdikkäästi.

Selvennys: Liikkuu pää pystyssä ryhdikkäästi ja joustavasti pitkin askelin.

KARVAPEITE

Karva Niskasta lähtien kauttaaltaan hieman laineikasta, pitkää ja silkkistä, ei kiharaa. Etu- ja takaraajoissa runsaat hapsut, jotka ulottuvat lähes käpäliin.

Selvennys: Pehmeä, pumpulimainen, kuiva ja kiilloton ovat virheellisiä ja mainittava arvostelussa, koska ne haittaavat koiran työskentelyä samoin kuin ylenpalttinen turkki ja hapsutus. Karva on pidempää korvissa tyvestä keskikohtaan ja lyhenee korvien kärkeen siten, että korvan reunassa on lyhyttä karvaa ja reuna näkyvissä. Karva on pitkää myös raajojen takaosissa ja rinnan alaosassa, vatsan alla ja hännässä. Sen sijaan kaulan alla se on keskipitkää muodostaen kaularöyhelön. Hännän karvoitus muodostaa kauniin viirin, joka hännän tyvessä on lyhyempää, keskellä pisintä ja lyhenee hännän kärkeen tasaisesti. Pään alueella leuan alla ja nielun alueella sekä raajojen etupuolella karva on lyhyttä ja sileää.

Huomioitavaa: Liian pitkä karvapeite rungossa ja kiharuus ovat virheitä. Hännän karvoitus ei saa muistuttaa purkautuvaa hamppuköyhtä. Rotumääritelmän vaatimukseen karvapeitteen laadusta ja määrästä ei kiinnitetä ulkomuotoarvostelussa läheskään riittävästi huomiota. Siksi määritelmän vastaiset turkit ovat yleistyneet huolestuttavasti. Karvapeite on käytön kannalta erittäin tärkeä ominaisuus. Pumpulimainen, villava, ei rungonmyötäinen ja lisäksi liian pitkä karvapeite on aina palkintosijaa alentava ja virheenä merkittävä. Karvapeitteen laatu ja määrä tulee merkitä

arvostelulipukkeeseen. Turkin leikkaaminen ja sen laadun ja määrän peittämiseksi on lisäksi näyttelysääntöjen vastaista.

Väri Mustavalkoinen (blue belton) oranssivalkoinen (orange belton) keltavalkoinen (lemon belton) maksavalkoinen (liver belton) tai kolmivärinen, joka on mustavalkoinen tai maksavalkoinen parkinruskein (tan) merkein. Tasainen pienipilkkuisuus on suotavampaa kuin suuriläikkäisyys.

Selvennys: Pohjaväri on valkoinen. Musta, tummanruskea tai keltaruskea muodostavat yhtäjaksoisempia läiskiä tai pienempiä pilkkuja. Toivottavat värit ovat ns. belton-tyyppiä blue-belton, orange-belton, lemon-belton, liver-belton tai kolmivärinen (musta-valkea-tan, kelta-valkea-tan). Myös aivan valkoinen hyväksytään, kunhan pigmenttiä on riittävästi.

Huomioitavaa: Rotumääritelmän mukaan englanninsetteri on valkopohjainen. Vaikka pienipilkkuisuus on suotavaa, väritys ei saa olla kimo tai päistärikko. Valkoinen pohjaväri tulee erottua kauttaaltaan. Virhe on palkintosijaa alentava.

FCI:N ROTUMÄÄRITELMÄTOIMIKUNNAN HUOMAUTUS:

Englanninsetterin karvapeitteen erityisestä pienipilkkuisesta väryksestä käytetään tavallisesti sanaa ”belton”. Belton-niminen kylä sijaitsee Northumberlandissa. Ilmaisun keksi rodun kasvattaja Edward Laverack, ja se levisi yleiseen käyttöön hänen rotuansa käsittelevästä kirjastaan. Hänen jalostustyöllään on ollut ratkaiseva merkitys englanninsetterin ulkomuotoon.

KOKO JA PAINO

Urokset	65–68 cm
Nartut	61-65 cm

Selvennys: Muissa pohjoismaissa urokset 62–64 cm ja nartut 55–59 cm.

VIRHEET

Kaikki poikkeamat edellä mainituista on luettava virheiksi ja suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET

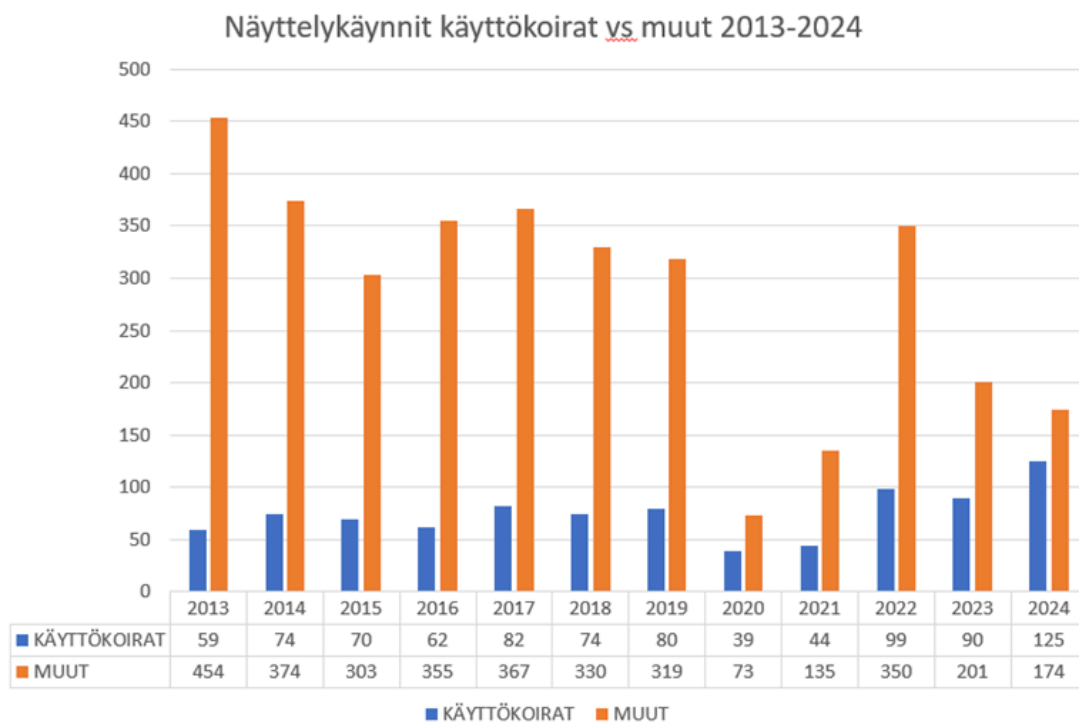
- Vihaisuus ja arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- HUOM. Uroksilla on oltava kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

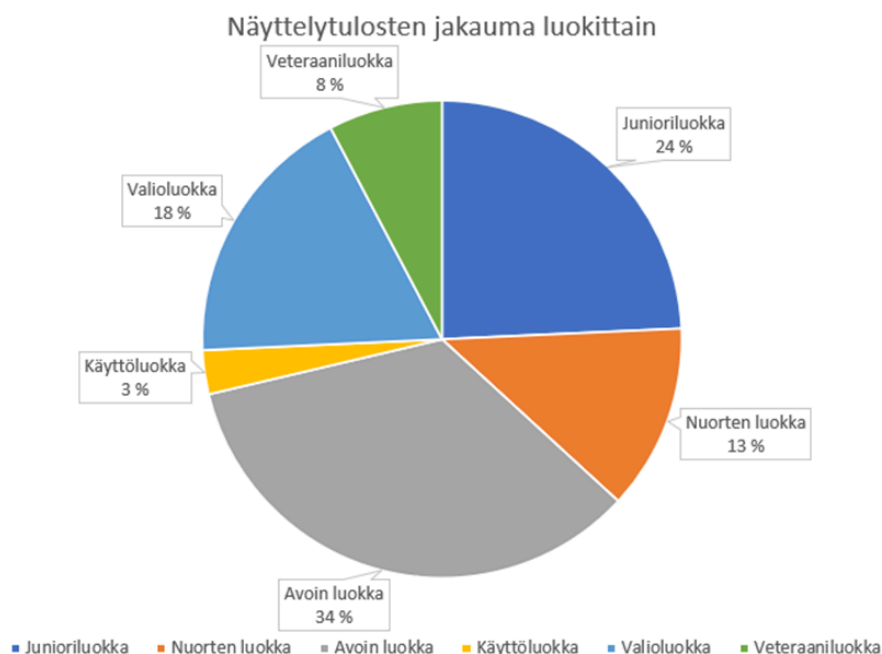
Kaikkiaan ikäluokilla 2013-2024 näyttelykäyntejä on kirjattuna 2024 vuoden lopussa Kennelliiton jalostustietojärjestelmään 4333 kpl. Tämä kuvaa englanninsetteriä aktiivisten näyttelyharrastajien koirana.

Käyttökoirien näyttelyissä käymistä lisää se, että rodunomaiseen kokeeseen osallistumiseksi tarvitaan hyväksytty näyttelypalkinto. Tähän kuitenkin riittää muutama näyttelykäynti ja harvaa koiraa viedään pidemmälle näyttelykoirana. Iso joukko käyttökoiria ei osallistu koskaan näyttelyihin eikä toisaalta myöskään rodun käyttökokeisiin. Näiden koirien rooliksi on omistajakyselyn pohjalta pääteltävissä metsästys- ja perhekoirana oleminen.

Kuva 28. Näyttelykäyntien määrä vuosina 2013-2024. Huomioitavaa, koronavuodet jolloin näyttelykäynnit varsinkin muut ryhmään kuuluvilla on huomattavan vähäiset. Vuoden 2024 näyttelykäynneissä on suhteellisen pieni ero käyttökoirien- ja muut ryhmien välillä. Käyttökoirien näyttelykäyntejä voi nykyisin lisätä juniorimuotovalion sekä veteraanimuotovalion arvon mahdollinen saavuttaminen.

Kuvasta 29 taas käy selville, kuinka kaikki näyttelytulokset jakaantuvat näyttelyluokittain. Huomattavaa on, kuinka vähän käyttöluokkaan osallistuu koiria, vaikka siihen oikeutettuja olisi enemmän. Valioluokan tuloksia on myös prosentuaalisesti paljon ja valtaosa siihen osallistuvista koirista on valioitunut ulkomaisilla näyttelyvalioiden arvoilla ja nimenomaan nämä koirat kilpailevat aktiivisesti näyttelypalkinnoista.

Kuva 29. Ikäluokkien 2013-2024 näyttelytulosten (4333 kpl) jakauma näyttelyluokittain. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

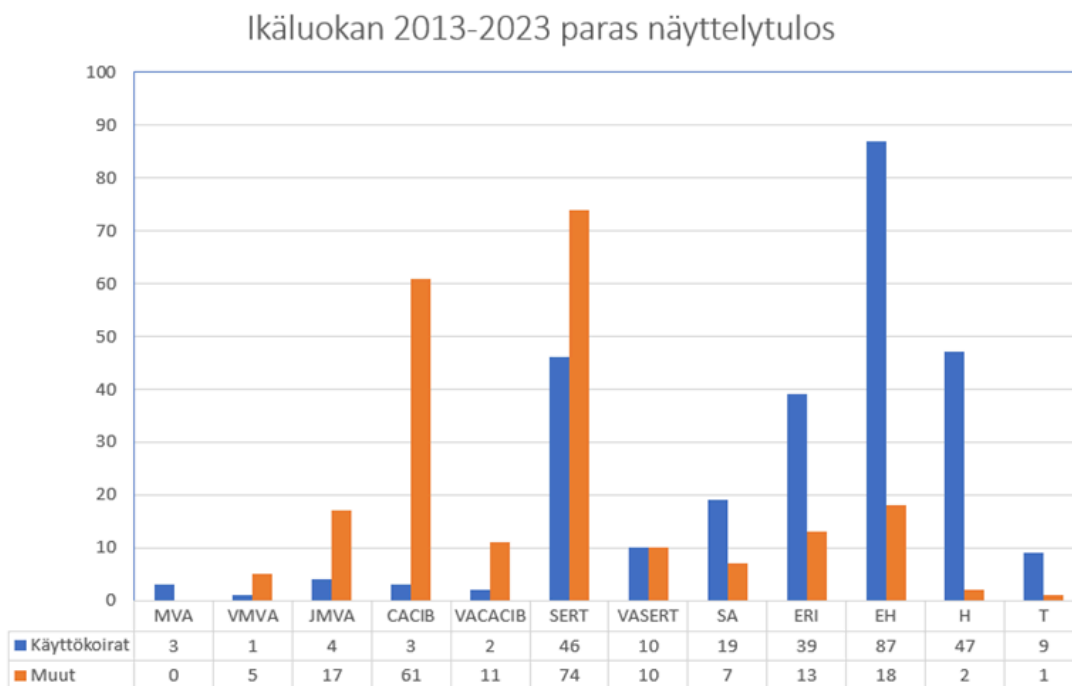
Näyttelysääntöjen mukaan laatuarvostelupalkinto ”erinomainen” voidaan antaa koiralle, joka on hyvin lähellä rotumääritelmän ihannetta, joka esitetään erinomaisessa kunnossa, jolla on tasapainoinen luonne, joka on korkealuokkainen ja joka on olemukseltaan erinomainen. Sen ulkomuodolliset ansiot ovat suuret ja virheet vähäiset ja sen tulee omata sukupuolelleen tyypilliset piirteet.

Laatupalkinto ”erittäin hyvä” voidaan antaa koiralle, joka omaa rodulle tyypilliset piirteet, jolla on tasapainoinen rakenne, ja joka on hyvässä kunnossa. Muutama vähäinen virhe voidaan sallia, mutta ei rakenteellisia virheitä. Tämä laatumaininta voidaan antaa vain tasokkaalle koiralle.

Näyttelytulosten perusteella molempien linjojen englanninsetterit ovat yleisesti laadukkaita rotunsa edustajia. Huomattavaa on kuitenkin, että suurta osaa koirista ei esitetä koskaan laatuarvosteltavaksi. Tähän olisi syytä kiinnittää huomio ja kannustaa edes yhteen näyttelykäyntiin, kun koira on valmiiksi kehittynyt.

Kuvassa 30 on kuvattu ikäluokkien 2013-2023 koirien uran paras näyttelytulos ajalla 2013-2024. Huomaamme, että käyttökoirilla yleisin laatuarvostelupalkinto on EH. Muut eli näyttelyitä harrastavat englanninsetterit hallitsevat korkeampia luokkia ja saavuttavat parhaimmaksi jäävänä tuloksena enemmän SERT ja CACIB tuloksia. Ajanjaksolla on kuitenkin ilahduttavaa, että myös vaikuttava määrä (46 kpl) käyttölinjaisista koirista on palkittu näyttelyissä SERTein. Suomen muotovalioksi voi valmistua

vain, jos koira menestyy myös käyttökokeissa ja ne ovatkin käyttökoirien saavuttamia.

Kuva 30. Ikäluokkiin 2013-2023 kuuluvien koirien paras näyttelytulos aikavälillä 2013-2024. Käyttölinjaa edustavat koirat verrattuna muihin. Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

Kuva Jaakko Lehtonen

Rodun koirien jalostustarkastukset

Rotujärjestö pilotoi roduilleen vuonna 2013 jalostustarkastuksen, josta on käytetty nimeä rakennekatselmus (liite2). Tämä on toteutettu syksyisin Kultamaljakilpailun yhteydessä. Rotujärjestön

jalostustoimikunnan järjestämät lähinnä nuorille koirille tarkoitetun jalostuskatselmuksen lähinnä rakenteen ja ulkomuodon kartoittamiseksi, mutta siinä huomioidaan myös koiran luonne. Pohjana on arviointilomake, joka täytetään kohta kohdalta koira rotumääritelmään verraten. Koiralle annetaan myös lopuksi näyttelyarvostelun mukainen laatupalkinto. Mallia on otettu mannermaisten kanakoira-rotujen jalostustarkastuksissa pitkään käytettyä lomakepohjaa. Katselmuksia on järjestetty 12 kertaa. Tulokset tallennetaan rotujärjestön omaan jalostustietojärjestelmään. Toistaiseksi rakennekatselmuksissa on käynyt vain 27 koira ja tuloksia ei voi vielä laajemmin käyttää jalostuksen apuvälineenä. 13 koira on saanut kokonaisarvosanan ERI, 12 koira EH ja kaksi koira H. Tulevalla JTO-kaudella on kannattavaa kuitenkin alkaa vetää tuloksia yhteen kertyneestä koiramäärästä, ja seurata, onko jotain rakenteellisia asioita ja jalostuksellisia ulkomuodollisia kehityskohteita nousut esiin näiden nuorten koirien katselmusten osalta.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Englanninsetteri on rotumääritelmänsä mukaan yleisvaikutelmaltaan keskikokoinen, puhdaslinjainen, olemukseltaan ja liikkeiltään tyylikäs sekä lihaksikas. Englanninsetterin on metsästyskoirana kyettävä rakenteeltaan selviytymään rodun alkuperäisessä käyttötarkoituksessa -kanakoirametsästyksessä, jossa koiran tulee tyylikkäästi laukaten etsiä riistalintua jopa useita tunteja päivässä. Käyttötarkoituksen kannalta englanninsetterin ihannetyyppi ei ole juuri muuttunut viimeisen sadan vuoden ajalla.

Vaihtelevissa maastoissa tapahtuvassa metsästyksessä tasapainoinen rakenne on pohjana vaivattomalle ja kestäväälle laukalle. Englanninsetterin lihaksikkaan rakenteen tulee ilmentää nopeutta, voimaa ja kestävyyttä. Koiran tulisi olla eloisa ja ryhdikäs.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Englanninsetteri on historiansa aikana jakautunut käyttö- ja näyttely/seurakoiriin, jotka tyyppiltään ja kooltaan poikkeavat toisistaan. Näin Suomenkin englanninsetterit ovat yleisesti ottaen ulkomuodoltaan epäyhtenäisiä. Rodun kotimaassa laaditun FCI:n hyväksymän rotumääritelmän mukaan nartun säkäkorkeus on 61–65 cm ja uroksen 65–68 cm. FCI:n hyväksymän rotumääritelmän korkeudet ovat käyttökoiralle liian suuret, joka väistämättä johtaa raskasrakenteisiin koiriin. Tällöin koirien loukkaantumiseriskit niiden työskennellessä vaihtelevissa maastoissa lisääntyy. Myös sen rodunomaisen työskentelyn kannalta mm. koirien kestävyys saattaa kärsiä. Tämän vuoksi rodussa on suositeltavaa käyttää yhteispohjoismaisia säkäkorkeuden mittoja. Pohjoismaissa on käyttökoirien osalta jalostusvalinnoissa noudatettu yhteispohjoismaisesti 1900-luvun alkupuolella hyväksytyjä, matalampia kokorojoja, jotka perustuvat Englannissa alun alkaen sovittuihin käyttökoirien mittoihin.

Näyttelyarvosteluissa tulee aina pitää mielessä koiran käyttötarkoitus. Englanninsetterin tulee olla tyylikäs, hyväryhtinen ja kevyt mutta kuitenkin lihaksikas ja rakenteeltaan kestävä. Kokoa tärkeämpi on

oikeanlainen tyyppi ja selkeä sukupuolileima. Ulkomuotoarvostelussa tulee aina suhteuttaa koko ja vahvuusaste.

Sukupuolileima on tyyppin jälkeen tärkein asia. Koirasta on selvästi nähtävä, onko kyseessä uros vai narttu. Suomessa englanninsetterillä on tämän suhteen ongelmia. Nartut eivät saa olla liian jykeviä eikä niillä esimerkiksi saa olla liian järeitä ja urosmaisia päitä. Urokset puolestaan eivät saisi olla liian heiveröisiä, ohutrunkoisia ja pieniä.

Englanninsetteri on perinteisesti pienin ja kevein settereistä. Niin uroksella kuin nartullakin on oltava kuitenkin riittävä luusto. Näin ollen koira ei saa olla liian kevyt, mutta sen on oltava niin kevyt, että se kykenee työhönsä. Tällä hetkellä populaatiossa on sekä liian kevyitä ja ilmavia että liian kookkaita raskarakenteisia settereitä.

Liian suuri koko haittaa englanninsetteriltä vaadittavaa eleganttia ja ergonomisesti tehokasta työskentelyä kanakoirametsästyksessä. Tästä syystä englanninsettereiden koon suureneminen Suomessa vaarantaa yli sata vuotta jatkuneen laajan ja merkittävän yhteistyön pohjoismaissa, joissa noudatetaan alkuperäisiä mittoja. Näyttelyarvosteluissa tulee aina pitää mielessä koiran käyttötarkoitus.

Englanninsetterin tulee olla rungoltaan selvästi korkeuttaan pitempi. Lyhytrunkoisuus on varsin yleinen virhe. Englanninsetterillä tulee olla pitkä, avara ja syvä rintakehä, joka ulottuu myös eturaajojen väliin. Eturaajojen tulee olla hyvin kulmautuneet ja tasapainossa takaraajojen kulmausten kanssa. Alalinjan tulee nousta loivasti. Kämpälöiden tulee olla tiiviit ja soikeat, mikäli näin ei ole tulee niistä mainita arvostelussa.

Englanninsetterin pään tulee olla pitkä ja kuiva, sivulinjoiltaan yhdensuuntainen. Kallon tulisi olla suorakaiteen muotoinen. Setterillä ei ole laskevia kallon tai kuonon linjoja. Huulet eivät saa olla paksut eivätkä riippuvat. Silmät ovat soikea-aukkoiset. Silmäluomet tiiviit eivät koskaan avoimet. Katseen tulee olla kaunis ja ilmeen lempeä ja ystävällinen. Anatomisista virheistä liian löysät ja avoimet silmäluomet aiheuttavat vakavaa haittaa käyttökoirille kerätessään silmiin roskia ja likaa, joista aiheutuu tulehduksia.

Karvan laadulla ja määrällä on suuri merkitys englanninsetterin käyttötarkoituksen kannalta. Liiallinen hapsutus ja liian runsas pehmeä turkki haittaa rodunomaista työskentelyä.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Englanninsettereiden jalostuksen tavoiteohjelma edellinen voimassaolokausi on 2021-2025.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Englanninsettereiden ensimmäisen jalostuksen tavoiteohjelma voimassaolokausi oli 2001–2005 ja sen jälkeen 2006–2010, 2011-2015 ja 2016-2020.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Käytetyimpien jalostuskoirien jälkeläisten tilastosta (taulukko 13) tulee esille rodun jakautuminen kahteen eri linjaan. Jalostusurosten jakauma on 12 kpl muu-linjan ja 8 kpl käyttölinjan urosta. Toisen polven jälkeläismäärät ovat rodun kokoon nähden suuria muutamalla uroksella, suuremmalla osalla käytetyistä uroksista jälkeläisiä ei ole kuitenkaan ollenkaan toisessa polvessa. Yhdentoista uroksen jälkeläisten lonkista on kuvattu 50-100 %, kyynäristä lähes samalla otoksella. Kuvausmäärät ovat siis hieman parantuneet, mutta muutaman uroksen jälkeläisillä on edelleen korkeat HD- sekä ED sairausprosentit. Pari uroksista ovat nuoria, syntyneet v. 2021, jolloin jälkeläisiä ei ole vielä välttämättä sen vuoksi kuvattu JTO-päivitykseen mennessä.

Taulukko 13. Käytetyimpien urosten jälkeläistilasto, joille on rekisteröity jälkeläisiä JTO kausilla 2013–2023. (oranssi piste=käyttölinjainen). Lähde SKL ry jalostustietojärjestelmä

#	Uros	Synt. vuosi	Pennut				Lonkat				Kyynärivelet			
			Pentueet	Yhteensä *	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tukettu	Sairas	Tukettu %	Sairas %	Tukettu	Sairas	Tukettu %	Sairas %
1	ITIKKAKORVEN RUSORAHKASAMMAL	2016	5	31	0	0	8	3	26%	38%	7	4	23%	57%
2	C.I.E US MVA SET'R RIDGES GOING FOR GOLD	2007	4	20	0	38	4	0	20%	0%	4	2	20%	50%
3	HeW-16 LOKI PRIDE RAVANDJIL	2015	2	16	0	15	7	3	44%	43%	7	2	44%	29%
4	FI MVA TIURFOTEN'S JAGGER	2012	2	14	0	21	8	1	57%	12%	8	0	57%	0%
5	CENHAMN'S GOLDEN SPARKLES	2013	2	14	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
6	HU MVA TLNW-19 TLNW-19 BALTY-19 V-19 FAIRRAY N WINGFIELD NOBODY IS PERFECT BUT ME	2017	2	14	0	1	7	0	50%	0%	7	2	50%	29%
7	C.I.E EE MVA LV MVA LV MVA NATTASET UNFORGETTABLE LOVE	2014	2	11	0	8	5	1	45%	20%	5	0	45%	0%
8	FI MVA SE MVA NO MVA PRIHAN VIGGE	2018	1	10	0	0	2	0	20%	0%	2	0	20%	0%
9	TLNW-17 BLUE MOMENT'S LEGEND OF GOLDEN LEAGUE	2016	3	8	3	0	4	2	50%	50%	4	1	50%	25%
10	NATTASET TRUE WFLCOME	2017	1	8	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
11	LT MVA EEV-18 EEV-18 BENELUXV-18 LTV-20 V-21 SIIMLINE'S INTRODUCING MY DESIGN	2017	2	8	0	1	5	1	62%	20%	5	3	62%	60%
12	TLNW-14 REMIX BRUTUS	2013	1	7	0	14	4	3	57%	75%	4	2	57%	50%
13	ROYNÄSEN'S LUCA	2021	1	7	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
14	FERDESMYRAS B LILY WHITE HALTA	2013	2	7	0	0	4	0	57%	0%	4	0	57%	0%
15	FALCSAGANS BEEFEATER	2018	1	7	0	0	5	0	71%	0%	5	1	71%	20%
16	FI VMVA JEKUTTAJAN MYRSKYMERKKI	2015	1	6	0	8	6	1	100%	17%	6	0	100%	0%
17	LUCKSHERAY POINT GUARD	2019	1	6	0	0	3	2	50%	67%	2	2	33%	100%
18	C.I.E. FI VMVA LT MVA BY MVA RO MVA RO GR MVA LT VMVA BYV-13 BALTY-14 SIV-15 LTV-15 HeWV-19 VV-19 HeWV-21 VV-21 EUVW-21 BALTY-21 TLNW-21 EEVW-21 LVV-22 PMV-22 SIIMLINE ANGRY BIRD	2011	1	5	0	8	4	1	80%	25%	4	1	80%	25%
19	TAVVAÄTNOS CS KONA	2021	1	5	5	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
20	AIIIGASLAMMEN BUOLAŠ	2014	1	4	0	12	3	0	75%	0%	3	0	75%	0%

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Kartoitetaan rodun kyynärnivelten tila ja alentaa HD-astetta sekä C-, D- ja E-lonkkaisten osuutta kuvatuista koirista	Vain A ja B HD arvonn saaneet koirat jalostuksessa	Kuvausprosentit hieman nousseet. Käyttökoirilla ei ongelmaa. Ryhmällä muut haasteita riittävän hyvissä HD jalostusyhdistelmässä Kyynärkuvausprosentit hieman

HD ja ED kuvausprosentin nostaminen JTO kaudella		nousseet
<i>Rodun tehollinen populaation koko kasvuun vähintään 50 koiraa JTO-kaudella</i>	Jalostusyksilöiden valinta	Alle 50, ei ole toteutunut
<i>Tavoitteena sukusiitosasteen pitäminen korkeintaan 3 %:ssa JTO-kaudella</i>	Jalostusvalinnat	Pääsääntöisesti toteutunut
Käyttöominaisuuksien suhteen keskeisenä jalostustavoitteena on englanninsetteri, joka on tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä metsästyskoira.	Koiria enemmän kokeisiin Ominaisuusarviointien käyttöönotto ja analysointi	Toteutunut, koekäyntien määrä kasvanut
<i>Tavoitteena torjua rotumääritelmän ja rodunomaisen käyttötarkoituksen mukaisesta luonteesta poikkeavien yksilöiden yleistymisen populaatiossa luonnepoikkeamien (arat, vihaiset sekä hermostuneet) selvittämiseksi ja karsimiseksi kannasta.</i>	Omistajakyselyt ja muut tiedot koirien käyttäytymisestä ja luonteesta	Pääsääntöisesti toteutunut, arat ja varautuneet koirat eivät ole kyselyn mukaan lisääntyneet rodussa

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus on ollut vaihtelevaa, ollen viime vuosina kasvamaan päin tehollisen populaatiokoon laskiessa.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

PEVISA-ohjelmaan ajalle 1.1.2026-31.12.2030 esitetään muutosta CL- ja PRA rcd4 - geenitestien osalta seuraavasti;

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla CL -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on CL-geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla PRA rcd4 -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on PRA rcd4 -geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Kuva Matti Bäcklund

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Englanninsetteri on tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä metsästyskoira, joka terveytensä, luonteensa, rakenteensa ja käyttöominaisuuksiensa puolesta selviytyy oivallisesti rodun alkuperäisessä käyttötarkoituksessa, mutta myös ystävällisenä kotikoirana.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet

<p><i>Tavoitteena torjua rotumääritelmän ja rodunomaisen käyttötarkoituksen mukaisesta luonteesta poikkeavien yksilöiden yleistymisen populaatiossa luonnepoikkeamien (arat, vihaiset sekä hermostuneet) selvittämiseksi ja karsimiseksi jalostuksesta.</i></p>	<p><i>Käyttökokeista, rakennekatselmuksista ja näyttelyistä kertyvän luonnetiedon seuraaminen</i></p> <p><i>Suosittelaaan osallistumista luonnetestiin tai MH-kuvaukseen etenkin, jos koira ei osallistu rodunomaisiin kokeisiin.</i></p> <p><i>Luonne tulee huomioida jalostusyhdistelmien suunnittelussa.</i></p>
---	---

<p style="text-align: center;">Terveys</p>	
<p style="text-align: center;">Tavoitteet</p>	<p style="text-align: center;">PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet</p>
<p><i>Keskeisin jalostustavoite on englanninsetteri, joka ilmiasultaan ja perimältään terveenä selviytyy metsästyksessä ja kestää pitkäaikaisen raskaan fyysisen rasituksen.</i></p> <p><i>Tavoitteena on kartoittaa edelleen rodun kyynärnivelten tila ja alentaa HD-astetta sekä C-, D- ja E-lonkkaisten osuutta kuvatuista koirista.</i></p> <p><i>PEVISA:an jatketaan CL ja PRA rcd4 -statuksen kartoitusta</i></p> <p><i>HD ja ED kuvausprosentin nostaminen JTO kaudella</i></p>	<p><i>PEVISA: Lonkkaniveldysplasia (HD) ja kyynärniveldysplasia (ED): Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuva- ja kyynärnivellausunto</i></p> <p><i>PEVISA: jalostusyhdistelmän vähintään toinen koira on todettava geenitestillä terveeksi CL:n ja PRA rcd-4:n osalta</i></p> <p><i>Kannustetaan kasvattajia sulkemaan pois myös muita rodun sairauksia ja kertomaan niistä SKL terveystarkastuksessa ja koiran kuolinsyy ilmoituksena.</i></p>

<p style="text-align: center;">Lisääntyminen</p>	
<p style="text-align: center;">Tavoitteet</p>	<p style="text-align: center;">PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet</p>
<p><i>Tavoitteena on, että rodun hyvien lisääntymisominaisuuksien turvaamiseksi ei keinosiemennykseen tulisi turvautua muulloin kuin siirto- tai pakastesperman käytön yhteydessä.</i></p> <p><i>Tavoitteena, että yhä useammat suunnitellut pentueet toteutuvat</i></p>	<p><i>Nartuista kiinnostumattomat, astumishaluttomat urokset tulisi karsia pois jalostuksesta.</i></p> <p><i>Astutusongelmien yleisyyttä ja syitä laajemmin olisi syytä selvittää, esimerkiksi tarkemmilla kyselyillä ja kasvattajien haastatteluilla.</i></p>

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
<p><i>Ulkomuotoon liittyvänä keskeisenä jalostustavoitteena on rotumääritelmän ja rodunomaisen käyttötarkoituksen mukaisen ulkomuodon ja rakenteen säilyttäminen.</i></p> <p><i>Tavoitteina on mm. käyttötarkoitukseensa soveltuvan tyylikkään rotutyypin hyväksyttäminen ja vaaliminen, tasapainoinen ja riittäväluustoinen rakenne, oikea sukupuolileima sekä ryhdikkäiden ja eloisien liikkeiden vaaliminen ja rakenteellisten virheiden vähentäminen.</i></p>	<p><i>Näyttelyarvosteluissa tulee aina pitää mielessä koiran käyttötarkoitus. Englanninsetterin tulee olla tyylikäs, hyväryhtinen ja kevyt mutta kuitenkin lihaksikas ja rakenteeltaan kestävä.</i></p> <p><i>Koiran ulkomuotoarvioinnissa tulee huomioida, että kokoa tärkeämpi on oikeanlainen tyyppi ja selkeä sukupuolileima. Ulkomuotoarvostelussa tulee aina suhteuttaa koko ja vahvuusaste.</i></p> <p>Huolehditaan tuomarikoulutukseen nähtäville erityisesti käyttölinjaa edustavia yksilöitä, joiden rakenne vastaa rodunomaista käyttötarkoitusta</p> <p>Rakennekatselmukseen osallistuvien koirien lisääminen järjestämällä ne niin, että koirilla on mahdollisuus osallistua.</p>

Käyttöominaisuudet	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
<p>Käyttöominaisuuksien suhteen keskeisenä jalostustavoitteena on englanninsetteri, joka on tyylikäs, laajahakuinen ja linnunkäsittelytaidoiltaan hyvä metsästyskoira.</p> <p>Elegantin tyylin ja tulisen metsästysinnon rinnalla kehitetään tasapainoista luonnetta, helppoa koulutettavuutta ja yhteistyöhalua.</p> <p>Tavoitteina ovat myös mm. linnun oton täsmällisyys ja lentoonajon halukkuus.</p>	<p><i>Kertyvän ominaisuusarviointitiedon uudenlainen hyödyntäminen jalostuksen apuna.</i></p> <p><i>Tavoitteena saada edelleen useampi käyttötaustainen rodunomaisiin kokeisiin myös ikäkausikilpailujen jälkeen.</i></p>

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
<p><i>Englanninsetteripopulaatiota koskeva keskeinen jalostustavoite ovat rodun jalostuspohjan laajentaminen ja terveyden vaaliminen.</i></p> <p><i>Tavoitteena rodun tehollinen populaation koko kasvuun vähintään 50 koiraa JTO-kaudella</i></p> <p><i>Tavoitteena sukusiitosasteen pitäminen korkeintaan 3 %:ssa JTO-kaudella</i></p> <p><i>Suomen ja ulkomaiden geenimateriaalin monipuolisella hyödyntämisellä estetään rodun elinvoiman heikkenemistä ja rajoitetaan lisääntymis- ja terveysongelmia.</i></p>	<p><i>PEVISA: Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.</i></p> <p><i>Suosittellaan yksittäisten urosten tasapainoista käyttöä jalostuksessa huomioiden niiden sukulaisuussuhteet.</i></p> <p><i>Suosittellaan valitsemaan tuotavat koirat ja ulkomaiset jalostuskumppanit sukulinjoista, jotka laajentavat rodun jalostuspohjaa maassamme</i></p>

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

Lonkkaniveldysplasia (HD) ja kyynärniveldysplasia (ED):

Pentujen vanhemmista tulee olla ennen astutusta annettu lonkkakuva- ja kyynärnivellausunto.

Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 12 kuukautta.

Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste B.

Kyynärniveltutkimustulos aste 3 on hylkäävä (7.5 Kennelliiton yleisen jalostuksen tavoiteohjelman vastainen jalostuskäyttö)

Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeus: Ei vaadita kyynärkuvaustulosta (Päivitetty 1.1.2016)

Neuronaalinen ceroidi lipofuscinoosi (CL):

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla CL -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on CL-geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

PRA rcd4 (Progressive Retinal Atrophy, etenevä verkkokalvon surkastuma):

Pentujen vanhemmista vähintään toisen tulee olla PRA rcd4 -geenitestin osalta vapaa (clear). Jos toinen vanhemmista on PRA rcd4 -geenitestissä vapaa, toista vanhempaa ei ole välttämätöntä geenitestata.

Voimassa olevassa PEVISA-ohjelmassa on jälkeläisrajoitus:

Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Rotuyhdistyksen yleiset pentueilmoitusehdot ovat hyvä suunta jalostukseen käytettävien koirien suositukseksi:

Yleistä

Kasvattajan tulee olla Suomen Kennelliiton ja rotujärjestön (KKK-HHS ry) jäsen

Pentuesuunnitelma on toimitettava rotujaokselle viimeistään 1 kk ennen astutusajankohtaa

Rotujaos tuo julkaisussa esiin joko kasvattajan raportoimat tai muuten esiin tulleet pentujen terveyteen mahdollisesti vaikuttavat tiedot. (esim. hammaspuutos, häntämutka, purentavika, napatyrä)

Kasvattajan tulee ilmoittaa pentuvälitykseen tiedot tarkasta astutusajasta, pentueen syntymästä, lukumäärästä (nartut/urokset), varauksista ja viimeisen pennun luovutuksesta

Oheiset käyttökoetus-, näyttelytulos- ja terveysvaatimukset koskevat suunnitelman molempia vanhempia

Rotujaos voi halutessaan asettaa näiden vaatimusten lisäksi rotukohtaisia erityisvaatimuksia

Nämä vaatimukset koskevat kotimaisia pentuesuunnitelmia; rotujaos voi halutessaan julkaista myös ulkomaisia pentuesuunnitelmia harkintansa mukaan

Käyttökoetus

Koiralla tai sen lähisukulaisella (vanhemmat tai pentuesisaret) on oltava käyttökoepalkinto rodunomaisesta kokeesta (KAKE, KAME, KATU) tai sijoitus kilpailusta (Kultamalja, Derby), myös vastaavat tulokset pohjoismaisissa käyttökokeissa hyväksytään

Näyttelytulos

Koiralla on oltava hyväksytty näyttelytulos virallisesta arvosteluluokasta (ei pentuluokka)

Terveys

Koiran tulee täyttää rodun PEVISA-vaatimukset

Koiran tulee olla lonkkakuvattu ja HD-tuloksen on oltava A tai B

Näiden lisäksi on suositeltavaa, että koira, jolla on todettu olkanivelen kasvuhäiriö (OCD) rajataan jalostuskäytön ulkopuolelle. Jalostukseen käytetään vain PRA rcd4- ja CL- tutkimuksen osalta normaali – normaali tai normaali – kantaja yhdistelmiä.

Luonteen piirteet, jotka kyselyssä todettiin ominaisuuskyselyssä melko yleiseksi; hermostuneisuutta ja arkuus eivät ole suositeltavia ominaisuuksia jalostuskäyttöön tarkoitetuille koirille. Nämä ovat luonteen ominaisuuksia, jotka vaikuttavat merkittävästi koirien käyttöominaisuuksiin sekä niiden päivittäiskäyttäytymiseen.

Suosittelaaan luonnetesteihin osallistumista

Ääniarvoja koiria ei saa käyttää jalostukseen

Hermostuneita ja arkoja yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen

Lisäksi käyttöominaisuuksien osalta linnun oton täsmällisyys ja lentoajan halukkuus ovat tärkeitä ja vaalittavia piirteitä rodun yksilöissä. Tästä syystä ei ole suositeltavaa käyttää jalostukseen koiria, joilla esiintyy toistuvasti usein tuloksettomia seisonoja tai koiria, jotka kieltäytyvät toistuvasti ajamasta tervettä riistalintua lentoon.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

PEVISA-ohjelman jälkeläisrajoitus: Koiralla ei saa pentueen rekisteröintihetkellä olla yli 25 rekisteröityä jälkeläistä Suomessa. Viimeinen sallittu pentue voidaan kuitenkin rekisteröidä kokonaisuudessaan.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

KKK-HHS ry:n alaisuudessa on yhteensä viisi rotua, joista jokaisen populaatio on suhteellisen pieni. Jalostuksen ohjauksessa päävastuu on rotujaoksilla, mutta vuodesta 2012 rotujärjestöllä on ollut myös yhteinen jalostustoimikunta, jonka ensisijaisena tavoitteena on tehostaa kaikkien rotujen tiedon keruuta. Kerholla on myös erinäisiä toimikuntia, jotka vastaavat mm. kaikkien viiden rodun ulkomuoto- ja ylituomarikoulutuksesta sekä julkaisuista. Toimikuntien tehtäviä ei tässä yhteydessä ole erikseen listattu, koska toimikunnat toimivat yhteistyössä kunkin rotujaoksen kanssa.

Hallitus

Järjestää koulutusta toimihenkilöilleen.

Seuraa toimikuntien toimintaa ja varmistaa että JTO:n tavoitteet saavutetaan.

Ylläpitää suhteita Suomen Kennelliittoon ja sen alaisiin järjestöihin, ulkomaisiin rotujärjestöihin.

Jalostustoimikunta

Järjestää jalostuskatselmuksen.

Ylläpitää rodun oman tietokannan käyttöönottoa.

Järjestää terveystutkimusmahdollisuuksia ja hallinnoi rotujärjestön terveystaloutta.

Valmistele ja toteuttaa tarvittavat kyselyt jäsenistölle tiedonkeruuta varten.

Koordinoi ja valmistele mahdollisuuksia kerätä lisätietoa rotujen luonteesta.

Hankkii tarvittaessa asiantuntijalausuntoja kasvattajia askarruttaviin kysymyksiin.

Englanninsetterijaos

Ennen nykyisen PEVISAn päättymistä tarkastelee, onko PEVISA ajan tasalla vai tarvitaanko siihen muutoksia.

Seuraa rodun tunnuslukuja käyttöominaisuuksien, luonteen, terveyden ja populaation osalta ja tiedottaa niistä rotujärjestön kanavissa

Seuraa rodun terveyteen liittyvää tutkimustietoa

Antaa urossuosituksia niitä toivoville kasvattajille.

Järjestää koulutusta sekä kasvattajille että jäsenistölle.

Suunnittelee jalostusindeksien ja rakennekatselmuksista saatavan tiedon hyödyntämistä.

Kehittää kansainvälistä yhteistyötä.

Järjestää vuosittain rodunomaisia kokeita mm. rotumestaruuskilpailun.

Päivittää voimassa olevia jalostussuosituksia tarpeen mukaan ja reagoi mahdollisiin muutostarpeisiin nopeasti.

Esittää ylituomariehdokkaita erikoisnäyttelyyn vuorollaan

Nimeää vuosittain vuoden setterit.

Ylläpitää ja päivittää ulkomuototuomarikoulutuksessa käytettävää opetusmateriaalia ja järjestää koiria koulutusmateriaaliksi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Taulukko 14. Rotuun kohdistuvat riskit ja niihin varautuminen sekä riskien mahdollisen toteutumisen merkitys

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Merkitys
Pohjoismainen yhteistyö katkeaa	Eri tulkinnat rodun koosta ja käyttötarkoituksesta	Kehitetään monipuolisesti kansainvälisyyttä	Vaikutetaan kansainvälisen yhteistyön avulla rotumääritelmään	Geenipoolin pienenemistä ja jalostuksen vaikeutumista
Rodun elinvoimaisuuden heikkeneminen	Pieni populaation tehollinen koko ja sisäsiitosasteen kasvu	<i>Kasvattajien valistus ja ohjaus jalostuspäätösten tekovaiheessa</i> <i>Ulkomaisen jalostus koira-aineiston parempi tuntemus</i>	<i>Käytettävissä olevan geenipoolin tehokas käyttö, kotimaista populaatioita laajentavat tuonnit, jalostusyhdistelmien suunnittelu</i>	Resessiiviset sairaudet lisääntyvät, käyttöominaisuudet heikkenevät, lisääntymiskyky laskee
Luonneongelmien yleistymisen johtaa ongelmiin	Arkoja tai vihaisia yksilöitä käytetään jalostukseen	Kasvattajien ja tuomareiden informointi	Luonneongelmaiset yksilöt tunnistetaan ja rajataan jalostuksesta	Kiinnostus rotua kohtaan heikkenee, käyttöominaisuudet heikkenevät, jalostus vaikeutuu
Rodun käyttöominaisuudet heikkenevät	Kasvattajat eivät ole kiinnostuneita käyttöominaisuuksista, huonot lintuvuodet	Kasvattajien ja tuomareiden informointi, riistanhoitoon kannustaminen Ominaisuusarvioinnin kehittäminen	Kiinnitetään huomiota rodun alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyviin perinnöllisiin ominaisuuksiin koko koirakannassa Rodunomaiset käyttökokeet, joihin koiran voi tuoda koulutuksellista puutteista huolimatta ominaisuusarvioitavaksi (ES Open)	Rotutyypin ja käyttötarkoituksen muuttuu
Rodun hallittavuus metsästyksessä heikkenee	Jalostuksessa suositaan liikaa juoksu- ja riistaintoisia koiria	Kasvattajien ja koetuomareiden informointi	Riistainnon rinnalla korostetaan koulutettavuutta ja yhteistyöhalua	Kiinnostus rotua kohti koti- ja metsästyskoirana laskee, jalostus vaikeutuu
<i>Rodun HD-aste huononee, C, D- ja E-lonkat lisääntyvät</i>	Ulkomaisten jalostuskoirien epäluotettavat terveystulokset	<i>Kasvattajien valistus. Rekisteröinnin raja-arvo säilyy B:nä Suomessa. Kasvattajien toivotaan huomioivan tämän myös ulkomailla.</i>	Jalostukseen käytetään terveitä koiria.	Koirien hyvinvointi ja metsästyskelpoisuus heikkenee, kiinnostus rotua kohtaan laskee.
Rodun ED-aste huononee, sairaiden yksilöiden lisääntyminen populaatiossa	Jalostukseen käytetään edelleen myös 1 j2 arvon saaneita koiria yksilöitä	<i>Kasvattajien valistus, PEVISA-ohje voimassa: jalostuskoirien ED-aste tunnettava, rekisteröinnin raja-arvon</i>	Jalostukseen käytetään terveitä koiria	Koirien hyvinvointi ja metsästyskelpoisuus heikkenee, kiinnostus rotua kohtaan laskee

	huolimatta tutkimustuloksesta	<i>3 ohella toivotaan 1 ja 2 arvojen saaneiden jäävän pois jalostuskäytöstä</i>		
<i>Neuronaalinen ceroidi lipofuscinoosi (CL) yleistyy rodussa</i>	CL taudin esiintyvyys lisääntyy	Kasvattajien valistus. <i>PEVISA-ohje; Vähintään toisen yhdistelmän vanhemmista tulee olla CL - terve, tällöin toista vanhempaa ei tarvitse testata</i>	Käytetään jalostuksessa vain ko. sairauden osalta sellaisia yhdistelmiä, että sairaita koiria ei ole mahdollista syntyä	Rodun terveydentila heikkenee. Kiinnostus rotua kohti koti- ja metsästyskoirana laskee, jalostus vaikeutuu
<i>PRA rcd4 (Progressive Retinal Atrophy, etenevä verkkokalvon surkastuma) yleistyy rodussa</i>	PRA rcd4 taudin esiintyvyys rodussa lisääntyy	Kasvattajien valistus. <i>PEVISA-ohje; Vähintään toisen yhdistelmän vanhemmista tulee olla PRA rcd4 - terve, tällöin toista vanhempaa ei tarvitse testata</i>	Käytetään jalostuksessa vain ko. sairauden osalta sellaisia yhdistelmiä, että sairaita koiria ei ole mahdollista syntyä	Rodun terveydentila heikkenee. Kiinnostus rotua kohti koti- ja metsästyskoirana laskee, jalostus vaikeutuu
Rodun rakenne ja ulkomuoto ei sovellu metsästyksen, rodun ulkomuoto ei vastaa rotumääritelmää	Jalostuksessa suositetaan liian suuria, raskarakenteisia ja löysästi liikkuvia yksilöitä tai kehitetään käyttöominaisuuksia (vauhtia) ulkonäön kustannuksella liian pieniä suosien	Kasvattajien ja tuomareiden informointi, kansainvälinen yhteistyö rotumääritelmän suhteen	<i>Jalostuksessa käytetään rodunomaiseen käyttötarkoitukseen soveltuvia yksilöitä, ulkomuotoa vaalitaan käyttöominaisuuksien rinnalla. Kokoa tärkeämpi on oikea tyyppi ja selkeä sukupuolileima. Ulkomuotoarvostelussa tulee aina suhteuttaa koko ja vahvuusaste.</i>	Rotutyypin ja/tai käyttötarkoituksen muuttuu, koko kasvaa tai pienenee
Rodun kahtiajako kasvaa	Korostetaan liikaa omaan käyttötarkoitukseen liittyviä ominaisuuksia alkuperäisen, rodun ideaalina olevan käyttötarkoituksen kustannuksella	Kasvattajien ja tuomareiden informointi, kansainvälinen yhteistyö rotumääritelmän suhteen	Vertailukohtana käytetään yhtenäisesti rodulle toivottuja, alkuperäisen käyttötarkoituksen mukaisia piirteitä	Populaatio jakautuu kahtia, ulkomuodon eriytyminen kiihtyy, jalostus vaikeutuu jakaessaan populaatioita entistä pienempiin osiin, käyttölinjaiset jäävät ulkopuolelle

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 15. JTO 2026 -2030 toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2026	JTO ja PEVISA-ohjelma voimaan, rakennekatselmusten aktivointi
2027	Väliyhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta
2027	Rodun ulkomuodon ja rakenteen seuranta. Kennelliiton terveystarkastus, Norjan SLO-projektin tutkimuksen seuranta ja kooste
2028	Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta, tarkennettu kasvattajakysely lisääntymisasiosta
2028	PEVISA-ohjelman ajantasaisuuden arviointi
2029	Väliyhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta
2029	Rakennekatselmuksen arviointien seuranta ja yhteenvedon koostaminen; rakenne- ja luonne
2029	Käyttökoetulosten seuranta ja yhteenvedon koostaminen
2029	Päivitetty omistajakysely uuta JTO:ta silmällä pitäen. Kennelliiton terveystarkastus
2030	Uusi JTO valmistuu

JTO:n ja PEVISA:n vaikutuksen seuraaminen

Rotujärjestö seuraa rodun terveystilannetta sekä luonteen, käyttöominaisuuksien että ulkomuodon kehityksen osalta. Ensisijaisesti tavoiteohjelman toteutumisen valvonta on rotujaoksen tehtävä, jonka toimia puolestaan valvoo KKK-HHS ry:n hallitus. Rotuyhdistyksen jalostustoiminta tukee rotujaoksen tehtäviä jalostukseen liittyvissä asioissa. Tavoiteohjelmaan kirjatut tavoitteet pyritään ottamaan huomioon vuosittain englanninsetterijaoksen toimintaa suunniteltaessa keskittyen perinnöllisten sairauksien ja koirien luonteen seurantaan.

Perustilastoinnin ohella ja käyttöönotetun rotujärjestön tietokannan avulla tavoitteena on saada materiaalista irti yksityiskohtaisempaa tietoa. Mahdollisuuksia käyttöominaisuuksien ja luonteen seurantaan parantaa esimerkiksi uusi koearviostelukaavake, jossa erilaisia metsästyksen liittyviä ominaisuuksia arvostellaan numeerisesti. Näyttelyarviostelujen kohdalla jatkossa seurataan edelleen erityisesti mittausaktiivisuuden ja mittaustulosten kehitystä sekä luonteeseen liittyviä mainintoja.

Terveiden osalta on lonkka- ja kyynärkuvausten ohella pyrittävä kannustamaan koiran omistajia tutkimaan ja sulkemaan pois muitakin rodun sairauksia. Tutkimuksia tekemällä on paremmat mahdollisuudet puuttua hiipiviin ongelmiin jo niiden esiinnousuvaiheessa.

Tärkeän tilaisuuden seurata sitä kulkeeko kehitys tavoiteohjelman toivomaan suuntaan, antavat myös jaoksen ja kerhon järjestämät erilaiset koulutuspäivät ja roturingit, joissa teemat ja aihepiirit vaihtelevat. Näissä tilaisuuksissa on mahdollisuus nähdä koiria omistajineen käytännön harjoituksissa ja toisaalta jakaa tietoa rotuun ja sen jalostukseen liittyvistä asioista.

Käytössä olevan materiaalin paremman hyödyntämisen ohella tehdään myös yhteistyötä jalostustoimikunnan kanssa osallistumalla ja järjestämällä vuosittain yhteisissä tapahtumissa keskusteluja ja terveystutkimuksia mm. PEVISA-ohjelmaan sisällytettyjen CL ja PRA tulosten kartoittamiseksi. Nämä antavat jaos- ja jalostustoimikunnalle tärkeän tiedon lisäksi myös rodun harrastajille hyvän lähtökohdan seuraavan JTO:n strategioiden ja päämäärien tarkasteluun. Sekä toimii hyvänä käytännön työkaluna rodun terveyden tilanteen seurannassa.

7. LÄHTEET

Englannin kennelklubin internetsivut: <http://www.thekennelclub.org.uk/> /
<https://www.thekennelclub.org.uk/getting-a-dog/are-you-ready/vulnerable-native-breeds/>

Kanakoirakerho-Höndshundssektionen ry internetsivut: www.kkk-hhs.fi

Kanakoirakerho-Höndshundssektionen ry jalostustietokanta
<https://koiratietokanta.fi/kanakoirakerho/haekoira.php?lang=fi>

MMT Katariina Mäki 5.8.2013, Kennelliitto
<https://www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-jalostus/tietoa-jalostuksen-tueksi/perinnollinen-monimuotoisuus-ja-jalostuspohja>

Norjan englanninsetterikerhon (NESK) sivut: <https://www.nesk.no/>

Norjan kennelliiton Internet sivut: www.nkk.no

Norjan kennelliiton tietokanta, Dogweb; <https://www.nkk.no/nkk/dw/>

Ruotsin kennelliiton Internet sivut: www.skk.se

Ruotsin kennelliiton tietokanta, Hunddata; <http://hundar.skk.se/hunddata/>

SKL englanninsetterin terveystutkimuksen tulokset 1/2025

Suomen Kennelliiton Internet sivut; www.kennelliitto.fi

Suomen Kennelliiton jalostustietokanta, Koiranet; www.jalostus.kennelliitto.fi

Tanskan kennelliiton Internet sivut: www.skk.se

Tanskan kennelliiton tietokanta, Hundeweb; <http://www.hundeweb.dk/>

Kirjallisuus:

Allez, Avance, Apporte-sata vuotta seisovien lintukoirien historiaa
Otto Ramel: Kuinka koulutan kanakoirani, pointterit ja setterit kotona ja kentällä

Muut:

ES-jaos: omistajakysely 4/2024. n= 125

IEWG:n kyynärniveldysplasian arvosteluasteikko: <http://www.vet-iewg.org/>

Kanakoirakerho-Höndshundssektionen ry, Englantilaiset kanakoirakokeet Suomessa 2015-2024, yhteenveto (VOI/AVO/NUO-kokeet Suomessa)

Kanakoirakokeiden säännöt/ tuomariohje

Kennelliiton terveystarkastus. 1/2025 mennessä vastanneet. n= 153
Kanakoirakerho-Höndshundssektionen ry, Koestatistiikka 2015 -2024

Koirien kuurous: <http://www.lsu.edu/deafness/deaf.htm>

The University of Sydney, Listing of Inherited Disorders in Animals (LIDA)

8. LIITTEET

Liite 1: Rotumääritelmä

Liite 2. Rakennekatselumuoto

Liite 3. Ominaisuusarviointikaavake

Liite 1: Rotumääritelmä

ENGLANNINSETTERI ROTUMÄÄRITELMÄ

KÄYTTÖTARKOITUS: Seisova lintukoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 7 kanakoirat

Alaryhmä 2.2 brittiläiset ja irlantilaiset pointterit ja setterit käyttökoetus vaaditaan.

YLEISVAIKUTELMA: Keskikokoinen, puhdaslinjainen, olemukseltaan ja liikkeiltään tyylikäs.

Selvennys: Jalo, kevyt, mutta voimakas metsästyskoira, jonka linjat ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat elegantit ja rakenne ilmentää nopeutta ja kestävyyttä. Lihakset ovat teräksiset ja ryhti hyvä. Ilme lempeä ja ystävällinen, hieman surumielinen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Hyvin aktiivinen ja riistaintoinen. Erittäin ystävällinen ja hyväluonteinen.

PÄÄ: Korkea-asentoinen, pitkä ja melko kuiva.

Kallo: Kallo soikea korvien välistä, riittävän tilava. Niskakyhmy selvästi erottuva.

Otsapenger: Selväpiirteinen

Kirsu: Musta tai maksanväriäinen karvapeitteen värin mukaan. Sieraimet avarat.

Kuono: Kohtalaisen syvä ja lähes suorakaiteen muotoinen. Etäisyys otsapenkereestä kuononkärkeen sama kuin niskakyhmystä silmiin.

Huulet: Eivät liian riippuvat.

Leuat/ hampaat / Purenta: Leuat vahvat ja lähes yhtä pitkät. Täydellinen ja säännöllinen leikkaava purenta; ylähampaat peittävät tiiviisti alahampaat suorassa kulmassa leukoihin nähden. Täysi hampaisto toivottava.

Selvennys: Pään asento selvästi selkälinjan yläpuolella ja muodostaa selkälinjan kanssa loivasti nousevan linjan. Pää pitkä, kapea ja kuiva. Otsapenger eli "stop" ja niskakyhmy selvät. Selkeä otsaurre ja kulmakaaret, "meislatut" posket. Edestä katsoen kallo kaartuu loivasti korvasta korvaan, sivulta katsoen pääläen, kuononselän ja huulenalareunan oltava yhdensuuntaiset. Etäisyys kuonon kärjestä otsapenkereeseen samanpituinen kuin otsapenkereestä niskakyhmyyn. Kallon on ylhäältä katsoen oltava lähes suorakaide. Kuono-osan oltava riittävän syvä, suorakaiteen muotoinen niin sivuilta kuin ylhäältä katsoen. Kirsun oltava musta tai tummanruskea, laajasieraiminen. Huulet ovat hyvin kehittyneet, eivät löysät, riippuvat tai paksut.

Silmät: Kirkkaat, lempeät ja ilmeikkäät. Väri vaihtelee pähkinänruskeasta tummanruskeaan, mitä tummemmat silmät sen parempi. Vaaleammat silmät hyväksytään vain maksavalkoisilla (liver belton) koirilla. Silmät ovat soikeat, eivät ulkonevat.

Selvennys: Silmät keskisuuret, kirkkaat, tummat, ilmeikkäät ja eloisan älykkäät. Vaaleat, sisään painuneet tai ulkonevat silmät ovat virheelliset. Silmäluomien oltava tiiviit.

Korvat: Kohtalaisen pitkät, matalalle kiinnittyneet, kauniisti päänmyötäisesti laskeutuvat. Ylempi osa silkinhienon, kärki samettisen karvan peitossa.

Selvennys: korvat keskisuuret. Ei spanielinkorvat. Korvien trimmaaminen niin että pitkät karvat poistetaan, on virhe.

KAULA: Melko pitkä, lihaksikas, kuiva. Niskalinja hieman kaartuva, jalo ja tyylikäs. Kaula levenee lapoja kohti. Ei löysää kaulanahkaa.

Selvennys: Löysä kaulanahka, lyhyt ja paksu kaula virheitä.

RUNKO: Kohtuullisen pituinen.

Selkä: Lyhyt ja suora.

Lanne: Leveä, hieman kaareva, vahva ja lihaksikas.

Rintakehä: Syvä ja leveä lapojen kohdalla, tilava ja pitkä. Viimeisetkin kylkiluut pitkät.

Selvennys: Runko on suorakaide eli korkeuttaan pidempi. Selkälinjan oltava ryhdikäs, kaulan tyvestä lantioon loivasti viettävä, lantio hieman jyrkemmin hännän tyveen viettävä, uroksella selvemmin kuin nartulla. Lanneosa melko lyhyt, lantio suhteellisen pitkä, leveä ja voimakas. Selän lihaksisto teräksinen. Pitkä, veltto ja ryhditön tai köyry tai notko selkä ja lanneosa ovat virheelliset, samoin kuin jyrkkä, lyhyt ja heikosti kehittynyt lantio. Rintakehä tilava, pitkä ja ulotuttava kyynärpäiden tasalle ja eturaajojen väliin, poikkileikkaukseltaan munan muotoinen. Viimeisten kylkiluiden oltava hyvin kehittyneet = riittävän pitkät. Tynnyrimäinen rintakehä tai ns. kölirinta ovat virheitä samoin kapea, litteä rintakehä.

Häntä: Lähes selkäviivan tasolle kiinnittynyt, keskipitkä ei ulotu yli kintereen, ei kihara- eikä nyörikarvainen. Hieman kaareva tai sapelinmuotoinen, ei ylöspäin kääntynyt. Hännän karvoitus on lippumainen tai hännässä on pitkät, riippuvat hapsut, hännän tyvessä karva on lyhyempää. Karva pitenee hännän puoliväliin ja lyhenee vähitellen kohti kärkeä. Karva on pitkä, kiiltävää, pehmeää, silkkistä, laineikasta mutta ei kiharaa. Koira heiluttaa eloisasti häntäänsä liikkeessä, eikä nosta selkälinjan tasoa korkeammalle.

Selvennys: Keskipitkä, korkeintaan kintereeseen ulottuva, tyvestä vahva ja kärkeä kohti oheneva, suora tai lievästi sapelimainen, selkäviivan jatkona vilkkaasti ja elävästi liikkuva. Virheitä on liian pitkä häntä, tyvestä heikko häntä ja selkäviivan yläpuolella kannettu. Häntä ei saa myöskään olla liian kaareva tai mutkalla. Koukkuhäntä (=nivelvika) nollaava virhe.

Raajat

Eturaajat:

Lavat: Taakse sijoittuneet, viistot.

Kyynärpäät: Tiiviisti rungonmyötäiset

Kyynärvarret: Suorat, hyvin lihaksikkaat, pyöreäluiset.

Välikämmenet: Lyhyet, vahvat, pyöreäluiset ja suorat.

Etukäpälät: Päkiät vahvat. Käpälät tiiviit. Varpaat kaarevat ja tiiviisti yhdessä, varpaiden välissä suojaava karvoitus.

Selvennys: Lapojen oltava lihaksikkaat, pitkät ja viistot sekä tiiviisti runkoon liittyvät. Lapaluun pituus sama kuin olkavarren. Eturaajojen liikkeiden oltava vapaat, joustavat ja elegantit. Eturaajat suorat, kuivat. Voimakkaat luut ja lihakset. Kyynärvarren ja välikämmenen kulman oltava selvä, mutta ranne ei liian taipuisa. Ulko- tai sisäkierteiset kyynärpäät ja käpälät ovat virheitä. Käpälät soikeat, polkuanturat joustavat ja voimakkaat. Hajavarpaisuus ja litteät, heikot polkuanturat virheitä.

TAKARAAJAT: Lihaksikkaat, myös sääri. Pitkät lonkkanivelestä kintereeseen.

Reidet: Pitkät.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Kintereet: Matalat, eivät ulko- eivätkä sisäkierteiset.

Takakäpälät: Kuten etukäpälät.

Selvennys: Takaraajat kintereeseen saakka pitkät, hyvin kulmautuneet, joustavaliikkeiset. Reisien lihasten oltava leveät ja voimakkaat. Luusto vahva ja suhteessa koiran kokoon. Virheitä ovat ulko- ja sisäkierteiset kintereet ja käpälät sekä hentoluisuus ja lihasköyhyys.

LIIKKEET: Vapaat ja sulavat ilmentäen nopeutta ja kestävyttä. kintereet liikkuvat vapaasti ilmentäen hyvää takaraajan työntövoimaa. Takaa katsottuna koko takaraaja on samassa linjassa. Liikkuu ryhdikkäästi.

Selvennys: Liikkuu ryhdikkäästi ja joustavasti pitkin askelin.

KARVAPEITE

Karva: Niskasta lähtien kauttaaltaan hieman laineikasta, pitkää ja silkkistä, ei kiharaa. Etu- ja takaraajoissa runsaat hapsut, jotka ulottuvat lähes käpäliin.

Selvennys: Karvapeite kohtalaisen pitkää, sileää, kiiltävää, silkkimäistä ja tiheää. Suoraa tai loivasti lainehtivaa, rungon myötäistä. Pehmeä, pumpulimainen, kuiva ja kiilloton ovat virheellisiä ja mainittava arvostelussa, koska ne haittaavat koiran työskentelyä samoin kuin ylenpalttinen turkki ja hapsutus. Karva on pidempää korvissa tyvestä keskikohtaan ja lyhenee korvien kärkeen siten, että korvan reunassa on lyhyttä karvaa ja reuna näkyvissä. Karva on pitkää myös raajojen takaosissa ja rinnan alaosassa, vatsan alla ja hännässä. Sen sijaan kaulan alla se on keskipitkää muodostaen kaularöyhelön. Hännän karvoitus muodostaa kauniin viirin, joka hännän tyvessä on lyhyempää, keskellä pisintä ja lyhenee hännän kärkeen tasaisesti. Pään alueella leuan alla ja nielun alueella sekä raajojen etupuolella karva on lyhyttä ja sileää.

VÄRI: Mustavalkoinen (blue belton) oranssivalkoinen (orange belton) keltavalkoinen (lemon belton) maksavalkoinen (liver belton) tai kolmivärinen, joka on mustavalkoinen tai maksavalkoinen parkinruskein (tan) merkein. Tasainen pienipilkkuisuus on suotavampaa kuin suuriläikkäisyys.

Selvennys: Pohjaväri on valkoinen. Musta, tummanruskea tai keltaruskea muodostavat yhtäjaksoisempia läiskiä tai pienempiä pilkkuja. Toivottavat värit ovat ns. belton-tyyppiä blue-belton, orange-belton, lemon-belton, liver-belton tai kolmivärinen (mustavalkea-tan, kelta-valkea-tan). Myös aivan valkoinen hyväksytään, kunhan pigmenttiä on riittävästi.

FCI:N ROTUMÄÄRITELMÄTOIMIKUNNAN HUOMAUTUS: Englanninsetterin karvapeitteen erityisestä pienipilkkuisesta väryksestä käytetään tavallisesti sanaa ”belton”. Belton-niminen kylä sijaitsee Northumberlandissa. Ilmaisun keksi rodun kasvattaja Edward Laverack, ja se levisi yleiseen käyttöön hänen rotuansa käsittelevästä kirjastaan. Hänen jalostustyöhönsä on ollut ratkaiseva merkitys englanninsetterin ulkomuotoon.

KOKO JA PAINO

Urokset: 65–68 cm

Nartut: 61–65 cm

Selvennys: Muissa pohjoismaissa urokset 62–64 cm ja nartut 55–59 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista on luettava virheiksi ja suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

Vihaisuus ja arkuus

Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla on oltava kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Selvennys = Rotujärjestön jalostustoimikunnan lyhennelmä vanhasta pohjoismaisesta ns. Fazerin 1930-luvulla laatimasta rotumääritelmästä.

Liite 2. Rakennekatselmuslomake

KANAKOIRAKERHOLLE

Aika		Paikka		Numero		Arvostelu luokka	
Koiran rekisterinumero		Syntymäaika		Rotukoodi		Rotu ja sukupuoli	
Koiran nimi							
Omistaja						Puhelinnumero	
Osoite						Tiedot saa julkaista rotujärjestön tietokannassa ☐ kyllä ☐ ei	
Korkeus cm		Pituus cm		Kivekset ☐ normaalit ☐ 1 kives ☐ puuttuu		Arvostelija	
ROTU- JA RAKENNETYYPPI, SUKUPUOLILEIMA				RUNKO/ALALINJA			
Rakenne ① rodunomainen ② liian kevyt ③ liian raskas ④ liian kapea				Eturinta ① rodunomainen ② puuttuu ③ niukka ④ liian voimakas			
Mittasuhteet ① rodunomainen ② liian lyhyt ③ liian pitkä				Rintakehä ① rodunomainen ② liian kapea ③ liian leveä			
-pään koko ① koiran kokoon sopiva ② liian pieni ③ liian suuri				-syvyys ① rodunomainen ② liian matala ③ liian syvä			
Sukupuoleima ① selvä ② vähän epäselvä ③ sukupuolileima puuttuu				-pituus ① rodunomainen ② liian lyhyt ③ liian pitkä			
Rotutyypin ① erinomainen ② eritt. hyvä ③ hyvä ④ tyydyttävä ⑤ heikko				-kaarevuus ① rodunomainen ② liian litteä ③ tynnyrinta			
				-kölirinta ① ei kölirintaa ② vähän köllä ③ paljon köllä			
				Vatsaviiva ① hieman kohoava ② suora ③ voimakkaasti kohoava			
PÄÄ				ETURAAJAT			
Ilme ① rodunomainen ② ei rodunomainen				Lapa ① rodunomainen ② pysty ③ liian viisto			
Purenta ① leikkaava pur. ② yläpur. ③ ositt. yläpur. ④ tasapur. ⑤ ositt. tasapur. ⑥ alapurenta ⑦ ositt. alapur. ⑧ ristipurenta ⑨ kapea-asentoiset alukulmahampaat				Olkavarsi ① pituus sopiva ② lyhyt			
Hampaisto Kirjaa kaikki poikkeamat				-asento ① rodunomainen ② pysty ③ hieman viisto			
Silmäluomet ① tiiviit ② sisäkierteiset (entropium) ③ vähän avoimet ④ avoimet ⑤ ulkokierteiset (ektropium)				Kyynärpäät ① oikea-asentoiset ② löysät ③ sisäänkierit. ④ uloskiert.			
Silmien väri Kirjaa väri				Kyynärvarsi ① rodunomainen ② pitkä ③ lyhyt			
Silmien muoto Kirjaa muoto				-asento liikk. ① rodunomainen ② kapea-asentoiset ③ leveäasentoiset			
Kallo -ylälinja ① rodunomainen ② takaluusu ③ eteenviittävä				Välikämmen ① oikea-asentoiset ② pystyt ③ pehmeät			
-leveys ① sopivan leveä ② kapea ③ leveä				Käpälät ① oikea-asentoiset ② tiiviit ③ vähän löysät ④ matalat/löysät			
-muoto ① rodunomainen ② poikkeava				-asento liikk. ① oikea-asentoiset ② sisäkierteiset ③ ulkokierteiset			
Otsapenger ① sopiva ② liian loiva ③ loivahko ④ jyrkähkö ⑤ jyrkkä				TAKARAAJAT			
Kuononselkä ① rodunomainen ② kyömy ③ suora ④ kovera				Raajaluusto ① sopiva ② ohut ③ paksu			
Kuono -pituus ① sopiva ② lyhyt ③ pitkä				Reisi ① leveä ② kapea			
-leveys ① sopiva ② kapea ③ leveä				Polvikulma ① rodunomainen ② liian avoin ③ ylikulmautunut			
-syvyys ① sopiva ② matala ③ syvä				Kinnerkulma ① rodunomainen ② liian avoin ③ ylikulmautunut			
Ylähuuli ① rodunomainen ② liian niukka ③ liian huulta				Kinner ① matalalla ② korkealla			
Korvan -pituus ① rodunomainen ② liian lyhyt ③ liian pitkä				Takarajaajat ① suorat ② kapea-asentoiset ③ leveäasentoiset ④ pihkitinner ⑤ kinner ulkokierteinen ⑥ länkisäärinen ⑦ pitkä sääriilu			
-kiinnitys ① rodunomainen ② liian alhaalla ③ liian ylhäällä				-asento liikk. ① hyvä ② kapea ③ pihdissä ④ levällään			
Pigmentti ① rodunomainen ② puuttuu osittain				Käpälät ① tiiviit ② vähän löysät ③ matalat/löysät			
-virheellinen ① kirsussa ② luomissa ③ huulissa ④ kaikissa				Kokonaiskuva rakenteesta ① ERI ② EH ③ H ④ T ⑤ HYL ⑥ EVA			
RUNKO/YLÄLINJA				KARVAPEITE			
Kaula -pituus ① rodunomainen ② lyhyt ③ pitkä				-pituus ① sopiva ② liian lyhyt ③ lyhyehkö ④ pitkähkö ⑤ liian pitkä			
-paksuus ① rodunomainen ② ohut ③ paksu				-tiiveys ① rungonmyötäinen ② vähän avoin ③ avoin			
-nahka ① rodunomainen ② löysää kaulanahkaa ③ paljon				-suoruus ① suora ② hieman laineik. ③ laineikas ④ kihartuva ⑤ kihara			
Säkä ① rodun/sukupuolenmukainen ② matala ③ korkea				-laatu ① kova ② silkkinen ③ pehmeä ④ villava ⑤ hylättävä			
Ylälinja ① rodunomainen ② suora ③ liian laskeva ④ takakorkea ⑤ notko ⑥ köyry ⑦ etumatala				Korvissa ① sopiva ② niukka ③ osittain paljas ④ runsas			
-liikkeessä ① rodunomainen ② takakorkea ③ pehmeä/notko				Hapsutus ① sopiva ② niukka ③ puutteellinen ④ puuttuu ⑤ liiallinen			
Lanneosa ① lyhyt ja leveä ② pitkä ③ kapea ④ heikko (pitkä&kapea)				-hännässä ① rodunomainen ② niukka ③ runsas ④ ei rodunomainen			
Lantio ① pitkä ② lyhyt ③ keskipitkä				Väritys ① rodunomainen/sallittu ② virheellinen/hylkäävä			
-asento liikk. ① vähän laskeva ② vaakasuora ③ luisu ④ jyrkkä				Kirjoita väri			
Häntä ① sopiva ② lyhyt ③ pitkä ④ nikamat näkyvät				Kokonaiskuva karvapeitteestä ① ERI ② EH ③ H ④ T ⑤ HYL ⑥ EVA			
-asento liikk. ① rodunomainen ② koholla ③ pysty ④ riippuu				LIIKKEET			
				Ravi ① alavoittava ② sipsuttava ③ lyhyt ④ jäykkä ⑤ peitsaa			
				LUONNE			
				Käytös ① avoin luottav. ② väistelee ③ ujo ④ arka ⑤ hyökkäävä			
				Temperam. ① rauhallinen ② vireä ③ rauhaton ④ levoton ⑤ flegmaatt.			
				Ääntely ① ei ääntele ② vinkuu ③ haukkuu ④ ulisee ⑤ murisee			
KOKONAISKUVA ☐ ERI = erinomainen ☐ EH = erittäin hyvä ☐ H = hyvä ☐ T = tyydyttävä ☐ HYL = hylkäävä ☐ EVA = ei voi arvostella							

Liite 3. Ominaisuusarviointikaavake

Ominaisuusarviointikaavake 2015

PVM	LUOKKA	ROTU/SP	OMISTAJA	OSOITE	KOENRO	RYHMANRO	NRO
-----	--------	---------	----------	--------	--------	----------	-----

Koiran nimi: Rek. nro: Omistajan puh.nro:

Näyttelytulos: Aika: Koira on säädösten mukaisesti rokoitettu Koiran emä: Emän rek. nro:

Ohjaaja: Metsästyskortin nro: Olen tutustunut kanakoirien koesäntöihin Ohjaajan allekirjoitus:

Linnun käsittely , arviointi jokaisesta lintutyöstä erikseen													
Paikallistaminen 1-4													
Eteneminen 1-6													
Hyväksyty eteneminen, rasti													
Linnun löytökyky , työskentely, merkitään lukumäärät erissä													
								Yht.	Haku				
Haku aika									Metsästysinto 1-6				
Seisonta parissa									Vauhti 1-6				
Seisonta ilman kilpailutilannetta									Itsenäisyys paritoiverista 1-6				
Tulokseton seisonta									Hakulaajuus 1-4-6				
Parin seisonta									Maastonpeltto 1-4-6				
Mahdollisuus linnuille									Yhteistyöohjaaja 1-4-6				
								Säestäminen lkm	Oma-aloitteinen lkm Ryöstää				
								Nouto/Apport (hyväksyty=1, hylätty=2)					
								Tiedotus , oma-aloitteinen					
								Käyttäytyminen	Ei toivottu				
								Palkinto					
								ik	p	Sertif.	Cacit	Vara- cacit	
Koepaikka ja pvm:								Erityis- kilpá	KM	D	M	Elit	Finaaliin
Tuomarit:								Tuomarinro:					

Linnun käsittely:

PAIKALLISTAMINEN

- arvioidaan suunta ja etäisyys
1. Erittäin epätarkka
 2. Epätarkka
 3. Hieman epätarkka
 4. Tarkka

ETENEMINEN

1. Kieletyhy
2. Erittäin varovainen
3. Varovainen
4. Hallittu
5. Halukas
6. Räväkka

Ei täytetä tuloksettomassa tilanteessa

Linnun löytökyky:

SEISONTA PARIHAUSSA

Tähän merkitään, montako seisontaa koiralla on todellisessa kilpailutilanteessa parihaussa.

SEISONTA ILMAN KILPAILUTILANNETTA

Tähän merkitään niiden seisontojen määrä, jossa ei voida olevan todellista kilpailutilannetta linnusta parihaussa, esimerkiksi metsäkoje. **Huom!** Seisonta heti törmäyksen jälkeen ei ole todellinen kilpailutilanne linnusta vaan seisonta ilman paritoveria.

PARIN SEISONTA

Paritoverin seisontojen lukumäärä kilpailutilanteessa parihaussa.

MAHDOLLISUUS LINNULLE: Tähän merkitään kaikki todetut mahdollisuudet linnulle, jotka eivät kuulu seisontoihin.

Haku:

METSÄSTYSINTO

1. puuttuu
2. alhainen toimintahalu
3. keskinertainen toimintahalu
4. hyvä toimintahalu
5. erittäin hyvä toimintahalu
6. erityisen hyvä toimintahalu

VAUHTI

1. erittäin alhainen
2. alhainen
3. keskinertainen
4. hyvä
5. erittäin kova
6. erityisen kova

ITSENÄISYYS PARITOVERISTA

1. täysin riippuvainen paritoverista
2. erittäin riippuvainen parista
3. hieman riippuvainen parista
4. viitteitä seuraamiseen
5. suurimmaksi osaksi omatoiminen
6. täysin itsenäinen

HAKULAAJUUS

1. aivan liian pientä
2. kohtalainen
3. hyvä
4. erittäin hyvä
5. hieman liian laaja
6. aivan liian laaja

MAASTONPEITTO

1. ei suunnitelmallisuutta, eikä etene
2. aivan liian tiheä kuvio
3. hieman liian tiheä kuvio
4. erinomainen kuvio
5. hieman avoin
6. aivan liian avoin

YHTEISTYÖ OHJAAJAN KANSSA

1. täysin ohjaajasidonnainen
2. hieman liiaksi ohjaajaan sitoutunut
3. hyvä yhteistyö
4. erinomainen yhteistyö
5. hieman omapäinen
6. ei toimi yhteistyössä, metsästää itseksensä

SÄESTÄMINEN

Oma-aloitteinen= Tilanteiden lukumäärä, joissa koira omatoimisesti ilman ohjaajan kommentia säestää pariaan.
Ryöstää= Näiden tilanteiden lukumäärä, joissa koira ei kunnioita parinsa seisontaa vaan menee tämän ohii. Ei mittaa koulutusta vaan ominaisuutta.

NOUTO /Apport

1. Hyväksytyt / Akseptabelt
2. Hylätty/ Inte bestätt

TIEDOTUS: Oma-aloitteisten tiedotusten lukumäärä.

EI TOIVOTTU KÄYTÖS rastitaan lomakkeeseen ja kirjoitetaan tekstiin sekä raportoidaan kennelliittoon.

ROTUKOODIT:

Englanninsetteri	2
Gordoninsetteri	6
Pointeri	1
Irlanninsetteri	120
Punavalk. irlanninsetteri	330

PALKINTO merkitään muodossa

Palkinto	
lk: VOI	p: 1

Mahdollinen sertifikaatti merkitään erikseen. Palkinto kirjoitetaan lisäksi kritiikkiin. Erityiskilpailutulokset ympyroidään erikseen.

HUOM.! Kolmen ensimmäisen ominaisuuden osalta ihanne arvosana on korostettu mustalla suurin (6) kun kolmella seuraavalla toivottu on arvosana 4.

TURVALLINEN ASEENKÄYTTÖ

Tuomari

- antaa aseenkäyttöä koskevia määräyksiä ja rajoituksia, esimerkiksi turvallisuussyiden takia kieltämällä ampumisen määritlemäänsä sektorin
- antaa luvan aseeseen lataamiseen ja ampumiseen, hän myös päättää, yritetäänkö pudotusta vai ammuntaanko "kumialauskaus"

Koiran ohjaaja

- ei ole oikeutettu koiransa irtipitämiseen ja aseenkäyttöön ilman tuomarin välitöntä lupaa
- on velvollinen käsittelemään asettaan yleinen turvallisuus huomioiden sekä annettuja ohjeita noudattaen koko kokeen ajan
- kuljettaa aseensa taitettuna tai lukko avattuna
- ennen laukausta kykenee tunnistamaan maalin sallituksi riistaksi sekä nopealla tilanteenavioinnilla varmistuu, että se on metsästyksellisellä etäisyydellä ja laukaus suuntautuu siihen sallitussa sektorissa aiheuttamatta vaaraa muille alueella liikkujille
- keskeyttää aina toimintansa ja varmistaa aseensa kuullessaan "SEIS" -komennon

Yleisö

- seuraa kokeen kulkua järjestäjän sekä tuomarin antamien ohjeiden mukaan
- myös koiranohjaaja, joka ei ole hakuvuorossa

KYSY JOS ET TIEDÄ, ÄLÄ KOSKAAN ARVAA!

Arvosteluohje löytyy jokaisen kaavakkeen taakaa painettuna.
Kappaleet: 1. rotujärjestö, 2. koetoimikunta, 3. tuomari, 4. osallistuja